===

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઇ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

===

મેસર્સ મુનીર એન્ટરપ્રાઈઝીસ

વિરુદ્ધ

મેસર્સ રામગઢ મિનરલ્સ એન્ડ માઈનિંગ લિમિટેડ અને અન્ય

(સિવિલ અપીલ નં. ૨૮૧૮/૨૦૧૫)

૧૨ માર્ચ, ૨૦૧૫

[ફકીર મોહમ્મદ ઈબ્રાહીમ કલીફુલ્લા અને શિવ કીર્તિ સિંઘ, ન્યાયમૂર્તિઓ]

ખાણ અને ખનિજો: ખાણપટ્ટો — તેની તબદીલી — જો મૂળ પટ્ટાધારક ખાણપટ્ટાના દસ્તાવેજની શરતો હેઠળ જરૂરી મુજબ પટ્ટો સમાપ્ત કરવાની નોટિસ આપવામાં આવી છે અને પટ્ટો ૧૨ મહિના પછી અથવા પરવાનગી આપવામાં

આવે તો તે પહેલાં કોઈપણ સમયે સમાપ્ત થઈ જશે તેમ દર્શાવતા રાજ્ય સરકારના વન વિભાગને પટ્ટાવાળો વિસ્તાર સમર્પિત કરે છે અને પટ્ટા દસ્તાવેજની બુક સમર્પિત કરવામાં આવે છે તથા ખાણપટ્ટાના બાકી લેણાંની ચૂકવણી પણ કરવામાં આવે છે, તો ત્યારપછી મૂળ પટ્ટાધારકને તેનો ખાણપટ્ટો પ્રથમ સામાવાળાને તબદીલ કરવાની પરવાનગી રાજ્ય સરકાર દ્વારા ખોટી રીતે આપવામાં આવી હતી — પટ્ટાધારક માટે સદરહુ સમર્પણમાંથી પીછેહઠ કરવાનો અને કોઈપણ વ્યક્તિની તરફેણમાં કોઈ તબદીલી કરવા સહિત અન્ય કોઈપણ હેતુ માટે સદરહુ લાયસન્સનો વ્યવહાર કરવાનો હજુ પણ તેને અધિકાર છે તેવી દલીલ કરવાનો કોઈ અવકાશ નહોતો — ખાણ અને ખનિજ રાષ્ટ્રીય સંપત્તિ હોવાથી, કોઈપણ પક્ષકારની તરફેણમાં પટ્ટો મંજૂર કરીને અથવા અન્ય કોઈપણ અધિકારના સ્વરૂપમાં રાજ્યની બક્ષિસ તરીકે તેનો વ્યવહાર માત્ર આવી બક્ષિસના નિકાલનું નિયમન કરતી જોગવાઈઓ અનુસાર જ સખત રીતે કરી શકાય છે અને રાજ્ય સરકાર તથા કર્ણાટક રાજ્યના ડિરેક્ટર ઓફ માઈન્સ એન્ડ જીઓલોજી દ્વારા કરવામાં આવ્યા મુજબ તે કરી શકાય નહીં — રાજ્ય અને તેના સત્તાવાળાઓનું આવું વર્તન અત્યંત નિંદનીય છે — ફોરેસ્ટ (કન્ઝર્વેશન) એક્ટ, ૧૯૮૦ — કલમ ૨ — મિનરલ કન્સેશન રૂલ્સ — નિયમ ૯(૧) — ફોરેસ્ટ એક્ટ, ૧૯૮૦.

મિનરલ કન્સેશન રૂલ્સ: નિયમ ૨૭ — શું સમર્પણનું કાર્ય પૂર્ણ થવા માટે તેને રાજ્ય દ્વારા સ્વીકારવામાં આવવું જરૂરી હતું — ઠેરવ્યું: રાજ્ય દ્વારા સ્વીકૃતિ એ વૈધાનિક જરૂરિયાત ન હોવા છતાં, ખાણપટ્ટામાં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓ,

ખાસ કરીને ભાગ ૮ ના ફકરા ૪ અને ૫ માં ગર્ભિત રીતે આવી સ્વીકૃતિ જરૂરી છે — સમર્પણના કાર્યના અનુસંધાનમાં, નિયમોના નિયમ ૨૭(૨)(એલ) હેઠળ કબજો સોંપવો ફરજિયાતપણે જરૂરી નથી.

ફોરેસ્ટ એક્ટ, ૧૯૮૦: કલમ ૨ — ખાણપટ્ટો — પટ્ટાનું નવીકરણ — ફોરેસ્ટ એક્ટની કલમ ૨ માં ઠરાવ્યા મુજબ નવીકરણ વખતે કેન્દ્ર સરકારની પૂર્વ મંજૂરી મેળવવાની જરૂરિયાતનું મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા પાલન ન કરવું — ગોદાવર્મન ૧ ના આધારે, ડિરેક્ટર ઓફ માઈન્સ એન્ડ જીઓલોજીએ મેસર્સ ડાલમિયાને તમામ ખાણકામ પ્રવૃત્તિઓ બંધ કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો — મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા સદરહુ હુકમનું પાલન કરવામાં આવ્યું — ગોદાવર્મન ૨ ના ત્યારપછીના ચુકાદાના આધારે, પર્યાવરણ અને વન મંત્રાલયે ૩૩૧.૫૦ હેક્ટર પૈકીની ૨૦૧.૫૦ હેક્ટર વન જમીન પર મેસર્સ ડાલમિયાના ખાણપટ્ટાના નવીકરણ માટે શરતી સૈદ્ધાંતિક (તબક્કો–૧) મંજૂરી આપી — સૈદ્ધાંતિક તબક્કો–૧ ની મંજૂરીની શરતોનું ઉલ્લંઘન — ઠેરવ્યું: આ ઉલ્લંઘન પ્રથમ નવીકરણના હુકમ વખતે જ થયું હતું જે પટ્ટાની કાયદેસરતાના મૂળ પર પ્રહાર કરે છે કારણ કે ફોરેસ્ટ એક્ટની કલમ ૨ હેઠળ પૂર્વ મંજૂરીનું પાલન ન કરવાને કારણે અને આપવામાં આવેલી સૈદ્ધાંતિક પ્રથમ તબક્કાની મંજૂરીમાં લાદવામાં આવેલી શરતોનું પાલન કરવાનો સ્પષ્ટ ઇનકાર કરવાને કારણે તે તે જ તબક્કે રદબાતલ હતો — તેથી, શરતોની ફરજિયાત જરૂરિયાતોના ઉલ્લંઘનને કારણે મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા ધરાવવામાં આવેલો ખાણપટ્ટો રદબાતલ અને નિરર્થક બન્યો.

અપીલ મંજૂર કરતાં, કોર્ટે—

ઠેરવ્યું: ૧. ઘટનાક્રમની સર્વગ્રાહી વિચારણા દર્શાવે છે કે મેસર્સ ડાલમિયાએ એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ હેઠળ આવરી લેવાયેલી જમીનનો મોટો ભાગ સમર્પિત કર્યો હતો અને તેના તારીખ ૨૭.૩.૨૦૦૧ ના પત્ર દ્વારા, તેણે ૧૩૪.૯૨ હેક્ટરના બાકીના વિસ્તારનો પટ્ટો સમાપ્ત કરવાનો પોતાનો નિર્ણય વ્યક્ત કર્યો હતો અને ડિરેક્ટર ઓફ માઈન્સ બાર મહિનાની મુદત પૂરી થયા પછી અથવા તે પહેલાં પણ આવા સમર્પણનો સ્વીકાર કરે તેમ ઈચ્છતી હતી. ડિરેક્ટર ઓફ માઈન્સે તેના જવાબમાં તેને એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ ની લીઝ બુક તેમજ માઈનિંગ પ્લાન સમર્પિત કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો, અને મેસર્સ ડાલમિયાએ તે સમયે તેની પાસે માઈનિંગ પ્લાન ઉપલબ્ધ ન હોવાનું જણાવીને લીઝ બુક સમર્પિત કરી દીધી હતી. ત્યારપછી તરત જ, જ્યારે ત્રીજા પક્ષકારોએ પટ્ટો મંજૂર કરવા માટે અરજી કરી, ત્યારે ડિરેક્ટર ઓફ માઈન્સે સ્પષ્ટ શબ્દોમાં જણાવ્યું કે તે જમીનો મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા સમર્પિત કરવામાં આવી હતી પરંતુ અરજીઓના આધારે પટ્ટો મંજૂર કરી શકાતો નથી અને આવો પટ્ટો મંજૂર કરવા માટે એમસીઆર નિયમોના નિયમ ૫૯(૧) નું પાલન કરવું પડશે. હકીકતમાં, તારીખ ૨૬.૯.૨૦૦૧ ના રોજ ઉપરોક્ત ઘટનાક્રમ પછી, સરહદ વિવાદ સંબંધિત અપીલકર્તા વિરુદ્ધ મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલો દાવો પણ બિનચલાવવા બદલ રદ કરવામાં આવ્યો હતો. તારીખ ૩૦.૧.૨૦૦૨ ના રોજ, મેસર્સ ડાલમિયાએ તેના ખાણપટ્ટાના સંદર્ભમાં બાકી રકમ પેટે રૂ. ૨૨,૩૩૨/- ચૂકવ્યા હતા અને દાવો કર્યો હતો કે એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ ના સંદર્ભમાં હવે કોઈ

વધુ રકમ બાકી અને ચૂકવવાપાત્ર નથી. ડિપાર્ટમેન્ટ ઓફ માઈન્સ એન્ડ જીઓલોજીએ મેસર્સ ડાલમિયાને નો ડ્યુઝ પ્રમાણપત્ર આપ્યું હતું. તેથી, એવું ઠેરવવું જ જોઈએ કે વાસ્તવમાં મેસર્સ ડાલમિયાના પટ્ટાધારક તરીકેના અધિકારો તારીખ ૩૧.૧.૨૦૦૨ સુધીમાં સમાપ્ત થઈ ગયા હતા. [પેરા ૬૮, ૬૯] [૬૦૨–ઈ–એચ; ૬૦૩–એ–સી, ઈ–એફ]

૨. ખાણપટ્ટો મંજૂર કરવો, ચલાવવો અને સમાપ્ત કરવો એ એમએમડીઆર એક્ટ અને મિનરલ કન્સેશન રૂલ્સ દ્વારા નિયંત્રિત થાય છે અને તે ઉપરોક્ત અધિનિયમ અને નિયમોની જોગવાઈઓની નિર્ધારિત શરતો અનુસાર જ સખત રીતે હાથ ધરવામાં આવવું જોઈએ. નિયમ ૨૯(૧) માં જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી કે પટ્ટો સમાપ્ત કરવા માટે પટ્ટાધારક દ્વારા ઓછામાં ઓછા ૧૨ કેલેન્ડર મહિનાની નોટિસ આપવામાં આવવી જોઈએ અને આવી નોટિસ રાજ્ય સરકારને અથવા રાજ્ય સરકાર તે વતી નિર્દિષ્ટ કરે તેવા અધિકારી અથવા સત્તાધિકારીને આપવામાં આવવી જોઈએ. પટ્ટા દસ્તાવેજના સહી કરનાર ડિરેક્ટર ઓફ માઈન્સ એન્ડ જીઓલોજી હતા. જ્યારે ડિરેક્ટર ઓફ માઈન્સ એન્ડ જીઓલોજી કર્ણાટક રાજ્યના રાજ્યપાલ વતી પટ્ટા દસ્તાવેજ પર સહી કરવા માટે અધિકૃત હતા, ત્યારે તેનો અર્થ એવો કરવો જ જોઈએ કે તેઓ એવા સત્તાધિકારી હતા કે જેઓ ૧૨ મહિનાની નોટિસ આપીને પટ્ટો સમાપ્ત કરવાના પોતાના નિર્ણય વિશે જાણ કરવાના પટ્ટાધારકના હેતુ માટે નિયમોના નિયમ ૨૯(૧) માં નિર્ધારિત કર્યા મુજબ રાજ્ય સરકાર દ્વારા કાયદેસર રીતે અધિકૃત હતા. જ્યારે કર્ણાટક રાજ્યે રાજ્યના રાજ્યપાલ વતી ખુદ ખાણપટ્ટાના દસ્તાવેજ પર સહી

કરવા માટે ડિરેક્ટર ઓફ માઈન્સ એન્ડ જીઓલોજીને અધિકૃત કર્યા હતા, ત્યારે તે જ પટ્ટો સમાપ્ત કરવાના હેતુ માટે અલગ સત્તાધિકારીની પસંદગી કરવી જોઈતી હતી તેવી પ્રથમ સામાવાળાની દલીલ નિરર્થક છે. હકીકતમાં, ખુદ મેસર્સ ડાલમિયાએ નિર્ધારિત સત્તાધિકારીને સમજીને, પટ્ટો સમાપ્ત કરવાનો પોતાનો તારીખ ૨૭.૦૩.૨૦૦૧ નો પત્ર માત્ર ડિરેક્ટર ઓફ માઈન્સ એન્ડ જીઓલોજીને જ મોકલ્યો હતો. સદરહુ સત્તાધિકારીએ પણ મેસર્સ ડાલમિયાને નકલ રવાના કરીને પોતાના તાબાના અધિકારીને સંબોધેલા પત્ર દ્વારા સમાપ્તિના પત્રનો જવાબ આપ્યો હતો. તેથી, એવું કહેવું ખોટું છે કે મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા પટ્ટાનું સમર્પણ રાજ્ય સરકારના અધિકૃત અધિકારીને મોકલવામાં આવ્યું ન હતું. [પેરા ૭૫, ૭૬, ૭૮, ૭૯] [૬૦૬–બી–ડી; ૬૦૭–બી–ડી; ૬૦૮–ઈ; ૬૦૯–બી–સી]

૩. મેસર્સ ડાલમિયાએ તારીખ ૨૭.૩.૨૦૦૧ ના પોતાના પત્રમાં સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું હતું કે તેને ૧૨ મહિનાની મુદત પહેલાં પણ પટ્ટો સમાપ્ત કરવાની પરવાનગી આપવામાં આવે અને મેસર્સ ડાલમિયા વતી કરવામાં આવેલી આવી સ્પષ્ટ રજૂઆતના આધારે, ડિરેક્ટર ઓફ માઈન્સ એન્ડ જીઓલોજીએ પણ મેસર્સ ડાલમિયાને લીઝ બુક સમર્પિત કરવાનું કહીને ૧૨ મહિનાની મુદત પૂરી થવાની રાહ જોયા વિના પટ્ટો સમાપ્ત કરવાનો નિર્ણય લીધો હતો, જે મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા તારીખ ૧૬.૦૬.૨૦૦૧ ના રોજ વિધિવત રીતે સમર્પિત પણ કરવામાં આવી હતી અને ત્યારપછી તારીખ ૩૧.૨.૨૦૦૨ ના રોજ નો ડ્યુઝ પ્રમાણપત્ર આપીને, સદરહુ ઘટનાક્રમે મેસર્સ ડાલમિયા વતી કરવામાં આવેલા

સમર્પણનો વિધિવત સ્વીકાર કરીને એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ માં પટ્ટાના અમલનો અંત લાવી દીધો હતો. ભાગ ૮ ના પેરા ૪ માં એવો કોઈ સ્પષ્ટ પ્રતિબંધ નથી કે એક તરફ પટ્ટાધારકે ઓછામાં ઓછા બાર કેલેન્ડર મહિનાની નોટિસ આપવાની હોય, તો આવી નોટિસ મળ્યા પછી રાજ્ય સરકારે બાર મહિનાની મુદત પૂરી થવાની રાહ જોવી જ જોઈએ. ડિરેક્ટર ઓફ માઇન્સ એન્ડ જીઓલોજી દ્વારા સિનિયર જીઓલોજિસ્ટને સંબોધિત અને મેસર્સ ડાલમિયાને નકલ રવાના કરાયેલા તારીખ ૨૫.૫.૨૦૦૧ ના પોતાના પત્રવ્યવહારમાં પટ્ટો વહેલો સમાપ્ત કરવાનો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો અને તે હેતુ માટે મેસર્સ ડાલમિયાને માઈનિંગ પ્લાન સાથે ખાણપટ્ટાની બુક, એટલે કે એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ સમર્પિત કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો, જે દર્શાવે છે કે રાજ્ય સરકાર વતી સમર્પણનો તાત્કાલિક સ્વીકાર કરવાનો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો જેને નિયમો હેઠળ કે પટ્ટા દસ્તાવેજની શરતો હેઠળ અથવા અન્ય કોઈપણ વૈધાનિક જોગવાઈ હેઠળ પ્રતિબંધિત કરવામાં આવેલ નહોતો. [પેરા ૮૧, ૮૩] [૬૧૧–બી–એફ; ૬૧૨–જી–એચ; ૬૧૩–એ–બી]

ટી. એન. ગોદાવર્મન તિરુમુલકપાડ વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્ય, ૧૯૯૬ (૯) સપ્લી. એસસીઆર ૯૮૨ : (૧૯૯૭) ૨ એસસીસી ૨૬૭; ટી. એન. ગોદાવર્મન તિરુમુલકપાડ વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્ય, ૧૯૯૭ (૨) એસસીઆર ૬૪૨ : (૧૯૯૭) ૩ એસસીસી ૩૧૨ — પર આધાર રાખવામાં આવ્યો.

૪. *બશેશર નાથ કેસમાં ઠેરવવામાં આવ્યું હતું કે બંધારણના ભાગ ૧૩ ની જોગવાઈઓ ભારતના ક્ષેત્ર પ્રદેશમાં વેપાર, વાણિજ્ય અને વ્યવહાર સાથે સંબંધિત છે. તે વેપાર અને વાણિજ્યના સંદર્ભમાં સંઘ અને રાજ્યોની વિધાન સત્તાઓ પર કેટલાક નિયંત્રણો પણ લાદે છે. આ જોગવાઈઓ સામાન્ય જનતાના લાભ માટે છે અને કોઈ ચોક્કસ વ્યક્તિ માટે નથી, તેથી બંધારણના ભાગ ૩ માં તેમનું સ્થાન ન હોવા છતાં, તેમનો હકજતો કરી શકાય નહીં. તેથી, નિર્ણાયક પ્રશ્ન એ નથી કે અધિકારો કે નિયંત્રણો બંધારણના એક ભાગમાં આવે છે કે અન્ય ભાગમાં. નિર્ણાયક પ્રશ્ન આપવામાં આવેલા અધિકારનું સ્વરૂપ છે: શું તે વ્યક્તિઓના લાભ માટે છે કે સામાન્ય જનતા માટે છે. કાયદાનો સદરહુ સુસ્થાપિત સિદ્ધાંત સાર્વત્રિક રીતે લાગુ થશે. જ્યારે હાથ પરના કેસમાં આવો સિદ્ધાંત લાગુ કરવામાં આવે છે, ત્યારે કર્ણાટક રાજ્યે મેસર્સ ડાલમિયાને માઈનિંગ પ્લાન સાથે લીઝ બુક સમર્પિત કરવાનો નિર્દેશ આપીને ત્યારપછી તરત જ મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા કરાયેલા સમર્પણનો સ્વીકાર કરવાનું પસંદ કર્યું, ત્યારે મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા રજૂ કરાયેલા અસરકારક સમર્પણને સુનિશ્ચિત કરવાના હેતુ માટે રાજ્ય સરકારનું આવું પગલું સામાન્ય જાહેર હિતમાં લેવાયેલું હોવાથી, કેમ કે ખાણકામ પ્રવૃત્તિઓના પટ્ટાધારક હકો રાજ્યની માલિકીની જમીનોમાં અને તે પણ વન જમીનોમાં રહેલા છે, ૧૨ મહિનાની મુદતનો હકજતો કરીને સમર્પણ સ્વીકારવા માટે લેવાયેલું આવું પગલું અમલમાં આવી ગયું હોવાનું ગણવું જોઈએ. જ્યારે એકવાર આવું સમર્પણ અમલમાં આવી ગયું, ત્યારે એવું જણાવવું જ જોઈએ કે મેસર્સ ડાલમિયા માટે સદરહુ સમર્પણમાંથી પીછેહઠ

કરવાનો અને પ્રથમ સામાવાળાની તરફેણમાં તો નહીં જ પરંતુ અન્ય કોઈની તરફેણમાં કોઈપણ તબદીલી કરવા સહિત અન્ય કોઈપણ હેતુ માટે સદરહુ એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ નો વ્યવહાર કરવાનો તેને હજુ પણ અધિકાર છે તેવી દલીલ કરવાનો કોઈ અવકાશ નહોતો. [પેરા ૮૪, ૮૫, ૮૭] [૬૧૩–બી–એચ; ૬૧૪–એ–સી; ૬૧૫–ડી–ઈ]

*બશેશર નાથ વિરુદ્ધ કમિશનર ઓફ ઈન્કમ ટેક્સ, દિલ્હી એન્ડ રાજસ્થાન અને અન્ય, એ.આઈ.આર. ૧૯૫૯ એસસી ૧૪૯ : ૧૯૫૯ સપ્લી. એસસીઆર ૫૨૮; એ. ચૌગુલે એન્ડ કંપની લિમિટેડ વિરુદ્ધ ગોવા ફાઉન્ડેશન અને અન્ય, (૨૦૦૮) ૧૨ એસસીસી ૬૪૬ : ૨૦૦૮ (૧૨) એસસીઆર ૧૯૬; નેચર લવર્સ મૂવમેન્ટ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ કેરળ અને અન્ય, (૨૦૦૯) ૫ એસસીસી ૩૭૩ : ૨૦૦૯ (૪) એસસીઆર ૬૮૭; રૂરલ લિટિગેશન એન્ડ એન્ટાઇટલમેન્ટ કેન્દ્ર વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ યુ.પી., ૧૯૮૯ સપ્લી. (૧) એસસીસી ૫૦૪ : ૧૯૮૮ (૨) સપ્લી. એસસીઆર ૬૯૦; અંબિકા ક્વોરી વર્ક્સ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ ગુજરાત અને અન્ય, ૧૯૮૭ (૧) એસસીઆર ૫૬૨ : (૧૯૮૭) ૧ એસસીસી ૨૧૩ — પર આધાર રાખવામાં આવ્યો.

સેઠી ઓટો સર્વિસ સ્ટેશન અને અન્ય વિરુદ્ધ દિલ્હી ડેવલપમેન્ટ ઓથોરિટી અને અન્ય, (૨૦૦૯) ૧ એસસીસી ૧૮૦ : ૨૦૦૮ (૧૪) એસસીઆર ૫૯૮; શ્રીમતી લીલા ગુપ્તા વિરુદ્ધ લક્ષ્મી નારાયણ અને અન્ય, (૧૯૭૮) ૩ એસસીસી ૨૫૮ : ૧૯૭૮ (૩) એસસીઆર ૯૨૨; પંકજ મેહરા

અને અન્ય વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર અને અન્ય, (૨૦૦૦) ૨ એસસીસી ૭૫૬ : ૨૦૦૦ (૧) એસસીઆર ૮૨૫ — લાગુ પડતા ન હોવાનું ઠેરવવામાં આવ્યું.

૫. શું સમર્પણનું કાર્ય પૂર્ણ થવા માટે રાજ્ય દ્વારા તેનો સ્વીકાર થવો જોઈતો હતો? શું સમર્પણના કાર્યના અનુસંધાનમાં, મિનરલ કન્સેશન રૂલ્સના નિયમ ૨૭(૨)(એલ) હેઠળ કબજો સોંપવો ફરજિયાત હતો? રાજ્ય દ્વારા સ્વીકૃતિ એ વૈધાનિક જરૂરિયાત ન હોવા છતાં, ખાણપટ્ટામાં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓ, ખાસ કરીને ભાગ ૮ ના ફકરા ૪ અને ૫ માં ગર્ભિત રીતે આવી સ્વીકૃતિ આવશ્યક છે. ખાણપટ્ટાના ભાગ ૮ ના ફકરા ૪ અને ૫ સાથે વંચાણે લેતાં નિયમ ૨૯ હેઠળ સમર્પણની સ્વીકૃતિ ગર્ભિત રીતે ફરજિયાત હોવાનું ઠેરવતી વખતે, કર્ણાટક રાજ્ય વતી ખાણપટ્ટાનો વાસ્તવિક સ્વીકાર થયો હતો. પેટા–નિયમ (૨) જણાવે છે કે ખાણપટ્ટામાં (એ) થી (ઓ) શરતોના સંબંધમાં રાજ્ય સરકાર જરૂરી ગણે તેવી અન્ય શરતો સમાવી શકાય છે. સદરહુ પેટા–નિયમ (૨) હેઠળ કલમ (એલ) માં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે પટ્ટાના સમર્પણ, મુદત પૂરી થવા કે સમાપ્તિ પર જમીનો અને ખાણોનો કબજો સોંપવો. નિયમ ૨૭ ના પેટા–નિયમ (૨) હેઠળ જે જરૂરી હતું તે એ હતું કે ખાણપટ્ટામાં કલમ (એલ) માં નિર્દિષ્ટ કરેલી શરત સહિત ઘણી શરતો હોઈ શકે છે. નિયમ ૨૭(૨) ની કલમ (એલ) માં નિર્દિષ્ટ કર્યા મુજબની કોઈ ચોક્કસ જોગવાઈ ન હોવાથી, તેમાં નિર્ધારિત કર્યા મુજબ કબજો સોંપવાની કોઈ ફરજિયાત જરૂરિયાત નહોતી. [પેરા ૯૫, ૯૮, ૯૯, ૧૦૦] [૬૧૮–એચ; ૬૧૯–એ; ૬૨૦–જી;

૬. એમએમડીઆર એક્ટની કલમ ૧૯ સાથે વંચાણે લેતાં નિયમ ૨૯ અને ૩૭(૧એ) નું અર્થઘટન કરતી વખતે, ફોરેસ્ટ એક્ટની જોગવાઈઓ હેઠળ પર્યાવરણ અને વન મંત્રાલયના સત્તાવાળાઓ દ્વારા અપનાવવામાં આવેલા કોઈપણ ઉદાર અભિગમથી પર રહીને, પૂર્વ મંજૂરીની શરતોના પાલનની બાબતમાં આવી છૂટછાટ હંમેશા એમએમડીઆર એક્ટ અને મિનરલ કન્સેશન રૂલ્સની જોગવાઈઓ હેઠળ મંજૂર કરાયેલ ખાણપટ્ટો જીવંત તબક્કામાં હોવાને આધીન રહેશે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, જ્યાં સુધી મિનરલ કન્સેશન રૂલ્સમાં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓ સાથે વંચાણે લેતાં એમએમડીઆર એક્ટની જોગવાઈઓ હેઠળ મંજૂર કરાયેલ ખાણપટ્ટો કાયદેસર અને અમલી રહેવાનું ચાલુ ન રહે, ત્યાં સુધી સદરહુ અધિનિયમ હેઠળના સત્તાવાળાઓ દ્વારા આપવામાં આવેલી કોઈપણ છૂટછાટ સાથે પણ ફોરેસ્ટ એક્ટની કલમ ૨ હેઠળ પૂર્વ મંજૂરી માટેની શરતોના પાલનનો પ્રશ્ન કોઈ કામનો રહેશે નહીં. આમ, કલમ ૧૯ સ્થિતિ સ્પષ્ટ કરે છે કે મૂળ રીતે મંજૂર કરાયેલ અથવા ત્યારપછી નવીકરણ કરાયેલ કોઈપણ ખાણપટ્ટો જો એમએમડીઆર એક્ટ અથવા તેના હેઠળ બનાવેલા કોઈપણ નિયમો કે હુકમની જોગવાઈઓના ઉલ્લંઘનમાં હોય તો તે રદબાતલ અને બિનઅસરકારક રહેશે. કલમ ૧૯ માં વપરાયેલ શબ્દપ્રયોગ ફરજિયાત છે અને તેથી જો મૂળ રીતે મંજૂર કરાયેલ અથવા ત્યારપછી નવીકરણ કરાયેલ ખાણપટ્ટાના સંદર્ભમાં એમએમડીઆર એક્ટ અથવા નિયમો કે હુકમોની જોગવાઈઓનું કોઈ ઉલ્લંઘન જણાય તો સદરહુ ખાણપટ્ટો ચલાવવા માટે આવા

ખાણપટ્ટાને રદબાતલ અને બિનઅમલી ગણવો જોઈએ. વન જમીનમાં કોઈપણ બિન–વન પ્રવૃત્તિ માત્ર ૧૯૮૦ ના ફોરેસ્ટ એક્ટની કલમ ૨ હેઠળ કેન્દ્ર સરકારની પૂર્વ મંજૂરીથી જ હાથ ધરી શકાય છે. તેથી, ખાણપટ્ટો કાયદેસર રહેવા માટે, એમએમડીઆર એક્ટની કલમ ૫(૧) ના પરંતુક અને ૧૯૮૦ ના ફોરેસ્ટ એક્ટની કલમ ૨ હેઠળ કેન્દ્ર સરકારની મંજૂરીની બંને આવશ્યકતાઓ પૂર્ણ થવી આવશ્યક છે. તેથી, પટ્ટાધારક એવી દલીલ કરી શકે નહીં કે આવી વૈધાનિક જરૂરિયાતોને નેવે મૂકી દેવી જોઈએ અને પટ્ટો સમાપ્ત થયા પછી પોતાની મરજી અને ઈચ્છા મુજબ તથા પોતાના દ્વારા નક્કી કરવામાં આવેલા સમયે આવી મંજૂરીઓ મેળવવાની પરવાનગી આપવી જોઈએ અને આવા ફરજિયાત નિર્દેશની અવગણના કરીને ખાણપટ્ટો ચલાવવાની મંજૂરી આપવી જોઈએ. [પેરા ૧૦૪, ૧૦૫] [૬૨૪–ડી–એફ; ૬૨૫–સી–જી]

૭. સ્વીકૃતપણે પ્રથમ નવીકરણ પછી, ૧૯૮૦ ના ફોરેસ્ટ એક્ટની કલમ ૨ હેઠળ પૂર્વ મંજૂરી મેળવવામાં નિષ્ફળતાનું ગંભીર ઉલ્લંઘન થયું હતું, એટલે કે જ્યારે તારીખ ૦૭.૦૩.૧૯૮૬ ના રોજ નવીકરણનો હુકમ કરવામાં આવ્યો હતો ત્યારે. તેથી, જો કલમ ૧૯ નો સખત રીતે અમલ કરવામાં આવે, તો એવું જણાવવું જ જોઈએ કે તારીખ ૦૭.૦૩.૧૯૮૬ ના રોજ પણ, ૧૯૮૦ ના ફોરેસ્ટ એક્ટની કલમ ૨ ના ઉલ્લંઘન બદલ કાયદાની દ્રષ્ટિએ કોઈ ખાણપટ્ટો અસ્તિત્વમાં જ નહોતો કારણ કે ૧૯૫૩ માં મંજૂર કરાયેલ મૂળ પટ્ટાની પ્રારંભિક મુદત પૂરી થતાં જ તે રદબાતલ થઈ ગયો હતો. તારીખ ૧૬.૦૪.૧૯૯૯ ના રોજ, પટ્ટાધારક એટલે કે મેસર્સ ડાલમિયાએ સૈદ્ધાંતિક પ્રથમ તબક્કાની મંજૂરીમાં

લાદવામાં આવેલી શરતોનું પાલન કરવાનો ઈનકાર કર્યો હોવાથી, મેસર્સ ડાલમિયા કે મેસર્સ ડાલમિયા મારફતે કોઈપણ અધિકારનો દાવો કરવા માંગતી કોઈપણ વ્યક્તિના મોંએ એવી દલીલ શોભતી નથી કે એમએમડીઆર એક્ટની કલમ ૧૯ અથવા મિનરલ કન્સેશન રૂલ્સના કોઈપણ નિયમો કે તેમાં કરાયેલા હુકમો અથવા ૧૯૮૦ ના ફૉરેસ્ટ એક્ટની કલમ ૨ ના કોઈપણ ઉલ્લંઘનની અવગણના કરવી જોઈએ અને મેસર્સ ડાલમિયા તેમજ પ્રથમ સામાવાળા વતી કરવામાં આવેલી રજૂઆત સ્વીકારવી જોઈએ. [પેરા ૧૦૬] [૬૨૬–એ–જી]

૮. ઉલ્લંઘન પ્રથમ નવીકરણના હુકમ વખતે, એટલે કે તારીખ ૦૭.૦૩.૧૯૮૬ ના રોજ જ થયું હતું, જે પટ્ટાની કાયદેસરતાના મૂળ પર જ પ્રહાર કરે છે, કારણ કે એવું ઠેરવવું જ જોઈએ કે ૧૯૮૦ ના ફૉરેસ્ટ એક્ટની કલમ ૨ હેઠળ પૂર્વ મંજૂરીનું પાલન ન કરવાને કારણે અને ગમે તે સંજોગોમાં, તારીખ ૨૪.૧૨.૧૯૯૭ ના રોજ મંજૂર કરાયેલ સૈદ્ધાંતિક પ્રથમ તબક્કાની મંજૂરીમાં લાદવામાં આવેલી શરતોનું પાલન કરવાનો સ્પષ્ટ ઈનકાર કરવાને કારણે તે તે જ તબક્કે રદબાતલ હતો. એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ માં મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા ધરાવવામાં આવેલો ખાણપટ્ટો શરતોની ફરજિયાત જરૂરિયાતોના ઉલ્લંઘન બદલ રદબાતલ અને બિનઅમલી બન્યો હતો. તારીખ ૨૭.૦૯.૧૯૯૪ ના જી.એસ.આર. ૭૨૪(ઈ) દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા નિયમ ૩૭(૧એ) ના વાંચન પરથી, ખાણપટ્ટાની તબદીલી માટે સંમતિની અરજી પર વિચાર કરતી વખતે એક મહત્ત્વપૂર્ણ શરત લાદવામાં આવી છે. [પેરા ૧૦૭] [૬૨૭–એ, બી, ડી–ઈ]

૯. શું ઘટનાક્રમને ધ્યાનમાં લેતાં તારીખ ૧૬.૩.૨૦૦૨ નો તબદીલીનો હુકમ શુદ્ધબુદ્ધિપૂર્વકનો હતો અને શું પટ્ટાની તબદીલી કાયદેસર ગણી શકાય. પ્રથમ સામાવાળાની તરફેણમાં તબદીલીનો હુકમ કરવા માટે અચાનક યુ–ટર્ન લેવામાં રાજ્ય સરકાર તરફથી શુદ્ધબુદ્ધિનો સંપૂર્ણ અભાવ હતો. ડિરેક્ટર ઓફ માઈન્સ એન્ડ જીઓલોજી, એક ડૉ. રેડ્ડીનું વર્તન, જેમણે એક એમ.એસ.પી.એલ. લિ. દ્વારા તેના એક્ઝિક્યુટિવ ડિરેક્ટર મારફતે તારીખ ૨૧.૭.૨૦૦૧ ના રોજ કરાયેલી અરજીઓ અને અન્ય એક અરજદારની અરજીનો નિકાલ કર્યો હતો જેના સંદર્ભમાં ડૉ. રેડ્ડીએ તારીખ ૨૫.૮.૨૦૦૧ ની ઓફિસ નોંધમાં શેરો કર્યો હતો જેમાં જણાવ્યું હતું કે એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ હેઠળ આવરી લેવાયેલી જમીન મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા સમર્પિત કરવામાં આવી હતી, એમ.એસ.પી.એલ. લિ. સિવાય તે જમીનોના સંદર્ભમાં પટ્ટો મંજૂર કરવા માટે કેટલીક અન્ય અરજીઓ પણ મળી હતી અને તે પૈકીની કોઈપણ અરજી પર વિચાર કરવાનો કોઈ અવકાશ નહોતો કારણ કે સમર્પિત જમીનના સંદર્ભમાં મિનરલ કન્સેશન રૂલ્સનો નિયમ ૫૯(૧) આપમેળે લાગુ થશે અને ભવિષ્યમાં કોઈપણ પટ્ટો માત્ર સદરહુ નિયમ હેઠળ નિર્દિષ્ટ કર્યા મુજબ જ મંજૂર કરી શકાય છે. જ્યારે તારીખ ૨૫.૮.૨૦૦૧ ના રોજ શેરો કરતી વખતે ડૉ. રેડ્ડી દ્વારા આવું સ્પષ્ટ વલણ વ્યક્ત કરવામાં આવ્યું હતું, ત્યારે ડિરેક્ટર ઓફ માઈન્સ એન્ડ જીઓલોજી તરીકેની પોતાની ક્ષમતામાં તે જ અધિકારી તબદીલી કરવા માટેની તારીખ ૬.૨.૨૦૦૨ ની પોતાની ભલામણ પર કેવી રીતે સહી કરનાર બની શકે અને તેમની ભલામણના આધારે રાજ્ય સરકારે એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ ની

તબદીલીની અરજી કેવી રીતે મંજૂર કરી તેનું કોઈ વાજબી કારણ નથી. [પેરા ૧૧૪] [૬૩૧–એફ–એચ; ૬૩૨–એ–ઈ]

૧૦. જ્યારે એકવાર મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા કરાયેલા અને રાજ્ય સરકાર દ્વારા સ્વીકારાયેલા સમર્પણના આધારે એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ નો અંત આવી ગયો હતો, ત્યારે મેસર્સ ડાલમિયાના કહેવાથી કરાયેલી તબદીલીની અરજી પર વિચાર કરવાનો અને તબદીલીનો હુકમ કરવાનો રાજ્ય સરકાર કે રાજ્ય સરકાર વતી કામ કરતા કોઈપણ સત્તાધિકારી પાસે કોઈ કાનૂની અધિકાર કે સત્તા નહોતી. માત્ર એટલું જ કહી શકાય કે આવો લેવાયેલો નિર્ણય અને તબદીલીના હુકમમાં પસાર કરાયેલો નિર્ણય એમએમડીઆર એક્ટ અને મિનરલ કન્સેશન રૂલ્સની જોગવાઈઓના સંપૂર્ણ ઉલ્લંઘનમાં હતો. એકવાર એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ નું સમર્પણ અમલમાં આવી ગયા પછી રાજ્ય સરકાર માટે એકમાત્ર ઉપલબ્ધ રસ્તો એ હતો કે કોઈપણ પટ્ટાધારક હકો મંજૂર કરીને મહત્તમ મહેસૂલ મેળવવા માટે જાહેર હરાજી દ્વારા તે જમીનો ખુલ્લી મૂકીને નિયમ ૫૯ લાગુ કરવો. મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા કરાયેલા સમર્પણના કાર્ય ઉપરાંત જે તારીખ ૨૪.૧૨.૧૯૯૭ ની સૈદ્ધાંતિક તબક્કા–૧ ની મંજૂરીમાં લાદવામાં આવેલી શરતોનું પાલન ન કરવાને કારણે આખરી અને નિર્ણાયક બન્યું હતું, મેસર્સ ડાલમિયાએ પટ્ટો જાળવી રાખવાનો પોતાનો અધિકાર ગુમાવી દીધો હતો અને તેના પરિણામે નિયમ ૩૭(૧એ) મુજબ પટ્ટો પોતે જ રદબાતલ બન્યો હતો અને આ કારણસર પણ, સમર્પણના કાર્યને કારણે તારીખ ૩૧.૦૧.૨૦૦૨ થી અને કોઈપણ સંજોગોમાં તારીખ ૨૪.૧૨.૧૯૯૭ ના હુકમમાં લાદવામાં આવેલી શરતોનું પાલન કરવા

માટેની ૫ વર્ષની મુદત પૂરી થઈ ત્યારે તારીખ ૨૪.૧૨.૨૦૦૨ થી અસ્તિત્વ ધરાવતો બંધ થયેલા પટ્ટાના સંદર્ભમાં મેસર્સ ડાલમિયાની તબદીલી અરજી પર વિચાર કરવાનો રાજ્ય સરકાર કે તેના વતી કામ કરતા અન્ય કોઈપણ સત્તાધિકારી માટે કોઈ અવકાશ નહોતો. [પેરા ૧૧૭] [૬૩૫–બી–જી]

૧૧. ખાણ અને ખનિજ રાષ્ટ્રીય સંપત્તિ હોવાથી, કોઈપણ પક્ષકારની તરફેણમાં પટ્ટો મંજૂર કરીને અથવા અન્ય કોઈપણ અધિકારના સ્વરૂપમાં રાજ્યની બક્ષિસ તરીકે તેનો વ્યવહાર માત્ર આવી બક્ષિસના નિકાલનું નિયમન કરતી જોગવાઈઓ અનુસાર જ સખત રીતે કરી શકાય છે અને કર્ણાટક રાજ્યની રાજ્ય સરકાર અને ડિરેક્ટર ઓફ માઈન્સ એન્ડ જીઓલોજી દ્વારા તારીખ ૧૬.૩.૨૦૦૨ નો તબદીલીનો હુકમ કરીને કરવામાં આવ્યા મુજબ તે કરી શકાય નહીં. રાજ્ય અને તેના સત્તાવાળાઓનું આવું વર્તન અત્યંત નિંદનીય છે અને તેથી, તેમની સામે કડક કાર્યવાહીની જરૂર છે. [પેરા ૧૧૮] [૬૩૫–એચ; ૬૩૬–એ–બી]

૧૩. તારીખ ૧૬.૦૩.૨૦૦૨ ના હુકમમાં પટ્ટાની તબદીલીના સ્વીકાર પર આધારિત ત્યારપછીની તબક્કો–૧ ની સૈદ્ધાંતિક મંજૂરી અને આખરી મંજૂરી ટકી શકે નહીં અને તે રદબાતલ કરવામાં આવે છે. સદરહુ હુકમોના પાલનમાં જે કંઈ વૈધાનિક ચુકવણીઓ કરવામાં આવી હતી તે ચુકવણી કરનાર પક્ષકારને પરત કરવાપાત્ર છે. ૧૯૮૩ થી ૨૦૦૩ સુધીના સમયગાળાને આવરી લેતા પશ્ચાતવર્તી અસરે મંજૂર કરાયેલા પ્રથમ નવીકરણની સૈદ્ધાંતિક તબક્કો–૧ ની મંજૂરી અથવા

આખરી મંજૂરીના અનુસંધાનમાં કરવામાં આવેલી ચુકવણીઓ પરત કરવાપાત્ર રહેશે નહીં. ખાણકામ તેમજ વન સત્તાવાળાઓને નિર્દેશ આપવામાં આવે છે કે તેઓ સુનિશ્ચિત કરે કે એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ હેઠળ આવરી લેવાયેલી સમગ્ર ૩૩૧.૪૪ હેક્ટર જમીનનું સર્વેક્ષણ કરવામાં આવે, હદ નક્કી કરવામાં આવે અને સદરહુ જમીનમાં જો કોઈ દબાણ હોય તો તે દૂર કરીને રાજ્ય/વન સત્તાવાળાઓ દ્વારા તેનો પ્રત્યક્ષ કબજો સુનિશ્ચિત કરવામાં આવે. [પેરા ૧૧૯] [૬૩૬–સી–જી]

બેંગલોર ડેવલપમેન્ટ ઓથોરિટી વિરુદ્ધ વિજયા લીઝિંગ લિમિટેડ અને અન્ય, (૨૦૧૩) ૧૪ એસસીસી ૭૩૭ : ૨૦૧૩ (૩) એસસીઆર ૧૪૦; ભગવતી પ્રસાદ પવન કુમાર વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા, (૨૦૦૬) ૫ એસસીસી ૩૧૧ : ૨૦૦૬ (૨) સપ્લી. એસસીઆર ૯૭૫ — પર આધાર રાખવામાં આવ્યો.

કે. બાલકૃષ્ણન નામ્બિયાર વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ કર્ણાટક અને અન્ય, (૨૦૧૧) ૫ એસસીસી ૩૫૩ : ૨૦૧૧ (૫) એસસીઆર ૧૧૪૩; જનક લાલ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર અને અન્ય, (૧૯૮૯) ૪ એસસીસી ૧૨૧ : ૧૯૮૯ (૩) એસસીઆર ૮૩૦; રામ પ્રીતિ યાદવ વિરુદ્ધ યુપી બોર્ડ ઓફ હાઈસ્કૂલ એન્ડ ઈન્ટરમીડિયેટ એજ્યુકેશન અને અન્ય, (૨૦૦૩) ૮ એસસીસી ૩૧૧ : ૨૦૦૩ (૩) સપ્લી. એસસીઆર ૩૫૨; ભાઉરાવ દગડુ પરળકર વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર અને અન્ય, (૨૦૦૫) ૭ એસસીસી ૬૦૫ : ૨૦૦૫ (૨) સપ્લી.

એસસીઆર ૭૭૪; સંદૂર મેંગેનીઝ એન્ડ આયર્ન ઓર્સ લિમિટેડ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ કર્ણાટક અને અન્ય, (૨૦૧૦) ૧૩ એસસીસી ૧ : ૨૦૧૦ (૧૧) એસસીઆર ૨૪૦; શાંતિ સ્પોર્ટ્સ ક્લબ અને અન્ય વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્ય, (૨૦૦૯) ૧૫ એસસીસી ૭૦૫ : ૨૦૦૯ (૧૩) એસસીઆર ૭૧૦; કમિશનર ઓફ કસ્ટમ્સ, મુંબઈ વિરુદ્ધ વિર્ગો સ્ટીલ્સ, બોમ્બે અને અન્ય, (૨૦૦૨) ૪ એસસીસી ૩૧૬ : ૨૦૦૨ (૨) એસસીઆર ૯૩૪; વાસુ પી. શેટ્ટી વિરુદ્ધ હોટેલ વંદના પેલેસ અને અન્ય, (૨૦૧૪) ૫ એસસીસી ૬૬૦ — નો સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો.

કેસ લૉ સંદર્ભ

૧૯૯૬ (૯) સપ્લી. એસસીઆર ૯૮૨ — આધાર રાખવામાં આવ્યો — પેરા ૬

૧૯૯૭ (૨) એસસીઆર ૬૪૨ — આધાર રાખવામાં આવ્યો — પેરા ૬

૨૦૦૮ (૧૨) એસસીઆર ૧૯૬ — આધાર રાખવામાં આવ્યો — પેરા ૨૪

૨૦૦૯ (૪) એસસીઆર ૬૮૭ — આધાર રાખવામાં આવ્યો — પેરા ૨૪

૨૦૧૧ (૫) એસસીઆર ૧૧૪૩ — સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો — પેરા ૨૪

૧૯૮૯ (૩) એસસીઆર ૮૩૦ — સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો — પેરા ૨૫

૨૦૧૩ (૩) એસસીઆર ૧૪૦ — આધાર રાખવામાં આવ્યો — પેરા ૨૫

૨૦૦૩ (૩) સપ્લી. એસસીઆર ૩૫૨ — સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો — પેરા ૨૫

૨૦૦૫ (૨) સપ્લી. એસસીઆર ૭૭૪ — સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો — પેરા ૨૫

૨૦૧૦ (૧૧) એસસીઆર ૨૪૦ — સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો — પેરા ૨૯

૨૦૦૮ (૧૪) એસસીઆર ૫૯૮ — લાગુ પડતો ન હોવાનું ઠેરવવામાં આવ્યું — પેરા ૨૯

૨૦૦૯ (૧૩) એસસીઆર ૭૧૦ — સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો — પેરા ૨૯

૧૯૭૮ (૩) એસસીઆર ૯૨૨ — લાગુ પડતો ન હોવાનું ઠેરવવામાં આવ્યું — પેરા ૩૨

૨૦૦૦ (૧) એસસીઆર ૮૨૫ — લાગુ પડતો ન હોવાનું ઠેરવવામાં આવ્યું — પેરા ૩૨

૧૯૫૯ સપ્લી. એસસીઆર ૫૨૮ — આધાર રાખવામાં આવ્યો — પેરા ૩૫

૨૦૦૨ (૨) એસસીઆર ૯૩૪ — સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો — પેરા ૩૫

(૨૦૧૪) ૫ એસસીસી ૬૬૦ — સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો — પેરા ૩૫

૧૯૮૭ (૧) એસસીઆર ૫૬૨ — આધાર રાખવામાં આવ્યો — પેરા ૪૦

૨૦૦૬ (૨) સપ્લી. એસસીઆર ૯૭૫ — આધાર રાખવામાં આવ્યો — પેરા ૯૬

૧૯૮૮ (૨) સપ્લી. એસસીઆર ૬૯૦ — સંદર્ભ લેવામાં આવ્યો — પેરા ૧૧૧

સિવિલ અપીલીય હકુમત: સિવિલ અપીલ નં. ૨૮૧૮/૨૦૧૫ .

બેંગલોર ખાતે કર્ણાટક હાઈકોર્ટના ડબલ્યુ.એ. નં. ૫૩૭૭/૨૦૦૪ માં તારીખ ૨૬.૦૮.૨૦૦૯ ના ચુકાદા અને હુકમ સામે.

ઉપસ્થિત પક્ષકારો તરફથી કપિલ સિબ્બલ, ડૉ. અભિષેક મનુ સિંઘવી, ડી. એલ. એન. રાવ, જે. એસ. અત્રી, ક્રિષ્નન વેણુગોપાલ, ટી. વી. રત્નમ, ગૌરવ જુનેજા, અશ્વિની ચાવલા, સંજીવ કે. કપૂર (મેસર્સ ખેતાન એન્ડ કંપની વતી), મનિતા વર્મા, સુખબીર કૌર બાજવા, મુનેથા વર્મા, સુમિત પ્રકાશ, શ્રીકાંત એન. તેરદલ, વિશાલ ગુપ્તા, ઉદય તિવારી, કુમાર મિહિર, ઉદય રાઠોડ, અનિતા શેનોય, વિશ્રુતિ વિજય ઉપસ્થિત રહ્યા.

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ ફક્કીર મોહમ્મદ ઈબ્રાહીમ કલીકુલ્લા દ્વારા આપવામાં આવેલ.

૧. પરવાનગી આપવામાં આવે છે.

૨. આ અપીલ રીટ અપીલ નં. ૫૩૭૭/૨૦૦૪ અને રીટ પિટિશન નં. ૨૩૭૮૨/૨૦૦૫ માં પસાર કરવામાં આવેલ તારીખ ૨૬.૦૮.૨૦૦૯ ના સંયુક્ત ચુકાદા સામે નિર્દેશિત છે.

૩. અત્રેના પ્રથમ સામાવાળા દ્વારા વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશના રીટ પિટિશન નં. ૩૧૬૯૦/૨૦૦૩ માં તારીખ ૧૦.૧૧.૨૦૦૪ ના ચુકાદા સામે રીટ અપીલ દાખલ કરવામાં આવી હતી, જેના દ્વારા મૂળ લાયસન્સદાર મેસર્સ ડાલમિયા સિમેન્ટ્સ (ભારત) લિમિટેડ (જે હવે પછી 'મેસર્સ ડાલમિયા' તરીકે ઉલ્લેખિત છે) તરફથી અત્રેના પ્રથમ સામાવાળાની તરફેણમાં ખનન પટ્ટાની તબદીલીનો હુકમ રદબાતલ કરવામાં આવ્યો હતો.

૪. રીટ પિટિશન નં. ૨૩૭૮૨/૨૦૦૫ એક ખાણ સંચાલક દિનેશ કુમાર સિંઘી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવી હતી, જેમાં મેસર્સ ડાલમિયાના અગાઉના ખનન પટ્ટા નં. એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ હેઠળ આવરી લેવાયેલ જયસિંઘપુર ગામમાં ૮૧૯.૨૦ એકરના વન ખનન વિસ્તારમાં સંચાલન કરવા માટે લાયસન્સ મંજૂર કરવાની તેમની તારીખ ૦૩.૦૫.૨૦૦૧ ની અરજીનો નિકાલ કરવા માટે કર્ણાટક રાજ્ય અને ખાણ અને ભૂસ્તરશાસ્ત્ર નિયામકને નિર્દેશ આપવાની અરજ કરવામાં આવી હતી. અમારે સદરહું રીટ પિટિશન સાથે કોઈ નિસ્બત નથી, કેમ કે

સદરહું રીટ અરજદારે ડિવિઝન બેંચના તે હુકમને પડકાર્યો નથી જેના દ્વારા તેમની રીટ પિટિશન ફગાવી દેવામાં આવી હતી. અમારે માત્ર રીટ અપીલ નં. ૫૩૭૭/૨૦૦૪ ના ચુકાદા સાથે જ સંબંધ છે.

૫. આ કેસના ઉતાર–ચઢાવવાળા ઈતિહાસને ધ્યાનમાં રાખીને, બેલ્લારી જિલ્લાના સાંદુર તાલુકાના આર.એમ. બ્લોક સ્થિત જયસિંઘપુર ગામમાં ૩૩૧.૫૦ હેક્ટર (૮૧૯.૨૦ એકર) વન વિસ્તાર પરના એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ ના સંદર્ભમાં ખનન પટ્ટાની મંજૂરી સંબંધિત વિગતવાર હકીકતો જણાવવી અનિવાર્ય છે. સદરહું ખનન પટ્ટો મૂળરૂપે તારીખ ૨૫.૧૧.૧૯૫૩ ના રોજ મેસર્સ ડાલમિયાની તરફેણમાં મંજૂર કરવામાં આવ્યો હતો. સદરહું પટ્ટો તારીખ ૨૪.૧૧.૧૯૮૩ ના રોજ પૂર્ણ થયો હતો. મેસર્સ ડાલમિયા સિમેન્ટ્સની અરજીના આધારે, તારીખ ૦૭.૦૩.૧૯૮૬ ના હુકમ દ્વારા તારીખ ૨૫.૧૧.૧૯૮૩ થી પશ્ચાતવર્તી અસરથી ૨૦ વર્ષ માટે ખનન પટ્ટાનું નવીકરણ કરવામાં આવ્યું હતું. એ નોંધવું જરૂરી છે કે વન (સંરક્ષણ) અધિનિયમ, ૧૯૮૦, જે હવે પછી 'વન અધિનિયમ, ૧૯૮૦' તરીકે ઉલ્લેખિત છે, તે તારીખ ૨૫.૧૦.૧૯૮૦ થી અમલમાં આવ્યો હોવા છતાં, સદરહું કાયદાની કલમ ૨ માં નિર્દિષ્ટ કર્યા મુજબ કેન્દ્ર સરકારની પૂર્વ મંજૂરી મેળવવાની જરૂરિયાત પ્રથમ નવીકરણ વખતે પૂર્ણ કરવામાં આવી ન હતી.

૬. તે ગમે તે હોવા છતાં, વન અધિનિયમ, ૧૯૮૦ ની કલમ ૨ હેઠળ મંજૂરીનું પાલન ન કરવાની અસર આ કોર્ટ સમક્ષ ટી. એન. ગોદાવર્મન

થિરુમુલકપાદ વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્ય – (૧૯૯૭) ૨ એસસીસી ૨૬૭ (ગોદાવર્મન ૧) માં અહેવાલ થયેલા ચુકાદામાં વિચારણાનો વિષય હતી. સદરહું ચુકાદાના આધારે, ખાણ અને ભૂસ્તરશાસ્ત્ર નિયામક, જેઓ અત્રેના ત્રીજા સામાવાળા છે, તેમણે તારીખ ૨૫.૦૧.૧૯૯૭ ના પોતાના હુકમ દ્વારા મેસર્સ ડાલમિયાને તમામ ખનન પ્રવૃત્તિઓ બંધ કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો. મેસર્સ ડાલમિયાએ જાન્યુઆરી ૧૯૯૭ થી પોતાની ખનન પ્રવૃત્તિઓ બંધ કરી દીધી હતી. આ કોર્ટના ત્યારબાદના ટી. એન. ગોદાવર્મન થિરુમુલકપાદ વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્ય – (૧૯૯૭) ૩ એસસીસી ૩૧૨ (ગોદાવર્મન ૨) ના ચુકાદાના આધારે, પર્યાવરણ અને વન મંત્રાલય (એમઓએફ) દ્વારા તારીખ ૨૪.૧૨.૧૯૯૭ ના હુકમથી ૩૩૧.૫૦ હેક્ટર પૈકી ૨૦૧.૫૦ હેક્ટર વન જમીન પર મેસર્સ ડાલમિયાના ખનન પટ્ટાના નવીકરણ માટે શરતી સૈદ્ધાંતિક (તબક્કો–૧) મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.

૭. તારીખ ૧૬.૦૪.૧૯૯૯ ના પોતાના પત્ર દ્વારા, મેસર્સ ડાલમિયાએ ૩૩૧.૫૦ હેક્ટરના પટ્ટાવાળા વિસ્તારમાંથી ૧૯૬.૫૬ હેક્ટર જમીન રાજ્ય સરકારના વન વિભાગને સમર્પિત કરી દીધી હતી. ત્યારબાદ, મેસર્સ ડાલમિયાએ તારીખ ૨૭.૦૩.૨૦૦૧ ના પોતાના પત્રમાં પોતાની પાસે રહેલા બાકીના વિસ્તારને સમર્પિત કરવાની ઇચ્છા વ્યક્ત કરી હતી અને દર્શાવ્યું હતું કે ખનન પટ્ટાના દસ્તાવેજની શરતો હેઠળ જરૂરી મુજબ પટ્ટો સમાપ્ત કરવા માટે આ નોટિસ આપવામાં આવી રહી છે અને સદરહું પટ્ટો તારીખ ૦૧.૦૪.૨૦૦૧ થી ૧૨ મહિનાના નોટિસ સમયગાળા પછી અથવા જો રાજ્ય સરકાર દ્વારા પરવાનગી

આપવામાં આવે તો તે પહેલાં કોઈપણ સમયે સમાપ્ત થઈ જશે. મેસર્સ ડાલમિયાના તારીખ ૨૭.૦૩.૨૦૦૧ ના પત્રના જવાબમાં, તારીખ ૨૫.૦૫.૨૦૦૧ ના પત્ર દ્વારા ખાણ નિયામકની કચેરીએ પોતાના એક અધિકારીને પત્રવ્યવહાર કરતી વખતે તારીખ ૨૫.૦૫.૨૦૦૧ ના પત્રની એક નકલ મેસર્સ ડાલમિયાને પાઠવીને તેમની પટ્ટા દસ્તાવેજ પુસ્તિકા અને ખનન યોજના જમા કરાવવા જણાવ્યું હતું. તારીખ ૧૬.૦૬.૨૦૦૧ ના પત્ર દ્વારા મેસર્સ ડાલમિયાએ પટ્ટા દસ્તાવેજ પુસ્તિકા જમા કરાવી હતી અને જાણ કરી હતી કે તેમની ખનન યોજના ખોવાઈ ગઈ છે.

૮. ત્યારબાદ, એમ.એસ.પી.એલ. લિમિટેડે તેના કાર્યકારી નિયામક શ્રી રાહુલ બાલડોટા મારફતે તારીખ ૨૧.૦૭.૨૦૦૧ ની પોતાની અરજી દ્વારા મેસર્સ ડાલમિયાના કબજા હેઠળના વિસ્તાર માટે ખનન પટ્ટો મંજૂર કરવા માટે અરજી કરી હતી. એ નોંધવું જરૂરી છે કે સદરહું રાહુલ બાલડોટા અત્રેના પ્રથમ સામાવાળાના કાર્યકારી નિયામક શ્રીમતી લવિન આર. બાલડોટાના પતિ છે. એમ.એસ.પી.એલ. લિમિટેડની તારીખ ૨૧.૦૭.૨૦૦૧ ની અરજી પર ખાણ અને ભૂસ્તરશાસ્ત્ર નિયામક, એટલે કે એક ડૉ. રેડ્ડી દ્વારા તારીખ ૨૫.૦૮.૨૦૦૧ ના રોજ અન્ય બાબતો સાથે એવી નોંધ મૂકવામાં આવી હતી કે સમર્પિત જમીનોના ખનન પટ્ટાની મંજૂરી માત્ર ખનિજ છૂટછાટ નિયમોના નિયમ ૫૯(૧) માં નિર્દિષ્ટ કર્યા મુજબ જ વિચારી શકાય છે.

૯. મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા તારીખ ૨૭.૦૩.૨૦૦૧ ના પોતાના પત્રમાં

લેવાયેલા આવા પગલાંઓના અનુસંધાનમાં, તેમના કબજા હેઠળની ખાણોના સીમા વિવાદ સંબંધે અત્રેના અપીલકર્તા સામે દાખલ કરવામાં આવેલો મૂળ દાવો નં. ૫૩/૧૯૯૩ તારીખ ૨૬.૦૯.૨૦૦૧ ના રોજ બિન-પગલાંના કારણે ફગાવી દેવામાં આવ્યો હતો. તારીખ ૦૯.૦૧.૨૦૦૨ ના પત્ર દ્વારા, ખાણ અને ભૂસ્તરશાસ્ત્ર નિયામકે મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા દાખલ કરાયેલ મૂળ દાવો નં. ૫૩/૧૯૯૩ ફગાવી દેવાયાનો સ્પષ્ટપણે ઉલ્લેખ કરીને હોસ્પેટના નાયબ નિયામકને અપીલકર્તાના પટ્ટા દસ્તાવેજ હેઠળ આવરી લેવાયેલ વિસ્તારનું સર્વેક્ષણ કરવા અને તેની હદબંધી કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો.

૧૦. તારીખ ૩૦.૦૧.૨૦૦૨ ના રોજ, મેસર્સ ડાલમિયાએ પોતાના કબજા હેઠળના એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ ના ખનન પટ્ટા સંબંધે બાકી લેણાં પેટે રૂ. ૨૨,૩૩૨/- ની ચુકવણી કરી હતી. તારીખ ૩૧.૦૧.૨૦૦૨ ના રોજ, ખાણ અને ભૂસ્તરશાસ્ત્ર નિયામકે મેસર્સ ડાલમિયા તરફથી ડિમાન્ડ ડ્રાફ્ટ મારફતે રૂ. ૨૨,૩૩૨/- ની રકમ મળ્યાની પુષ્ટિ કરતું કોઈ લેણાં બાકી ન હોવાનું પ્રમાણપત્ર મેસર્સ ડાલમિયાને જારી કર્યું હતું. જોકે, તારીખ ૦૪.૦૨.૨૦૦૨ ના રોજ, મેસર્સ ડાલમિયાએ ૧૯૯૯ માં પોતાના દ્વારા સમર્પિત કરાયેલા હોવાનું કહેવાતા ૧૯૬.૫૮ હેક્ટર સહિતનો પોતાનો એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ નો ખનન પટ્ટો અત્રેના પ્રથમ સામાવાળાને તબદીલ કરવાની પરવાનગી મેળવવા માટે રાજ્ય સરકાર સમક્ષ અરજી કરી હતી. તારીખ ૦૬.૦૨.૨૦૦૨ ના રોજ ખાણ અને ભૂસ્તરશાસ્ત્ર નિયામક, એટલે કે ડૉ. રેડ્ડી, જેમણે એમ.એસ.પી.એલ. લિમિટેડને તારીખ ૨૫.૦૮.૨૦૦૧ ના પોતાના અગાઉના સંદેશાવ્યવહારમાં

જણાવ્યું હતું કે એમ.એલ. નં. ૧૦૨૦ માં લાયસન્સની મંજૂરી માટે ખનિજ છૂટછાટ નિયમોનો નિયમ ૫૯(૧) લાગુ પડશે, તેમણે આ વખતે મેસર્સ ડાલમિયા તરફથી અત્રેના પ્રથમ સામાવાળાને લાયસન્સની તબદીલી માટે ભલામણ કરી હતી. તારીખ ૧૬.૦૩.૨૦૦૨ ના રોજ, રાજ્ય સરકારે મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા માંગવામાં આવ્યા મુજબ પ્રથમ સામાવાળાની તરફેણમાં ખનન પટ્ટાની તબદીલીની અરજી મંજૂર કરતો હુકમ પસાર કર્યો હતો.

૧૧. ઉપરોક્ત પૃષ્ઠભૂમિમાં અપીલકર્તા દ્વારા રાજ્ય સરકારના તારીખ ૧૬.૦૩.૨૦૦૨ ના હુકમને કર્ણાટક હાઈકોર્ટમાં રીટ પિટિશન નં. ૩૧૬૯૦/૨૦૦૩ માં પડકારવામાં આવ્યો હતો. કર્ણાટક હાઈકોર્ટના વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશે તારીખ ૧૦.૧૧.૨૦૦૪ ના હુકમ દ્વારા સદરહું રીટ પિટિશન મંજૂર કરી હતી. તેને પડકારતાં, પ્રથમ સામાવાળાએ રીટ અપીલ નં. ૫૩૭૭/૨૦૦૪ દાખલ કરી હતી. આ અરજીમાં વાદગ્રસ્ત હુકમ દ્વારા, ડિવિઝન બેંચે વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશનો હુકમ રદબાતલ કરીને તારીખ ૧૬.૦૩.૨૦૦૨ ના તબદીલીના હુકમને પુનઃસ્થાપિત કર્યો હોવાથી, અપીલકર્તા આ અપીલ સાથે ઉપસ્થિત થયા છે.

૧૨. જ્યારે રીટ અપીલ પેન્ડિંગ હતી, ત્યારે અત્રેના પ્રથમ સામાવાળાની મૌખિક અરજીના આધારે, ડિવિઝન બેંચે રાજ્ય સરકાર અને ખાણ અને ભૂસ્તરશાસ્ત્ર નિયામકને વન અધિનિયમ, ૧૯૮૦ હેઠળ પ્રથમ સામાવાળાની તરફેણમાં પટ્ટાના નવીકરણની તબદીલી માટેની તેમની અરજી પર બે મહિનાની

અંદર કાર્યવાહી કરવા અને પોતાનો અહેવાલ કેન્દ્ર સરકારને મોકલવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો, તેમજ કેન્દ્ર સરકારને ત્રણ મહિનાની અંદર તેનો નિર્ણય કરવાનો વધુ નિર્દેશ આપ્યો હતો. અપીલકર્તાએ સદરહું તારીખ ૧૯.૦૪.૨૦૦૬ ના હુકમને સ્પેશિયલ લીવ પિટિશન નં. ૧૧૫૦૮/૨૦૦૬ માં પડકાર્યો હતો. તારીખ ૨૬.૧૦.૨૦૦૭ ના હુકમ દ્વારા, આ કોર્ટે કર્ણાટક હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેંચને રીટ અપીલ નં. ૫૩૭૭/૨૦૦૪ નો નિકાલ કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો અને ઠેરવ્યું હતું કે પ્રથમ સામાવાળાની તરફેણમાં સૈદ્ધાંતિક (તબક્કો-૧) કાર્યોત્તર મંજૂરી આપતો કેન્દ્ર સરકારનો તારીખ ૧૩.૦૯.૨૦૦૬ નો હુકમ પ્રથમ સામાવાળાની તરફેણમાં કોઈ અધિકાર કે ન્યાયિક હિત ઊભું કરશે નહીં. વાદગ્રસ્ત તારીખ ૨૬.૦૮.૨૦૦૯ ના હુકમ દ્વારા, ડિવિઝન બેંચે ઠેરવ્યું હતું કે વન અધિનિયમ, ૧૯૮૦ ની કલમ ૨ હેઠળ પૂર્વ મંજૂરી મેળવ્યા વિના ખનન પટ્ટાનું નવીકરણ કરવાથી આવું નવીકરણ શરૂઆતથી જ શૂન્ય અને અમાન્ય બનતું નથી અને આવી કોઈપણ ગેરકાયદેસરતાને કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા વન અધિનિયમ, ૧૯૮૦ ની કલમ ૨ હેઠળ કાર્યોત્તર રીતે હુકમ પસાર કરીને સુધારી અથવા નિયમિત કરી શકાય છે.

૧૩. જ્યારે આ સ્પેશિયલ લીવ પિટિશન દાખલ કરવામાં આવી, ત્યારે તારીખ ૧૬.૧૨.૨૦૦૯ ના હુકમ દ્વારા એવો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો કે ખનન પ્રવૃત્તિઓ સંબંધે યથાસ્થિતિ જાળવી રાખવાના વધુ નિર્દેશ સાથે તબક્કો-૨ ની મંજૂરીની પ્રક્રિયા ચાલુ રાખવામાં આવે. તારીખ ૦૯.૦૯.૨૦૧૦ ના હુકમ દ્વારા, પ્રથમ સામાવાળાની તરફેણમાં તબક્કો-૨ ની મંજૂરી પણ આપી

દેવામાં આવી છે અને ત્યારબાદના તારીખ ૨૩.૦૯.૨૦૧૦ ના હુકમ દ્વારા, આ કોર્ટે નિર્દેશ આપ્યો છે કે સ્પેશિયલ લીવ પિટિશન પેન્ડિંગ હોય તે દરમિયાન યથાસ્થિતિ અમલમાં રહેશે.

૧૪. ઉપરોક્ત પૃષ્ઠભૂમિમાં, અમે અપીલકર્તા તરફથી વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી કપિલ સિબ્બલ, પ્રથમ સામાવાળા તરફથી વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી કે. કે. વેણુગોપાલ અને શ્રી કૃષ્ણન વેણુગોપાલ, રીટ અપીલના પાંચમા સામાવાળા તરફથી વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ ડૉ. અભિષેક મનુ સિંઘવી જેઓ આ સ્પેશિયલ લીવ પિટિશનમાં પક્ષકાર સામાવાળા તરીકે જોડાયેલા ન હતા, તેમજ કર્ણાટક રાજ્ય અને ખાણ અને ભૂસ્તરશાસ્ત્ર નિયામક તરફથી એડવોકેટ–ઓન–રેકોર્ડ સુશ્રી અનિતા શેનોયને સાંભળ્યા. ચોથા સામાવાળા યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા તરફથી વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી જે. એસ. અત્રી ઉપસ્થિત રહ્યા હતા.

૧૫. અપીલકર્તા તરફથી ઉપસ્થિત રહેલા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી કપિલ સિબ્બલે એવી દલીલ કરી હતી કે એકવાર મેસર્સ ડાલમિયાએ એમ.એલ. ૨૦૧૦ સંબંધે પોતાનો પટ્ટો સમર્પિત કરી દીધો, જે સમર્પણ આખરી અને નિર્ણાયક બની ગયું હતું, ત્યારબાદ આવા સમર્પિત ખનન પટ્ટાને અત્રેના પ્રથમ સામાવાળાની તરફેણમાં તબદીલ કરવાનો કોઈ અવકાશ નહોતો. વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે ત્યારબાદ એવી દલીલ કરી હતી કે જો એમ માની લેવામાં આવે કે સમર્પણ અમલમાં આવ્યું ન હતું, તો પણ પ્રથમ નવીકરણ વખતે જ્યારે પર્યાવરણ અને વન મંત્રાલય મારફતે કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા તારીખ ૨૪.૧૨.૧૯૯૭ ના પોતાના

હુકમમાં ઘણી બધી શરતો લાદીને સૈદ્ધાંતિક તબક્કો–૧ મંજૂરી આપવામાં આવી હતી અને મેસર્સ ડાલમિયા સદરહું હુકમના પાંચ વર્ષની અંદર એટલે કે તારીખ ૨૩.૧૨.૨૦૦૨ સુધીમાં તે શરતોનું પાલન કરવામાં નિષ્ફળ રહી હતી તથા આ રીતે મંજૂર કરાયેલ પ્રથમ નવીકરણ પણ નવેમ્બર ૨૦૦૩ માં પૂર્ણ થઈ ગયું હતું, જે સમય સુધીમાં પણ સૈદ્ધાંતિક તબક્કો–૧ મંજૂરીમાં લાદવામાં આવેલી શરતોનું પાલન કરવામાં આવ્યું ન હતું, તેથી વાસ્તવિક રીતે ખનન પટ્ટાનું કોઈ નવીકરણ અસ્તિત્વમાં ન હતું, જે શરૂઆતમાં તારીખ ૨૪.૧૧.૧૯૮૩ ના રોજ અને કોઈપણ સંજોગોમાં પ્રથમ નવીકરણની મુદત પૂર્ણ થયા પછી એટલે કે તારીખ ૨૪.૧૧.૨૦૦૨ ના રોજ સમાપ્ત થઈ ચૂક્યો હતો.

૧૬. વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે વધુમાં એવી દલીલ કરી હતી કે તારીખ ૨૩.૧૨.૨૦૦૨ પછી તેમજ તારીખ ૧૩.૦૯.૨૦૦૬ ના પ્રસ્તુત હુકમ દ્વારા કોઈ બીજું નવીકરણ કે સૈદ્ધાંતિક તબક્કો–૧ મંજૂરી આપી શકાય નહીં. વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે એવી દલીલ કરી હતી કે ખનિજ છૂટછાટ નિયમોના નિયમ ૫૯ હેઠળ, જ્યારે એકવાર મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા ખનન પટ્ટો સમર્પિત કરવામાં આવ્યો અને ત્યારબાદ સમર્પણ અમલમાં આવી ગયું, ત્યારે ખનન પટ્ટાની ત્યારપછીની મંજૂરી માટે, સદરહું નિયમમાં નિર્ધારિત પ્રક્રિયાનું પાલન કરવું અનિવાર્ય છે અને મેસર્સ ડાલમિયા પાસેથી પ્રથમ સામાવાળાને ખનન પટ્ટો તબદીલ કરતો તારીખ ૧૬.૦૩.૨૦૦૨ નો હુકમ પસાર કરવામાં રાજ્ય સરકારનો હુકમ સંપૂર્ણપણે ગેરકાયદેસર અને શરૂઆતથી જ શૂન્ય અને અમાન્ય હતો.

૧૭. વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે ખનિજ છૂટછાટ નિયમોના નિયમ ૩૭ અને નિયમ ૨૯ નો સંદર્ભ આપીને એવી રજૂઆત કરી હતી કે મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા ખનન પટ્ટાના સમર્પણના સંદર્ભમાં, મેસર્સ ડાલમિયા પાસે પ્રથમ સામાવાળાની તરફેણમાં તબદીલી માટે અરજી કરવાનો કોઈ અધિકાર નહોતો. તેમણે વધુમાં એવી દલીલ કરી હતી કે ખનિજ છૂટછાટ નિયમોના નિયમ ૨૯ માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈના આધારે, ખનન પટ્ટો મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા સમાપ્ત કરવામાં આવ્યો હતો અને આવા સંજોગોમાં ખાણ અને ખનિજ (વિકાસ અને નિયમન) અધિનિયમની કલમ ૧૯ ના આધારે અધિનિયમ અને નિયમોના ઉલ્લંઘનમાં કરવામાં આવેલો કોઈપણ ખનન પટ્ટો શરૂઆતથી જ શૂન્ય અને અમાન્ય ગણાય. વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે એવી દલીલ કરી હતી કે, તેથી, પ્રથમ સામાવાળા દ્વારા મેસર્સ ડાલમિયાના ખનન પટ્ટાનું કહેવાતું સંપાદન અમાન્ય હતું.

૧૮. હસ્તક્ષેપકાર તરફથી વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ ડૉ. અભિષેક મનુ સિંઘવીએ રજૂઆત કરી હતી કે સદરહું અરજદારને તારીખ ૦૮.૦૬.૨૦૦૭ ના હુકમ દ્વારા ડિવિઝન બેંચ સમક્ષ પાંચમા સામાવાળા તરીકે જોડવામાં આવ્યા હોવાથી, તેઓ આ અપીલમાં હસ્તક્ષેપ કરવા માટે હકદાર હતા. જોકે હસ્તક્ષેપકાર દ્વારા દાખલ કરાયેલી સ્પેશિયલ લીવ પિટિશનોમાં આ કોર્ટના કેટલાક અગાઉના હુકમોનો સંદર્ભ આપીને પ્રથમ સામાવાળા તરફથી હસ્તક્ષેપની અરજીનો સખત વિરોધ કરવામાં આવ્યો હતો, પરંતુ સદરહું હસ્તક્ષેપકારને ડિવિઝન બેંચ સમક્ષ પેન્ડિંગ રીટ અપીલમાં ખુદ પ્રથમ સામાવાળા દ્વારા જ પાંચમા સામાવાળા તરીકે જોડવામાં આવ્યા હોવાથી, અમારો એવો મત છે કે આ અપીલમાં હસ્તક્ષેપકારને

પક્ષકાર સામાવાળા તરીકે જોડવામાં અપીલકર્તાની નિષ્ફળતાના કારણે, તેમને આ અપીલમાં સાંભળવાના તેમના અધિકારથી વંચિત રાખવા જોઈએ નહીં. તેથી, અન્ય કોઈપણ કેસમાં કોઈપણ વ્યક્તિ તેને બંધનકર્તા પૂર્વચુકાદા તરીકે ટાંકે તેવો કોઈ અવકાશ રાખ્યા વિના, આ કેસની વિશિષ્ટ હકીકતોને ધ્યાનમાં રાખીને જ્યાં હસ્તક્ષેપકાર રીટ અપીલમાં ડિવિઝન બેંચ સમક્ષ પક્ષકાર સામાવાળા હતા, જેનો હુકમ આ અપીલમાં પડકારનો વિષય છે, અમારો એવો મત છે કે હસ્તક્ષેપકારને પોતાની રજૂઆતો કરવાની પરવાનગી આપી શકાય છે અને હસ્તક્ષેપ માટેની વચગાળાની અરજી મંજૂર કરવામાં આવે છે.

૧૯. વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ ડૉ. અભિષેક મનુ સિંઘવીએ પોતાની રજૂઆતોમાં એવી દલીલ કરી હતી કે ખનિજ છૂટછાટ નિયમોના નિયમ ૫૯ સાથે વંચાણે લેતાં નિયમ ૨૯ ના આધારે મેસર્સ ડાલમિયાના કહેવાથી પટ્ટો સમાપ્ત થવાની પ્રક્રિયા અમલમાં આવી ગઈ હોવાથી, ત્યારબાદ કંઈપણ શેષ રહેતું નથી. વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલના જણાવ્યા અનુસાર, નિયમ ૨૯ માં નિર્ધારિત બાર મહિનાનો સમયગાળો પટ્ટાધારકના લાભમાં પરિણમી શકે નહીં અને આવો સમયગાળો રાજ્ય સરકારના લાભ માટે હતો.

૨૦. વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે તારીખ ૨૭.૦૩.૨૦૦૧ થી લઈને તારીખ ૩૧.૦૧.૨૦૦૨ સુધીની વિવિધ તારીખોનો સંદર્ભ આપીને એવી રજૂઆત કરી હતી કે મેસર્સ ડાલમિયાના ઈરાદા મુજબ રાજ્ય સરકાર પટ્ટો સમાપ્ત થવા અંગે યોગ્ય રીતે સમજી ગઈ હતી અને તેથી, સંપૂર્ણ સમર્પણના આધારે એકવાર ખનન

પટ્ટો સમાપ્ત થઈ ગયો તે પછી કંઈપણ શેષ રહેતું નહોતું. ડૉ. સિંઘવીએ આ રીતે દલીલ કરી હતી કે જો સમર્પણ પછી બનેલી ઘટનાઓનો ક્રમ ધ્યાને લેવામાં આવે, એટલે કે, એમ.એસ.પી.એલ. ના કાર્યકારી નિયામક તરીકે શ્રી રાહુલ બાલડોટાના કહેવાથી એમ.એસ.પી.એલ. દ્વારા તારીખ ૨૧.૦૭.૨૦૦૧ ના રોજ કરવામાં આવેલી અરજી જેને ખાણ અને ભૂસ્તરશાસ્ત્ર નિયામક દ્વારા તારીખ ૨૫.૦૮.૨૦૦૧ ના હુકમથી ફગાવી દેવામાં આવી હતી, જેના સહી કરનાર એક ડૉ. રેડ્ડી હતા, ત્યારબાદ મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા પ્રથમ સામાવાળાની તરફેણમાં તબદીલી માટે કરાયેલી અરજી જેમનું પ્રતિનિધિત્વ તેમના કાર્યકારી નિયામક શ્રીમતી બાલડોટા કરતા હતા જેઓ અન્ય કોઈ નહીં પરંતુ શ્રી રાહુલ બાલડોટાના પત્ની હતા જેમની ખનન પટ્ટો મંજૂર કરવા માટેની અગાઉની અરજી ફગાવી દેવામાં આવી હતી, તો તે દર્શાવે છે કે તારીખ ૧૬.૦૩.૨૦૦૨ નો તબદીલીનો હુકમ પસાર કરવામાં બધું યોગ્ય ન હતું. આ સંદર્ભમાં, વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે ધ્યાન દોર્યું હતું કે તે જ ખાણ અને ભૂસ્તરશાસ્ત્ર નિયામક, ડૉ. રેડ્ડી જેમણે તારીખ ૨૫.૦૮.૨૦૦૧ ના પોતાના હુકમ દ્વારા એમ.એસ.પી.એલ. ની ખનન લાયસન્સ મંજૂર કરવાની અરજી એવા કારણસર ફગાવી દીધી હતી કે આવી મંજૂરી માત્ર નિયમ ૫૯ નું પાલન કરીને જ વિચારી શકાય, તેમણે પ્રથમ સામાવાળાની તરફેણમાં સમર્પિત ખનન પટ્ટાની તબદીલી માટે ભલામણ કરતી વખતે તદ્દન વિપરીત વલણ અપનાવ્યું હતું અને આ રીતે મેસર્સ ડાલમિયા અને રાજ્ય સરકારના અધિકારીઓ સાથે મળીને પ્રથમ સામાવાળા દ્વારા ગંભીર છેતરપિંડી આચરવામાં આવી છે. વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે એવી દલીલ કરી હતી કે

પક્ષકારોનું આવું કૃત્ય પ્રથમ સામાવાળા અને રાજ્ય સરકારના અધિકારીઓ વચ્ચેના મેળાપીપણા સમાન છે જેને કાયમ રહેવા દેવું જોઈએ નહીં.

૨૧. વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ ડૉ. સિંઘવીએ ત્યારબાદ એવી દલીલ કરી હતી કે વન અધિનિયમ, ૧૯૮૦ નું ગંભીર ઉલ્લંઘન થયું હતું, જે કારણસર પણ તારીખ ૧૬.૦૩.૨૦૦૨ નો તબદીલીનો હુકમ ટકી શકે તેમ નથી. વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે ધ્યાન દોર્યું હતું કે એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ માં ખનન પટ્ટાનું પ્રથમ નવીકરણ તારીખ ૨૫.૧૧.૧૯૮૩ થી ૨૪.૧૧.૨૦૦૩ વચ્ચેના સમયગાળા માટેનું હતું, જે તારીખ ૨૫.૧૧.૧૯૮૩ થી પશ્ચાતવર્તી અસરથી તારીખ ૦૭.૦૩.૧૯૮૬ ના રોજ મંજૂર કરવામાં આવ્યું હતું અને વન અધિનિયમ, ૧૯૮૦ ની કલમ ૨ માં નિર્ધારિત કર્યા મુજબ કોઈ પૂર્વ મંજૂરી મેળવવામાં આવી ન હતી. વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે વધુમાં એવી દલીલ કરી હતી કે વન અધિનિયમ, ૧૯૮૦ નું સદરહું ઉલ્લંઘન કેસના મૂળ પર ઘા કરે છે અને પરિણામે ખુદ પ્રથમ નવીકરણ જ અમાન્ય હતું.

૨૨. વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે ત્યારબાદ એવી દલીલ કરી હતી કે ૩૩૧.૫૦ હેક્ટર પૈકી મેસર્સ ડાલમિયાએ છેક તારીખ ૧૬.૦૪.૧૯૯૯ ના રોજ ૧૯૬.૫૮ હેક્ટર જમીન સમર્પિત કરી દીધી હતી અને માત્ર ૧૩૪.૯૨ હેક્ટર જમીન બાકી રહી હતી જેના માટે કોઈ કાર્યોત્તર મંજૂરી નહોતી. વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે ત્યારબાદ એવી દલીલ કરી હતી કે ત્યારબાદ તારીખ ૨૪.૧૨.૧૯૯૭ ના હુકમ દ્વારા, પર્યાવરણ અને વન મંત્રાલયે મેસર્સ ડાલમિયાને ૨૦૧.૫૦ હેક્ટર સંબંધે શરતો

લાદીને સૈદ્ધાંતિક તબક્કો–૧ મંજૂરી આપી હતી અને મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા તે શરતોનું પાલન કરવામાં ન આવ્યું હોવાથી, લાયસન્સ આગળ ચાલુ રહી શકે નહીં.

૨૩. વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે ત્યારબાદ એવી દલીલ કરી હતી કે ગોદાવર્મન ચુકાદાઓમાં આ કોર્ટના નિર્દેશ મુજબ કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા કાર્યત્તર મંજૂરી આપવાની બાબત જ્યારે પણ ઉલ્લંઘન થાય ત્યારે દરેક પ્રસંગે મંજૂર કરી શકાય નહીં. વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલના જણાવ્યા અનુસાર, આ કોર્ટના નિર્દેશો મુજબ આવી કાર્યત્તર મંજૂરી આપવાની બાબત તારીખ ૨૪.૧૨.૧૯૯૭ ના રોજ પહેલેથી જ ધ્યાને લેવાઈ ચૂકી હતી અને મંજૂર કરવામાં આવી હતી તથા સદરહું હુકમમાં લાદવામાં આવેલી શરતોનું પાલન કરવામાં નિષ્ફળતાના કારણે, પટ્ટો બિનઅમલી બની ગયો હોવાથી, પ્રથમ નવીકરણ પૂર્ણ થયા પછી એટલે કે તારીખ ૨૩.૧૧.૨૦૦૩ પછી વધુ કોઈ કાર્યત્તર મંજૂરી આપવાનો કોઈ અવકાશ નહોતો.

૨૪. વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે પોતાની રજૂઆતોના સમર્થનમાં એ. ચૌગુલે એન્ડ કંપની લિમિટેડ વિરુદ્ધ ગોવા ફાઉન્ડેશન અને અન્ય – (૨૦૦૮) ૧૨ એસસીસી ૬૪૬, નેચર લવર્સ મૂવમેન્ટ વિરુદ્ધ કેરળ રાજ્ય અને અન્ય – (૨૦૦૯) ૫ એસસીસી ૩૭૩ અને કે. બાલકૃષ્ણન નામ્બિયાર વિરુદ્ધ કર્ણાટક રાજ્ય અને અન્ય – (૨૦૧૧) ૫ એસસીસી ૩૫૩ માં અહેવાલ થયેલા ચુકાદાઓ પર આધાર રાખ્યો હતો.

૨૫. નિયમ ૫૯ પર, વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલના જણાવ્યા અનુસાર સદરહું નિયમ સરકાર માટે સામાન્ય ભંડોળની જોગવાઈ કરે છે અને એકવાર મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા પટ્ટો સમર્પિત કરવામાં આવ્યો તે પછી, રાજ્ય જમીનનું માલિક બની ગયું હતું અને ખનન પટ્ટાની આગળની કોઈપણ મંજૂરી માત્ર જાહેર હરાજી દ્વારા નિયમ ૫૯(૧) અનુસાર જ થઈ શકે છે અને તેથી, તારીખ ૧૬.૦૩.૨૦૦૨ ના હુકમમાં પ્રથમ સામાવાળાની તરફેણમાં મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા માંગવામાં આવેલી તબદીલીનો સ્વીકાર માન્ય રાખી શકાય નહીં. વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે પોતાની રજૂઆતોના સમર્થનમાં જનક લાલ વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય અને અન્ય – (૧૯૮૯) ૪ એસસીસી ૧૨૧, બેંગ્લોર ડેવલપમેન્ટ ઓથોરિટી વિરુદ્ધ વિજયા લીઝિંગ લિમિટેડ અને અન્ય – (૨૦૧૩) ૧૪ એસસીસી ૭૩૭, રામ પ્રીતિ યાદવ વિરુદ્ધ યુ.પી. બોર્ડ ઓફ હાઈ સ્કૂલ એન્ડ ઈન્ટરમીડિયેટ એજ્યુકેશન અને અન્ય – (૨૦૦૩) ૮ એસસીસી ૩૧૧ અને ભાવરાવ દગડુ પરળકર વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય અને અન્ય – (૨૦૦૫) ૭ એસસીસી ૬૦૫ માં અહેવાલ થયેલા ચુકાદાઓ પર પણ આધાર રાખ્યો હતો.

૨૬. ઉપરોક્ત રજૂઆતો સામે, પ્રથમ સામાવાળા તરફથી વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી કે. કે. વેણુગોપાલ અને શ્રી કૃષ્ણન વેણુગોપાલે પોતાની રજૂઆતો કરી હતી. શ્રી કે. કે. વેણુગોપાલની એવી રજૂઆત હતી કે અપીલકર્તાએ વન જમીન તેમજ મૂળરૂપે મેસર્સ ડાલમિયાના કબજા હેઠળની અને હાલમાં પ્રથમ સામાવાળાના કબજા હેઠળની જમીનો પર દબાણ કરીને ખાણ અને ખનિજ (વિકાસ અને નિયમન) અધિનિયમ અને તેના નિયમો તેમજ વન અધિનિયમની

જોગવાઈઓનું ગંભીર ઉલ્લંઘન કર્યું હતું, જે રાષ્ટ્રની સંપત્તિની લૂંટ સમાન હતું અને પરિણામે તેમને તારીખ ૧૬.૦૩.૨૦૦૨ ના તબદીલીના હુકમને પડકારવાનો કોઈ અધિકાર નહોતો.

૨૭. જ્યાં સુધી હસ્તક્ષેપકારનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી, વિદ્ધાન વરિષ્ઠ વકીલે ખુદ હસ્તક્ષેપકાર દ્ધારા દાખલ કરવામાં આવેલી સ્પેશિયલ લીવ પિટિશનોમાં પસાર કરવામાં આવેલા આ કોર્ટના કેટલાક અગાઉના હુકમોનો સંદર્ભ આપીને એવી રજૂઆત કરી હતી કે પક્ષકાર તરીકે જોડાવાના પોતાના પ્રયાસમાં નિષ્ફળ ગયા પછી, તેઓ આ હસ્તક્ષેપની અરજી સાથે ઉપસ્થિત થયા છે અને તેથી, તેમને સાંભળવા જોઈએ નહીં.

૨૮. જ્યાં સુધી સમર્પણના પ્રશ્નનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી, શ્રી કે. કે. વેણુગોપાલના જણાવ્યા મુજબ, તે હકીકત અને કાયદાનો મિશ્ર પ્રશ્ન હતો. તેમના જણાવ્યા અનુસાર, મેસર્સ ડાલમિયા તરફથી થયેલા વાસ્તવિક સમર્પણની ચકાસણી કરતી વખતે પણ, જ્યારે ખાણ અને ખનિજ (વિકાસ અને નિયમન) અધિનિયમ તથા ખનિજ છૂટછાટ નિયમોની જોગવાઈઓ, ખાસ કરીને ખનન પટ્ટામાંની શરતો અને નિયમો સાથે વંચાણે લેતાં નિયમ ૨૯ ની ચકાસણી કરવામાં આવે, ત્યારે તે દર્શાવે છે કે આવા નિર્દેશો ફરજિયાત હતા; નકારાત્મક રીતે ઘડવામાં આવ્યા હતા, અને તેથી, જ્યાં સુધી બાર મહિનાની નોટિસનો સમયગાળો પૂર્ણ ન થાય ત્યાં સુધી, પટ્ટો સમાપ્ત થઈ ગયો હતો તેવી દલીલ કરવાનો કોઈને કોઈ અવકાશ નહોતો.

ખનન પટ્ટો સમર્પિત કરવા માટે, તેમણે રાજ્ય સરકાર અથવા આવા સમર્પણનો સ્વીકાર કરવા માટે સક્ષમ હોય તેવા અધિકારી અથવા નિર્દિષ્ટ સત્તાધિકારી સમક્ષ રજૂઆત કરવી જોઈતી હતી અને જ્યારે કોઈ ત્રાહિત પક્ષકાર એવો આક્ષેપ કરે કે સમર્પણ અમલમાં આવી ગયું છે, ત્યારે તે સાબિત કરવાનો બોજો તે ત્રાહિત પક્ષકાર પર ભારે હતો. જ્યાં સુધી મેસર્સ ડાલમિયાના કથિત સમર્પણનો સંબંધ છે, વિદ્વાન વરિષ્ઠ અધિવક્તાએ એવી દલીલ કરી હતી કે કાયદાની નજરમાં કોઈ સમર્પણ થયું ન હતું, કારણ કે, આવું સમર્પણ મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા મિનરલ કન્સેશન રૂલ્સના નિયમ ૨૯ નું ચુસ્તપણે પાલન કરીને કરવામાં આવ્યું ન હતું અને પ્રથમ સામાવાળાની તરફેણમાં તબદીલી અમલમાં આવી તે પહેલાં ૧૨ મહિનાનો સમયગાળો પણ પૂર્ણ થયો ન હતો.

૨૯. વિદ્વાન વરિષ્ઠ અધિવક્તા શ્રી કૃષ્ણન વેણુગોપાલે પોતાની રજૂઆતોમાં જણાવ્યું હતું કે ખાણ અને ભૂસ્તરવિજ્ઞાન નિયામક પાસે સમર્પણ સ્વીકારવાની કોઈ સત્તા નહોતી અને તેથી, ૧૨ મહિના પૂરા થતાં પહેલાં સમર્પણ સ્વીકારવામાં આવ્યું હતું તેવી દલીલ કરવા માટે કોઈ અવકાશ નહોતો. માઈન્સ એન્ડ મિનરલ્સ (ડેવલપમેન્ટ એન્ડ રેગ્યુલેશન) એક્ટ ની કલમ ૨૬(૨) હેઠળ બહાર પાડવામાં આવેલી સંબંધિત અધિસૂચનાઓનો ઉલ્લેખ કર્યા પછી, વિદ્વાન વરિષ્ઠ અધિવક્તાએ ધ્યાન દોર્યું હતું કે મિનરલ કન્સેશન રૂલ્સના નિયમ ૨૯ ના સંદર્ભમાં ખાણ અને ભૂસ્તરવિજ્ઞાન નિયામકની તરફેણમાં સત્તાની કોઈ સોંપણી કરવામાં આવી ન હતી અને તેથી તેઓ સક્ષમ સત્તાધિકારી ન હતા. એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે જો સમર્પણ અમલમાં લાવી શકાયું હોત, તો તે માત્ર રાજ્ય

સરકાર સમક્ષ જ અમલમાં લાવી શકાયું હોત અને તે પણ રાજ્ય દ્વારા આવા સમર્પણનો સ્વીકાર કરતો હકારાત્મક હુકમ પસાર કરીને જ કરી શકાયું હોત. વિદ્વાન વરિષ્ઠ અધિવક્તાએ એવી દલીલ કરી હતી કે તારીખ ૨૫.૦૫.૨૦૦૧ ના પત્રને ક્યારેય સમર્પણના સ્વીકારના હુકમ તરીકે ગણી શકાય નહીં. વિદ્વાન વરિષ્ઠ અધિવક્તાએ પોતાની રજૂઆતોના સમર્થનમાં સંદુર મેંગેનીઝ એન્ડ આયર્ન ઓર્સ લિમિટેડ વિરુદ્ધ કર્ણાટક રાજ્ય અને અન્ય – (૨૦૧૦) ૧૩ એસસીસી ૧, સેઠી ઓટો સર્વિસ સ્ટેશન અને અન્ય વિરુદ્ધ દિલ્હી ડેવલપમેન્ટ ઓથોરિટી અને અન્ય – (૨૦૦૯) ૧ એસસીસી ૧૮૦ તથા શાંતિ સ્પોર્ટ્સ ક્લબ અને અન્ય વિરુદ્ધ ભારત સંઘ અને અન્ય – (૨૦૦૯) ૧૫ એસસીસી ૭૦૫ માં નોંધાયેલા નિર્ણયો પર આધાર રાખ્યો હતો.

૩૦. તેમણે એવી પણ દલીલ કરી હતી કે ફોરેસ્ટ કન્વર્ઝન (સુધારા) નિયમો, ૨૦૧૪ ખાસ કરીને નિયમ ૮(૩)(એ) અને (ડી) પછી જૂના નિયમો ૬ અને ૭ બદલવામાં આવ્યા હતા અને નવા નિયમો ૬, ૭ અને ૮ લાવવામાં આવ્યા હતા તથા નવા સુધારેલા નિયમોના બળે, ફોરેસ્ટ એક્ટ, ૧૯૮૦ ની કલમ ૨ ના અપરિપાલનનું પરિણામ પટ્ટાને આપોઆપ શરૂઆતથી જ રદબાતલ બનાવશે નહીં, સિવાય કે ખનનની કામગીરી બંધ કરવી પડશે અને શરતોનું પાલન કર્યા પછી, પટ્ટાધારકે ફોરેસ્ટ એક્ટ, ૧૯૮૦ ની કલમ ૨ હેઠળ મંજૂરી મેળવીને નવેસરથી શરૂઆત કરવી પડશે. વિદ્વાન વરિષ્ઠ અધિવક્તાએ એવી પણ દલીલ કરી હતી કે એમએમડીઆર એક્ટ હેઠળ, જે જોગવાઈ હેઠળ પટ્ટો રદબાતલ બનશે તે એકમાત્ર કલમ ૧૯ છે અને તેથી અપીલકર્તાની એવી દલીલ

કે ફોરેસ્ટ કન્ઝર્વેશન એક્ટની કલમ ૨ ના અપરિપાલનથી પટ્ટો શરૂઆતથી જ રદબાતલ બનશે તે સ્વીકારી શકાય નહીં. તેમણે એવી પણ દલીલ કરી હતી કે તારીખ ૦૭.૦૩.૧૯૮૬ ના હુકમ દ્વારા પટ્ટાના પ્રથમ નવીકરણ સાથે પટ્ટો તારીખ ૨૫.૧૧.૧૯૮૩ થી ૨૪.૧૧.૨૦૦૩ સુધી નવીકરણ કરવામાં આવ્યો હતો, તારીખ ૦૪.૦૨.૨૦૦૨ ના રોજ જ, એટલે કે, નવીકરણ કરાયેલા પટ્ટાની મુદત પૂરી થવાના ૧૨ મહિના પહેલાં જ, તબદીલી માટેની અરજી કરવામાં આવી હતી, તારીખ ૧૬.૦૩.૨૦૦૨ ના રોજ જ રાજ્ય સરકારે પટ્ટાની તબદીલીનો હુકમ કર્યો હતો અને તે સંજોગોમાં મિનરલ કન્સેશન્સ રૂલ્સના નિયમ ૨૬(૧) સાથે વંચાતા નિયમ ૨૪(એ)(૧) ના બળે નવીકરણ માટેનો અધિકાર અસ્તિત્વમાં રહ્યો હતો અને નિયમ ૨૬(૧) હેઠળ નવીકરણ નામંજૂર કરવાનો કોઈ હુકમ ક્યારેય પસાર કરવામાં આવ્યો ન હતો. તેથી એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે આજની તારીખે નવીકરણનો અધિકાર અસ્તિત્વમાં હતો અને તે અસ્તિત્વમાં રહેવાનું ચાલુ છે.

૩૧. વિદ્વાન વરિષ્ઠ અધિવક્તાએ એવી દલીલ કરી હતી કે એમએમડીઆર એક્ટ અને ફોરેસ્ટ કન્વર્ઝન એક્ટ, ૧૯૮૦ બે અલગ અલગ ક્ષેત્રોમાં કાર્ય કરે છે એ અર્થમાં કે પટ્ટાનું અસ્તિત્વ અને ચાલુ રહેવું તથા નવીકરણનો અધિકાર એ ફોરેસ્ટ એક્ટ, ૧૯૮૦ હેઠળ મેળવવાની થતી મંજૂરીથી સ્વતંત્ર છે, ફોરેસ્ટ એક્ટ, ૧૯૮૦ ની કલમ ૨ ના ઉલ્લંઘનનું પરિણામ આપોઆપ પટ્ટો સમાપ્ત કરશે નહીં અને તેને રદબાતલ બનાવશે નહીં અને તેનું અન્ય એકમાત્ર પરિણામ ફોરેસ્ટ એક્ટ, ૧૯૮૦ ની કલમ ૩(એ) હેઠળ જોગવાઈ કર્યા

મુજબનું રહેશે. જ્યાં સુધી પટ્ટાના નવીકરણનો સંબંધ છે, વિદ્ધાન વરિષ્ઠ અધિવક્તાના જણાવ્યા મુજબ, તે માત્ર એમએમડીઆર એક્ટ હેઠળ છે અને એકવાર પટ્ટાધારક ફૉરેસ્ટ એક્ટ, ૧૯૮૦ હેઠળની જરૂરિયાતોનું પાલન કરે એટલે પટ્ટાના નવીકરણનો અધિકાર આપમેળે પુનર્જીવિત થઈ જશે.

૩૨. રદબાતલતાના પ્રશ્ન પર, વિદ્ધાન વરિષ્ઠ અધિવક્તાએ શ્રીમતી લીલા ગુપ્તા વિરુદ્ધ લક્ષ્મી નારાયણ અને અન્ય – (૧૯૭૮) ૩ એસસીસી ૨૫૮ અને પંકજ મહેરા અને અન્ય વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય અને અન્ય – (૨૦૦૦) ૨ એસસીસી ૭૫૬ ના ચુકાદાઓનો ઉલ્લેખ કરીને એવી દલીલ કરી હતી કે પટ્ટો જાળવી રાખવા માટે સામ્ય પ્રથમ સામાવાળાની તરફેણમાં છે અને આ કલમ ૨ ની મંજૂરીને માન્ય રાખવા માટે અને વૈકલ્પિક રીતે પ્રથમ સામાવાળાને પાલન અર્થે કલમ ૨ હેઠળ અરજી કરવાની પરવાનગી આપવા માટે યોગ્ય કેસ છે.

૩૩. મિનરલ કન્સેશન રૂલ્સના નિયમ ૨૯ નો ઉલ્લેખ કરીને, વિદ્ધાન વરિષ્ઠ અધિવક્તા એવી દલીલ કરશે કે ઉક્ત નિયમોમાં ૧૨ મહિનાની નોટિસ મુદતની જોગવાઈ ફરજિયાત છે અને તેનો એક હેતુ તથા આશય છે અને તેથી જ્યાં સુધી પટ્ટાધારકે પટ્ટો સમર્પિત કરવાની તેની ઈચ્છા વ્યક્ત કર્યા પછી ૧૨ મહિનાનો સમયગાળો પૂરો ન થાય અને તે પણ આવી સમાપ્તિની નોટિસ નિયમ ૨૯ હેઠળ નિર્ધારિત સક્ષમ સત્તાધિકારી સમક્ષ રજૂ કરવામાં ન આવે, ત્યાં સુધી એવું ઠેરવી શકાય નહીં કે પટ્ટાધારક દ્વારા કોઈ અસક્ષમ સત્તાધિકારી સમક્ષ આવી નોટિસ રજૂ કરવામાં આવે તે ક્ષણે જ સમર્પણ અમલમાં આવી જશે.

૩૪. વિદ્વાન વરિષ્ઠ અધિવક્તાએ સમર્પણના પ્રશ્ન પર પોતાની રજૂઆતોનો સારાંશ આપતાં એવી દલીલ કરી હતી કે જ્યાં સુધી નિયમ ૨૯ હેઠળ નિર્ધારિત ૧૨ મહિનાનો સમયગાળો પૂરો ન થાય ત્યાં સુધી માત્ર લીઝ બુક પરત કરવાથી સમર્પણનો કેસ સાબિત થતો નથી, જો એમ પણ કહેવામાં આવે કે રાજ્ય સરકારે ૧૨ મહિનાનો સમયગાળો જતો કર્યો હતો, તો પણ જ્યાં સુધી સમર્પણનો સ્વીકાર કરતો કોઈ સ્પષ્ટ હુકમ ન હોય ત્યાં સુધી સમર્પણ અમલમાં આવ્યું હતું તેવું માની શકાય નહીં. વિદ્વાન વરિષ્ઠ અધિવક્તાએ એમ પણ રજૂઆત કરી હતી કે રાજ્ય સરકારના હુકમના રૂપમાં સમર્પણનો આવો સ્વીકાર જારી કરવામાં આવ્યો હતો તે દર્શાવવા માટે કોઈ પુરાવો ન હતો. તેથી એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે સત્તાવાળાઓને સંબોધવામાં આવેલા અમુક પત્રવ્યવહારો અને પટ્ટાધારકને મોકલવામાં આવેલી નકલોના આધારે આવા કોઈપણ સમર્પણનું અનુમાન કરવા માટે કોઈ અવકાશ નથી. જ્યાં સુધી બાકી લેણાં ન હોવાના પ્રમાણપત્રનો સંબંધ હતો, વિદ્વાન વરિષ્ઠ અધિવક્તાએ એવી દલીલ કરી હતી કે તે તબદીલીની અરજીના ચાર દિવસ પહેલાં તૈયાર કરવામાં આવ્યું હતું અને ચૂકવણી તબદીલીને અમલમાં લાવવાના હેતુ માટે હતી.

૩૫. પ્રથમ સામાવાળાના વિદ્વાન વરિષ્ઠ અધિવક્તાની રજૂઆતોનું ખંડન કરતાં શ્રી કપિલ સિબલે રજૂઆત કરી હતી કે બશેશર નાથ વિરુદ્ધ કમિશનર ઓફ ઇન્કમ ટેક્સ, દિલ્હી એન્ડ રાજસ્થાન અને અન્ય – એ.આઇ.આર. ૧૯૫૯ એસસી ૧૪૯ માં નોંધાયેલા ચુકાદામાં બંધારણીય બેન્ચે ઠેરવ્યું છે કે રાજ્ય દ્વારા હક જતો કરવાનો અધિકાર વાપરી શકાય છે અને રજૂઆત કરી હતી કે ફોર્મ કે માં

સમાવિષ્ટ લાયસન્સની શરતોના પેરા ૪ સાથે વંચાતા નિયમ ૨૯ ના સંદર્ભમાં સદર ચુકાદાને વાંચતાં, નિયમ ૨૯ હેઠળ ૧૨ મહિના પહેલાં સમર્પણ સ્વીકારતી વખતે રાજ્ય દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાયેલ હક જતો કરવાનો અધિકાર કાયદેસર રીતે માન્ય હતો. વિદ્વાન વકીલે કમિશનર ઓફ કસ્ટમ્સ, મુંબઈ વિરુદ્ધ વિર્ગો સ્ટીલ્સ, બોમ્બે અને અન્ય – (૨૦૦૨) ૪ એસસીસી ૩૧૬ તથા વાસુ પી. શેટ્ટી વિરુદ્ધ હોટેલ વંદના પેલેસ અને અન્ય – (૨૦૧૪) ૫ એસસીસી ૬૬૦ માં નોંધાયેલા નિર્ણયો પર પણ આધાર રાખ્યો હતો.

૩૬. પ્રથમ સામાવાળાના વિદ્વાન વરિષ્ઠ અધિવક્તાની એ દલીલો સામે કે કોઈપણ સમર્પણ સંબંધિત સત્તાધિકારી સમક્ષ થવું જોઈએ અને માત્ર સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા જ તેનો સ્વીકાર થવો જોઈએ, શ્રી સિબલે રજૂઆત કરી હતી કે રાજ્ય સરકાર વતી રજૂ કરવામાં આવેલા વાંધાના નિવેદનમાં દર્શાવ્યા મુજબ સમર્પણ રાજ્ય સરકાર સમક્ષ કરવામાં આવ્યું હતું, જેમાં પેરા ૫ માં રાજ્ય સરકારે પોતે સ્વીકાર્યું છે કે મેસર્સ ડાલમિયાએ તારીખ ૦૧.૦૪.૨૦૦૧ થી પોતાની પાસે રહેલો પટ્ટો સમર્પિત કરવાનો પ્રસ્તાવ મૂકતી તારીખ ૨૭.૦૩.૨૦૦૧ ની અરજી રાજ્ય સરકારને કરી હતી અને ત્યારબાદ ખનન પટ્ટા પુસ્તિકા પણ રાજ્ય સરકારને સમર્પિત કરી હતી. જોકે વિદ્વાન અધિવક્તાએ ધ્યાન દોર્યું હતું કે જોકે ઉક્ત પેરા ૫ માં એવું જણાવવામાં આવ્યું હતું કે સદર અરજી પર વિચારણા કરવામાં આવી ન હતી અને રાજ્ય સરકારે ખનન પટ્ટાના સમર્પણનો સ્વીકાર કરતો કોઈ હુકમ કર્યો ન હતો, પરંતુ વિદ્વાન વરિષ્ઠ અધિવક્તાએ ધ્યાન દોર્યું હતું કે ખનન પટ્ટાના ફોર્મ કે માં દર્શાવ્યા મુજબ પટ્ટો આપવાનું કાર્ય ખાણ નિયામક

દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું, જેમાં જણાવાયું છે કે પટ્ટો આપનાર શબ્દમાં તેના ઉત્તરાધિકારીઓ/અભિહસ્તાંકિતોનો સમાવેશ થાય છે અને પટ્ટાની સમાપ્તિ માટેની શરતમાં પણ તે ખાણ નિયામક હતા જેમણે પોતાની સહી કરી હતી. વિદ્વાન વરિષ્ઠ અધિવક્તાએ એવી દલીલ કરી હતી કે ફોર્મ કે માં શરૂઆતના શબ્દોને ધ્યાને લેતાં કાલ્પનિક માન્યતા અમલમાં આવશે અને ખાણ નિયામક એ સત્તાધિકારી હતા જે સમર્પણનો સ્વીકાર કરવા સક્ષમ હતા. વિદ્વાન વરિષ્ઠ અધિવક્તાએ એમ પણ દલીલ કરી હતી કે આ પ્રશ્ન પ્રથમ સામાવાળા તરફથી ક્યારેય ઉઠાવવામાં આવ્યો ન હતો અને હાઈકોર્ટ સમક્ષ યોગ્ય પ્લીડિંગ્સના અભાવે પ્રથમ સામાવાળાને ઉક્ત મુદ્દો ઉઠાવવાની મંજૂરી આપી શકાય નહીં જે હકીકત અને કાયદાનો મિશ્ર પ્રશ્ન છે.

૩૭. સમર્પણ સ્વીકારવામાં આવ્યું હતું કે કેમ અને તે પણ લેખિત હુકમ દ્વારા, તે દલીલના સંબંધમાં વિદ્વાન વરિષ્ઠ અધિવક્તાએ એવી દલીલ કરી હતી કે જ્યાં સુધી કોઈ વૈધાનિક જરૂરિયાત ન હોય ત્યાં સુધી બાર મહિના પૂરા થતાં પહેલાં આવા સમર્પણનો સ્વીકાર પક્ષકારોના વર્તન પરથી પણ જાણી શકાય છે. વિદ્વાન વરિષ્ઠ અધિવક્તાએ મેસર્સ ડાલમિયાના તારીખ ૨૭.૦૩.૨૦૦૧ ના પત્રથી શરૂ થયેલા પત્રવ્યવહારના ક્રમ, ખાણ અને ભૂસ્તરવિજ્ઞાન નિયામકની કચેરીના તારીખ ૨૫.૦૫.૨૦૦૧ ના જવાબ, મેસર્સ ડાલમિયાના તારીખ ૧૬.૦૬.૨૦૦૧ ના પત્ર, મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા તારીખ ૨૬.૦૯.૨૦૦૧ ના રોજ દાવો પાછો ખેંચી રદ કરાવવા અને તારીખ ૩૧.૦૧.૨૦૦૨ ના રોજ રાજ્ય સરકાર દ્વારા જારી કરાયેલા કોઈ લેણાં બાકી ન હોવાના પ્રમાણપત્રનો ઉલ્લેખ કર્યા

પછી એવી દલીલ કરી હતી કે તે પૂરતા પ્રમાણમાં દર્શાવે છે કે પટ્ટો માત્ર સમર્પિત કરવામાં આવ્યો ન હતો પરંતુ સંબંધિત સત્તાધિકારી દ્વારા તેના પર અમલ પણ કરવામાં આવ્યો હતો.

૩૮. પ્રથમ સામાવાળાની એવી દલીલના સંબંધમાં કે ફોરેસ્ટ એક્ટ, ૧૯૮૦ ની કલમ ૨ ના અપરિપાલનની માઈન્સ એન્ડ મિનરલ્સ (ડેવલપમેન્ટ એન્ડ રેગ્યુલેશન્સ) એક્ટ હેઠળ મંજૂર કરાયેલા પટ્ટાની માન્યતા સંબંધિત હોય ત્યાં સુધી કોઈ અસર થઈ શકે નહીં, વિદ્વાન વરિષ્ઠ અધિવક્તા શ્રી સિબલે એવી દલીલ કરી હતી કે સદર રજૂઆત સ્વીકારી શકાય નહીં. વિદ્વાન વરિષ્ઠ અધિવક્તાના જણાવ્યા અનુસાર, ફોરેસ્ટ એક્ટ, ૧૯૮૦ અમલમાં આવ્યો તે પહેલાં પણ માઈન્સ એન્ડ મિનરલ્સ (ડેવલપમેન્ટ એન્ડ રેગ્યુલેશન્સ) એક્ટની કલમ ૫ ના પરંતુક હેઠળ કેન્દ્ર સરકારની મંજૂરીની જરૂરિયાત ફરજિયાત હતી જેને ફોરેસ્ટ એક્ટ, ૧૯૮૦ ની કલમ ૨ હેઠળ વન જમીનના સંબંધમાં વૈધાનિક શરત તરીકે લાદવામાં આવી હતી. તેથી વિદ્વાન વરિષ્ઠ અધિવક્તાએ એવી દલીલ કરી હતી કે કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા આપવામાં આવતી મંજૂરીની જરૂરિયાતો વૈધાનિક જરૂરિયાત હોવાથી, જે માઈન્સ એન્ડ મિનરલ્સ (ડેવલપમેન્ટ એન્ડ રેગ્યુલેશન્સ) એક્ટ હેઠળ તેમજ ફોરેસ્ટ એક્ટ, ૧૯૮૦ હેઠળ કરવામાં આવેલી હોવાથી, ફોરેસ્ટ એક્ટ, ૧૯૮૦ હેઠળ કેન્દ્ર સરકારની પૂર્વ મંજૂરી વિના ખનન પટ્ટાનું સંચાલન કરી શકાશે નહીં. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, વિદ્વાન વરિષ્ઠ અધિવક્તાના મતે, જો પટ્ટાધારક માઈન્સ એન્ડ મિનરલ્સ (ડેવલપમેન્ટ એન્ડ રેગ્યુલેશન્સ) એક્ટની પ્રથમ અનુસૂચિમાં નિર્દિષ્ટ ખનિજોના સંબંધમાં ખનનની

કામગીરી ચાલુ રાખવા માંગતો હોય તો ફૉરેસ્ટ એક્ટ, ૧૯૮૦ હેઠળ મંજૂરી મેળવવાની જરૂરિયાત ખનન પટ્ટા સાથે સુમેળ સાધતી હોવી જોઈએ. વિદ્વાન વરિષ્ઠ અધિવક્તાએ એવી દલીલ કરી હતી કે આપવામાં આવેલ એકમાત્ર અપવાદ ગોદાવર્મન ૧ અને ૨ (ઉપર ટાંકેલ) માં આ કોર્ટના ચુકાદાઓ હેઠળ હતો જે અનુચ્છેદ ૧૪૨ હેઠળ આ કોર્ટમાં નિહિત અસાધારણ બંધારણીય સત્તાના બળે હતો અને અન્ય કોઈપણ સંજોગોમાં, કોઈ વ્યક્તિ પાસે માઇન્સ એન્ડ મિનરલ્સ (ડેવલપમેન્ટ એન્ડ રેગ્યુલેશન્સ) એક્ટ હેઠળનું લાયસન્સ હોય તો પણ, ખનનની કામગીરી હાથ ધરી શકાય નહીં.

૩૯. વિદ્વાન વરિષ્ઠ અધિવક્તાએ ધ્યાન દોર્યું હતું કે તારીખ ૨૪.૧૨.૧૯૯૭ ના રોજ મંજૂર કરાયેલી સૈદ્ધાંતિક તબક્કો–૧ ની મંજૂરી પછી, જ્યારે મેસર્સ ડાલમિયા તારીખ ૨૪.૧૧.૨૦૦૩ ના રોજ થયેલા પ્રથમ નવીકરણની સમાપ્તિ થાય ત્યાં સુધી લાદવામાં આવેલી શરતોનું પાલન કરવામાં નિષ્ફળ રહી, ત્યારે તારીખ ૧૬.૦૩.૨૦૦૨ ના તબદીલીના હુકમના આધારે પ્રથમ સામાવાળા વતી તેના તારીખ ૧૧.૦૫.૨૦૦૪ ના પત્રવ્યવહાર દ્વારા કરવામાં આવેલો કોઈપણ પ્રયાસ એવા પટ્ટાને કાયદેસર બનાવી શક્યો ન હોત જે પોતાની મેળે જ પહેલેથી જ સમાપ્ત થઈ ગયો હતો.

૪૦. વિદ્વાન વરિષ્ઠ અધિવક્તા શ્રી સિબલે ત્યારબાદ એવી દલીલ કરી હતી કે જ્યારે હાઇકોર્ટ સમક્ષ રિટ અરજી પેન્ડિંગ હતી ત્યારે, કેન્દ્ર સરકાર વતી, પર્યાવરણ અને વન મંત્રાલયે તેના તારીખ ૦૩.૦૨.૨૦૦૪ ના વાંધાઓમાં

દર્શાવ્યા મુજબ સૈદ્ધાંતિક તબક્કો-૧ ની મંજૂરીમાં લાદવામાં આવેલી શરતોનું પાલન ન કરવાના કારણે પ્રથમ નવીકરણની સમાપ્તિ પછી કોઈપણ મંજૂરી આપવા સામે વાંધો ઉઠાવ્યો હતો, જે બાબત હાઇકોર્ટના વિદ્વાન ન્યાયાધીશના ધ્યાનમાં આવી હતી જ્યારે તારીખ ૧૦.૧૧.૨૦૦૪ ના હુકમમાં વિદ્વાન ન્યાયાધીશ દ્વારા નવીકરણ પોતે જ રદ કરવામાં આવ્યું હતું. વિદ્વાન વરિષ્ઠ અધિવક્તાએ ત્યારબાદ ડબલ્યુ.એ. નં. ૫૩૭૭/૨૦૦૪ માં ડિવિઝન બેન્ચના ચુકાદા, બીજા નવીકરણની અરજી અને ત્યારબાદ તારીખ ૧૩.૦૯.૨૦૦૬ ના રોજ મંજૂર કરાયેલી સૈદ્ધાંતિક તબક્કો-૧ ની મંજૂરી તથા આ કોર્ટના તારીખ ૨૬.૧૦.૨૦૦૭ ના હુકમનો ઉલ્લેખ કર્યો જેમાં સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યું હતું કે પ્રથમ સામાવાળા તારીખ ૧૩.૦૯.૨૦૦૬ ના હુકમના આધારે કોઈ સામ્યનો દાવો કરી શકે નહીં. વિદ્વાન વરિષ્ઠ અધિવક્તાએ રજૂઆત કરી હતી કે તેથી, તારીખ ૧૩.૦૯.૨૦૦૬ ની સૈદ્ધાંતિક તબક્કો-૧ ની મંજૂરી તેમજ તારીખ ૦૯.૦૯.૨૦૧૦ ની આખરી મંજૂરી બંને સમર્પિત થયેલા પટ્ટાને પુનર્જીવિત કરવા માટે પ્રથમ સામાવાળા માટે કોઈ કામની રહેશે નહીં. તેથી, વિદ્વાન વરિષ્ઠ અધિવક્તાએ એવી દલીલ કરી હતી કે પ્રથમ સામાવાળાનો એવો દાવો કે ફોરેસ્ટ એક્ટ, ૧૯૮૦ ની કલમ ૨ હેઠળ મંજૂરી ન મળવાથી ખનન પટ્ટા પર કોઈ અસર થશે નહીં તે સ્વીકારી શકાય નહીં. વિદ્વાન વરિષ્ઠ અધિવક્તાએ અંબિકા ક્વોરી વર્ક્સ વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય અને અન્ય - (૧૯૮૭) ૧ એસસીસી ૨૧૩ માં નોંધાયેલા નિર્ણયો પર આધાર રાખ્યો હતો.

૪૧. વિદ્વાન વરિષ્ઠ અધિવક્તા શ્રી સિબલે છેલ્લે એવી દલીલ કરી હતી કે

માઈન્સ એન્ડ મિનરલ્સ (ડેવલપમેન્ટ એન્ડ રેગ્યુલેશન્સ) એક્ટની કલમ ૧૦(૧) અને કલમ ૧૧ ના બીજા પરંતુકને નિયમો ૩૭ અને ૫૯ સાથે વાંચવા જોઈએ અને એવી દલીલ કરી હતી કે નિયમ ૩૭(૧)(એ) અથવા ૧(એ) હેઠળ તબદીલી માટેની અરજી આપોઆપ મંજૂર કરી શકાય નહીં. વિદ્વાન વરિષ્ઠ અધિવક્તાએ રજૂઆત કરી હતી કે કલમ ૧૦(૧) અને કલમ ૧૧ ના બીજા પરંતુક હેઠળ જોગવાઈ કર્યા મુજબ નવી અરજીને જે કંઈ લાગુ પડે છે તે સમાન રીતે તબદીલીને પણ લાગુ પડશે અને માત્ર માંગણી કરવા માત્રથી તબદીલી માટેની અરજી મંજૂર કરી શકાય નહીં. તેથી વિદ્વાન વરિષ્ઠ અધિવક્તા એવી દલીલ કરશે કે નિયમ ૫૯ હેઠળ, પટ્ટો આપતાં પહેલાં અધિસૂચિત કરવાની આવશ્યકતા ફરજિયાત છે અને જ્યાં પટ્ટો સમર્પિત કરવામાં આવ્યો હતો તેવા કેસમાં ઉક્ત નિયમનું ઉલ્લંઘન કરવાનો કોઈ પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થતો નથી. વિદ્વાન વરિષ્ઠ અધિવક્તાના જણાવ્યા અનુસાર આવા કિસ્સામાં નિયમ ૫૯ લાગુ કરવા માટે, રસ ધરાવતા તમામ લોકોને તેમનો દાવો રજૂ કરવા સક્ષમ બનાવવા માટે એક અધિસૂચના હોવી આવશ્યક છે, જે ખનિજો, જે રાષ્ટ્રીય સંપત્તિ છે, તેના ખનનની પરવાનગી આપતી વખતે રાજ્યને મહત્તમ લાભ મેળવવા માટે સક્ષમ બનાવશે.

૪૨. કર્ણાટક રાજ્ય તરફથી ઉપસ્થિત રહેલા એડવોકેટ-ઓન-રેકોર્ડ સુશ્રી અનિતા શેનોયે રજૂઆત કરી હતી કે પટ્ટાધારકના કહેવાથી પટ્ટાની સમાપ્તિ માટે ૧૨ મહિનાની નોટિસની જરૂરિયાત ફરજિયાત છે. નિયમ ૨૭(૨)(૧) નો ઉલ્લેખ કરીને વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે સદર પેટા-નિયમ પટ્ટાના

સમર્પણ પર જમીન અને ખાણોનો કબજો સોંપવાનું ફરજિયાત બનાવે છે અને ફોર્મ–કે એટલે કે પટ્ટા દસ્તાવેજના ભાગ ૮ ની કલમ ૪ માં સ્પષ્ટપણે જણાવાયું છે કે આવી સમાપ્તિ આવી નોટિસની મુદત પૂરી થયા પછી અમલમાં આવશે. સમર્પણ માટેની મેસર્સ ડાલમિયાની અરજીના તારીખ ૨૭.૦૩.૨૦૦૧ ના પત્રવ્યવહાર, સીનિયર જીઓલોજિસ્ટને ખાણ નિયામકના તારીખ ૨૫.૦૫.૨૦૦૧ ના પત્ર, પટ્ટા દસ્તાવેજ પુસ્તિકા સમર્પિત કરતા મેસર્સ ડાલમિયાના તારીખ ૧૬.૦૬.૨૦૦૧ ના પત્ર તેમજ તારીખ ૩૧.૦૧.૨૦૦૨ ના રોજ ખાણ વિભાગ દ્વારા જારી કરવામાં આવેલા કોઈ લેણાં બાકી ન હોવાના પ્રમાણપત્રનો ઉલ્લેખ કરીને વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે, આ તમામ પત્રવ્યવહારો છતાં સમર્પણનો સ્વીકાર કરતો સ્પષ્ટ હુકમ હજુ પણ જરૂરી હતો જે ક્યારેય જારી કરવામાં આવ્યો ન હતો. સદર રજૂઆતના સમર્થનમાં, વિદ્વાન વકીલે વિવિધ અન્ય ખનન પટ્ટા સંબંધિત ખાણ વિભાગની કચેરીના અગાઉના પત્રવ્યવહારો એટલે કે તારીખ ૧૨.૦૩.૧૯૬૫ ના પત્રો, ડિસેમ્બર, ૧૯૮૮ અને ૧૧.૦૪.૧૯૮૯ માં પસાર કરાયેલા અમુક અન્ય હુકમો તથા તારીખ ૧૯.૦૬.૧૯૬૫ ની અધિસૂચના પર આધાર રાખ્યો હતો અને એવી દલીલ કરી હતી કે તે પત્રવ્યવહારો રાજ્ય સરકાર દ્વારા જારી કરાયેલા સમર્પણના સ્વીકારના સ્પષ્ટ હુકમ દર્શાવે છે. તેથી વિદ્વાન વકીલ એવી દલીલ કરશે કે વિચારણા હેઠળના વર્તમાન કેસમાં, સમર્પણના સ્વીકારનો આવો સ્પષ્ટ હુકમ જારી કરવામાં આવ્યો ન હોવાથી, એવું કહી શકાય નહીં કે મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા જે સમર્પણ માટે અરજી કરવામાં આવી હતી તે સમર્પણ થઈ ચૂક્યું હતું.

૪૩. પોતાના પ્રત્યુત્તરમાં, પ્રથમ સામાવાળા તરફથી ઉપસ્થિત રહેલા વિદ્વાન વરિષ્ઠ અધિવક્તા શ્રી કૃષ્ણન વેણુગોપાલે એવી દલીલ કરી હતી કે કર્ણાટક રાજ્યના તારીખ ૨૧.૦૨.૧૯૮૬ ના પત્ર મુજબ રાજ્ય સિવાય અને ખાણ નિયામક દ્વારા નહીં પરંતુ માત્ર રાજ્ય દ્વારા જ કોઈ પટ્ટો મંજૂર કે નવીકરણ કરી શકાયો હોત. માઇન્સ એન્ડ મિનરલ્સ (ડેવલપમેન્ટ એન્ડ રેગ્યુલેશન્સ) એક્ટની કલમ ૫ નો ઉલ્લેખ કરીને વિદ્વાન વરિષ્ઠ અધિવક્તાએ પુનરોચ્ચાર કર્યો હતો કે સત્તા માત્ર રાજ્યમાં જ નિહિત છે અને સત્તાની કોઈપણ સોંપણીના અભાવે, ખાણ નિયામક પાસે પટ્ટો આપવાની કે પટ્ટો સમાપ્ત કરવાની કોઈ હકૂમત કે સત્તા રહેશે નહીં. વિદ્વાન વરિષ્ઠ અધિવક્તાએ વધુમાં એવી દલીલ કરી હતી કે માઇન્સ એન્ડ મિનરલ્સ (ડેવલપમેન્ટ એન્ડ રેગ્યુલેશન્સ) એક્ટની કલમ ૨ સાથે વંચાતી પરિશિષ્ટ ૧ અને પરિશિષ્ટ ૨ માં જોવા મળતી એન્ટ્રીઓમાં સમાવિષ્ટ બંધારણીય જોગવાઈના આધારે, આ વિષય સંસદ દ્વારા નિયંત્રિત હોવાથી, અધિનિયમની જોગવાઈઓનું ચુસ્ત પાલન જરૂરી છે અને તેથી, ખાણ નિયામકને સત્તા સોંપણીના અભાવે, એવી દલીલ કરી શકાય નહીં કે નિયામક દ્વારા આવી સત્તાનો ઉપયોગ અપીલકર્તા દ્વારા દાવો કરાયા મુજબ સમર્પણને માન્યતા આપશે. તેથી વિદ્વાન વરિષ્ઠ અધિવક્તા એવી દલીલ કરશે કે પટ્ટાધારક દ્વારા પટ્ટો સમાપ્ત કરવા માટે જરૂરી ૧૨ મહિનાનો સમયગાળો ફરજિયાત છે અને જ્યાં સુધી સદર સમયગાળો પૂર્ણ ન થાય, જે રાજ્યના લાભ માટે છે, ત્યાં સુધી ૧૨ મહિનાનો સમયગાળો પૂર્ણ થાય તે પહેલાં સમર્પણ પૂર્ણ થઈ ગયું હતું તેવું માની શકાય નહીં.

૪૪. આ સંદર્ભમાં, વિદ્વાન વરિષ્ઠ અધિવક્તાએ તમામ રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોના સચિવ (વન) ને ભારત સરકાર/પર્યાવરણ અને વન મંત્રાલયના તારીખ ૧૪.૦૯.૨૦૦૧ ના પત્રનો ઉલ્લેખ કર્યો હતો, જેમાં કેન્દ્ર સરકારે એવા વિવિધ કિસ્સાઓનો ઉલ્લેખ કર્યા પછી જ્યાં શરતો લાદીને સૈદ્ધાંતિક તબક્કો–૧ ની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી અને પાંચ વર્ષ વીતી ગયા પછી અને કેટલાક કિસ્સાઓમાં ૧૦ વર્ષથી વધુ સમય વીતી ગયા પછી પણ પાલનની જાણ કરવામાં રાજ્યો અને વપરાશકર્તા એજન્સીઓની નિષ્ફળતા રહી હતી, એમઓઈએફ એ જણાવ્યું હતું કે તે કિસ્સાઓના સંબંધમાં કેન્દ્ર સરકારે એવો નિર્ણય લીધો હતો કે તે તમામ કિસ્સાઓમાં સૈદ્ધાંતિક મંજૂરીઓ સંક્ષિપ્તપણે રદ થઈ ગઈ હોવા છતાં, પ્રોજેક્ટમાં રાજ્ય અથવા વપરાશકર્તા એજન્સી દ્વારા દર્શાવવામાં આવેલા રસના આધારે, તેઓએ નવો પ્રસ્તાવ રજૂ કરવો પડશે જેની નવેસરથી વિચારણા કરવામાં આવશે. વિદ્વાન વરિષ્ઠ અધિવક્તાએ વધુમાં એવી દલીલ કરી હતી કે કેન્દ્ર સરકારે પણ એવી રીત સમજી લીધી છે કે જે કિસ્સાઓમાં વપરાશકર્તા એજન્સીઓ મંજૂર કરાયેલ સૈદ્ધાંતિક તબક્કો–૧ ની મંજૂરીમાં લાદવામાં આવેલી શરતોનું પાલન કરવામાં નિષ્ફળ રહી હોય તેવા કિસ્સાઓમાં કોઈપણ નવા પ્રસ્તાવ પર કઈ રીતે વિચારણા કરવાની છે. તેમના મતે, કેન્દ્ર સરકાર/એમઓઈએફ ના આવા નિર્ણયને ત્યારબાદ વર્ષ ૨૦૧૪ માં નિયમો ૬, ૭ અને ૮ ના સુધારા દ્વારા ફોરેસ્ટ કન્ઝર્વેશન રૂલ્સમાં સામેલ કરવામાં આવ્યો હતો અને તેથી એવું ઠેરવી શકાય નહીં કે સૈદ્ધાંતિક તબક્કો–૧ ની મંજૂરી આપતી વખતે લાદવામાં આવેલી શરતોનું અપરિપાલન કોઈપણ રીતે

એમએમડીઆર એક્ટ અને મિનરલ કન્સેશન રૂલ્સ હેઠળ આપવામાં આવેલા પટ્ટાને ભૂંસી નાખશે કે રદ કરશે.

૪૫. કર્ણાટક રાજ્યના એડવોકેટ–ઓન–રેકોર્ડ સુશ્રી અનિતા શેનોયની રજૂઆતોનો જવાબ આપતાં વિદ્ધાન વરિષ્ઠ અધિવક્તા શ્રી કપિલ સિબલે ધ્યાન દોર્યું હતું કે વિદ્ધાન વકીલ દ્ધારા હવે રજૂ કરવામાં આવેલા દસ્તાવેજોમાં

રાજ્ય માટેના જે દસ્તાવેજો વર્ષ ૧૯૬૫, ૧૯૮૮ અને ૧૯૮૯ ના સંબંધિત હતા, તે દસ્તાવેજો પર પટ્ટાધારકો દ્ધારા પ્રસ્તાવિત સમર્પણ સ્વીકારતી વખતે નિયામક દ્ધારા સહી કરવામાં આવી હતી અને આવો સ્વીકાર અરજીની તારીખથી ૧૨ મહિનાનો સમયગાળો વીતી ગયા પછી નહીં પરંતુ આવા ૧૨ મહિનાના સમયગાળાની સમાપ્તિ પહેલાં કરવામાં આવ્યો હતો. વિદ્ધાન વરિષ્ઠ અધિવક્તાએ એવી પણ રજૂઆત કરી હતી કે રાજ્ય સરકાર કોઈ જવાબદાર અધિકારીના એવા કોઈ સોગંદનામા સાથે આગળ આવી નથી કે રાજ્ય સરકાર દ્ધારા સમર્પણ સ્વીકારવામાં આવ્યું ન હતું. વિદ્ધાન અધિવક્તાએ એવી પણ દલીલ કરી હતી કે પટ્ટાધારક એટલે કે મેસર્સ દાલમિયા સમર્પણ કરવા માંગતી હતી અને વાસ્તવિક હકીકત એ છે કે પટ્ટો સમાપ્ત કરવામાં આવ્યો હતો. નિયમ ૨૭(૨)(એલ) ના સંદર્ભ અંગે વિદ્ધાન વરિષ્ઠ અધિવક્તાએ એવી દલીલ કરી હતી કે જોકે નિયમ જણાવે છે કે સમર્પણ પર કબજો સુપરત કરવો જોઈએ, છતાં એવો કોઈ ચોક્કસ શબ્દપ્રયોગ નથી કે કબજાની આવી સોંપણી રૂબરૂ સોંપવાના સ્વરૂપે જ હોવી જોઈએ.

૪૬. વિચારણા માટે બે પ્રશ્નો ઉપસ્થિત થાય છે:

(એ) શું મેસર્સ દાલમિયાએ તેના ખનન લાયસન્સ ક્રમાંક એમ.એલ. ૨૦૧૦ નું સમર્પણ કર્યું હતું?

(બી) જો તેનું સમર્પણ કરવામાં આવ્યું ન હતું, તો શું તારીખ ૨૪.૧૨.૧૯૯૭ ની સૈદ્ધાંતિક તબક્કા–૧ ની મંજૂરીની શરતોનો ભંગ આપોઆપ ખનન લાયસન્સને કાયદાની દ્રષ્ટિએ અમાન્ય અને બિન–અમલી બનાવી દેશે?

૪૭. ઉપરોક્ત બે પ્રશ્નોના જવાબો મેળવવાનો પ્રયાસ કરતી વખતે, બંને પક્ષોના વિદ્વાન અધિવક્તાઓની રજૂઆતો અનિવાર્યપણે નીચેના પરિબળોની વિચારણા અને ચકાસણીની અપેક્ષા રાખે છે:

(એ) મેસર્સ દાલમિયાનો એમ.એલ. ક્રમાંક ૨૦૧૦ નો ખનન પટ્ટો શરૂઆતમાં તારીખ ૨૫.૧૧.૧૯૫૩ ના રોજ આપવામાં આવ્યો હતો જે તારીખ ૨૪.૧૧.૧૯૮૩ ના રોજ પૂરો થયો હતો.

(બી) એમ.એલ. ક્રમાંક ૨૦૧૦ નું પ્રથમ નવીકરણ કેન્દ્ર સરકારની કોઈપણ વૈધાનિક મંજૂરી વિના અને ખાસ કરીને વન અધિનિયમ, ૧૯૮૦ ની કલમ ૨ હેઠળ કેન્દ્ર સરકારની પૂર્વ મંજૂરી વિના તારીખ ૨૫.૧૧.૧૯૮૩ થી અમલમાં આવે તે રીતે તારીખ ૨૪.૧૧.૨૦૦૩ ના રોજ સમાપ્ત થતા ૨૦ વર્ષ માટે તારીખ ૦૭.૦૩.૧૯૮૬ ના હુકમ દ્વારા

કરવામાં આવ્યું હતું.

(સી) ગોદાવર્મન ૧ અને ૨ માં આ કોર્ટના ચુકાદા પછી, જાન્યુઆરી, ૧૯૯૭ માં એમ.એલ. ૨૦૧૦ હેઠળની ખનન કામગીરી સ્થગિત કરવામાં આવી હતી અને ત્યારબાદ કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા પાંચ વર્ષની અંદર એટલે કે તારીખ ૨૩.૧૨.૨૦૦૨ ના રોજ કે તે પહેલાં પાલન કરવાની શરતો લાદીને તારીખ ૨૪.૧૨.૧૯૯૭ ના રોજ મેસર્સ દાલમિયાની તરફેણમાં સૈદ્ધાંતિક તબક્કા–૧ ની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.

(ડી) તારીખ ૧૬.૦૪.૧૯૯૯ ના પત્ર દ્વારા મેસર્સ દાલમિયાએ ૩૩૧.૫૦ હેક્ટર જમીનમાંથી ૧૯૬.૫૮ હેક્ટર જમીન રાજ્ય સરકારના વન વિભાગને સમર્પિત કરી હતી.

(ઇ) તારીખ ૨૭.૦૩.૨૦૦૧ ના રોજ મેસર્સ દાલમિયાએ ખાણ અને ભૂવિજ્ઞાન નિયામકને પત્ર લખીને પટ્ટો સમાપ્ત કરવા જણાવ્યું હતું કારણ કે તે સમર્પણ કરવા માંગતી હતી. મેસર્સ દાલમિયાએ તારીખ ૦૧.૦૪.૨૦૦૧ થી ૧૨ મહિનાની અથવા જો રાજ્ય સરકાર દ્વારા પરવાનગી આપવામાં આવે તો તે પહેલાંની નોટિસ આપી હતી.

(એફ) તારીખ ૨૫.૦૫.૨૦૦૧ ના રોજ, ખાણ નિયામકે વરિષ્ઠ ભૂવિજ્ઞાનીને સંબોધિત પોતાના પત્રની નકલ મેસર્સ દાલમિયાને મોકલતી વખતે સાથે સાથે એમ.એલ. ક્રમાંક ૨૦૧૦ સંબંધિત પટ્ટા પુસ્તક ખનન યોજના સાથે સમર્પિત કરવાની સૂચના આપી હતી.

(જી) ડબલ્યુ.પી. ક્રમાંક ૬૩૦૪/૧૯૯૮ માં પસાર કરાયેલા તારીખ ૨૬.૦૬.૨૦૦૧ ના હુકમમાં કર્ણાટક હાઈકોર્ટના વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશે એમ.એલ. ક્રમાંક ૨૦૧૦ ના સંદર્ભમાં મેસર્સ દાલમિયાનું વલણ નોંધ્યું હતું કે મેસર્સ દાલમિયાને સદર ખાણોમાં કામ કરવામાં હવે કોઈ રસ રહ્યો ન હતો જે અપીલકર્તાની ખાણોને અડીને આવેલી હતી. વાસ્તવમાં સદર રિટ અરજીનો નિકાલ તે પરિબળની પણ નોંધ લઈને કરવામાં આવ્યો હતો.

(એચ) તારીખ ૨૫.૦૮.૨૦૦૧ ના રોજ, ખાણ નિયામકે એમ.એલ. ક્રમાંક ૨૦૧૦ હેઠળ આવરી લેવાયેલા વિસ્તાર પર ખનન પટ્ટો આપવા માટેની અરજી ક્રમાંક ૮૪એએમએલ ૨૦૦૧ અને ૯૨એએમએલ ૨૦૦૧ માં એવી નોંધ કરી હતી કે સદર વિસ્તાર મેસર્સ દાલમિયા દ્વારા સમર્પિત કરવામાં આવ્યો હતો, તે વિસ્તાર સંબંધે બે અરજીઓ મળી હતી, એમસીઆર નિયમોનો નિયમ ૫૯(૧) આકર્ષાયો હતો અને તેથી તે અરજીઓ ધ્યાને લેવામાં આવી ન હતી. સદર શેરો ખાણ અને ભૂવિજ્ઞાનના તત્કાલીન નિયામક શ્રી રેડ્ડી દ્વારા કરવામાં આવ્યો હતો.

(આઈ) તારીખ ૨૬.૦૯.૨૦૦૧ ના રોજ, સીમા વિવાદ અંગે હોસ્પેટના સિવિલ જજની કોર્ટમાં ઓ.એસ. ક્રમાંક ૫૩/૧૯૯૩ માં મેસર્સ દાલમિયા દ્વારા અપીલકર્તા વિરુદ્ધ દાખલ કરવામાં આવેલો દાવો આગળ કોઈ પગલાં ન લેવાના કારણે ફગાવી દેવામાં આવ્યો હતો.

(જે) તારીખ ૦૯.૦૧.૨૦૦૨ ના રોજ, ખાણ નિયામકે ડેપ્યુટી ડાયરેક્ટર, હોસ્પેટને અપીલકર્તાના પટ્ટા હેઠળ આવરી લેવાયેલા વિસ્તારનું સર્વેક્ષણ અને સીમાંકન કરવાનો આદેશ આપ્યો હતો, કારણ કે ઓ.એસ. ક્રમાંક ૫૩/૧૯૯૩ ફગાવી દેવામાં આવ્યો હતો અને મેસર્સ દાલમિયાએ તેનો પટ્ટો સમર્પિત કરી દીધો હતો.

(કે) તારીખ ૩૦.૦૧.૨૦૦૨ ના રોજ મેસર્સ દાલમિયાએ એમ.એલ. ક્રમાંક ૨૦૧૦ સંબંધિત બાકી લેણાં તરીકે દર્શાવેલ રૂ. ૨૨,૩૩૨.૦૦/- ની રકમ ચૂકવી હતી અને તારીખ ૩૧.૦૨.૨૦૦૨ નું કોઈ લેણું બાકી ન હોવાનું પ્રમાણપત્ર મેળવ્યું હતું.

(એલ) તારીખ ૦૪.૦૨.૨૦૦૨ ના રોજ મેસર્સ દાલમિયાએ એમ.એલ. ક્રમાંક ૨૦૧૦ પ્રથમ સામાવાળાને તબદીલ કરવા માટે રાજ્ય સરકાર સમક્ષ અરજી કરી હતી.

(એમ) તારીખ ૦૬.૦૨.૨૦૦૨ ના રોજ, ખાણ અને ભૂવિજ્ઞાન નિયામક એટલે કે તે જ શ્રી રેડ્ડીએ તબદીલી માટેની અરજીની ભલામણ કરી હતી.

(એન) તારીખ ૧૬.૦૩.૨૦૦૨ ના રોજ, રાજ્ય સરકારે પ્રથમ સામાવાળાની તરફેણમાં મેસર્સ દાલમિયાની અરજી મંજૂર કરી હતી.

(ઓ) તારીખ ૨૧.૦૭.૨૦૦૨ ના રોજ, પ્રિન્સિપલ ચીફ કન્ઝર્વેટર ઓફ ફોરેસ્ટ, બેંગ્લોરે વાણિજ્ય અને ઉદ્યોગ વિભાગના પ્રિન્સિપલ સેક્રેટરીને

પત્ર લખીને તારીખ ૨૪.૧૨.૧૯૯૭ ની સૈદ્ધાંતિક તબક્કા–૧ ની મંજૂરીની શરતો પૂર્ણ કરવામાં મેસર્સ દાલમિયાની નિષ્ફળતા તરફ નિર્દેશ કર્યો હતો અને રાજ્ય સરકારને તારીખ ૧૬.૦૩.૨૦૦૨ નો હુકમ પાછો ખેંચી લેવા વિનંતી કરી હતી.

(પી) તારીખ ૧૦.૧૧.૨૦૦૪ ના હુકમમાં, કર્ણાટક હાઈકોર્ટના વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશે તારીખ ૧૬.૦૩.૨૦૦૨ નો તબદીલીનો હુકમ રદબાતલ ઠેરવ્યો હતો.

(ક્યુ) પ્રથમ સામાવાળાની ડબલ્યુ.એ. ક્રમાંક ૫૩૭૭/૨૦૦૪ પેન્ડિંગ હતી તે દરમિયાન, કેન્દ્ર સરકારે તારીખ ૧૩.૦૯.૨૦૦૬ ના રોજ પ્રથમ સામાવાળાને સૈદ્ધાંતિક તબક્કા–૧ ની પૂર્વવર્તી મંજૂરી આપી હતી.

(આર) સ્પેશિયલ લીવ પિટિશન પેન્ડિંગ હોવા દરમિયાન, તારીખ ૦૯.૦૯.૨૦૧૦ ના હુકમ દ્વારા પ્રથમ સામાવાળાની તરફેણમાં તબક્કા–૨ ની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી. પરંતુ સુપ્રિમ કોર્ટના તારીખ ૨૩.૦૯.૨૦૧૦ ના હુકમ દ્વારા પ્રથમ સામાવાળાને યથાસ્થિતિ જાળવી રાખવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો.

(એસ) પ્રથમ સામાવાળાની તરફેણમાં એમ.એલ. ક્રમાંક ૨૦૧૦ ની તબદીલી માટે મેસર્સ દાલમિયાએ રૂ. ૭૪,૧૧,૫૫૯/– ની રકમ પ્રાપ્ત કરી છે.

(ટી) તબદીલીના હુકમ પછી, તારીખ ૧૬.૦૩.૨૦૦૨ ના હુકમને અનુસરીને ૧૯૯૭ ની અગાઉની સૈદ્ધાંતિક તબક્કા–૧ ની મંજૂરીમાં લાદવામાં આવેલી શરતનું પાલન કરવા માટે પ્રથમ સામાવાળાએ તારીખ ૧૧.૦૫.૨૦૦૪ ના રોજ રૂ. ૨,૧૮,૪૨,૬૦૦/– ની રકમ ચૂકવી હતી.

૪૮. સંબંધિત પક્ષકારોના વિદ્વાન અધિવક્તાઓની સામસામેની રજૂઆતો ધ્યાને લીધા પછી, વિચારણા માટે નીચે મુજબના પ્રશ્નો ઉપસ્થિત થાય છે:

(૧) શું મેસર્સ દાલમિયાએ એમ.એલ. ૨૦૧૦ ક્રમાંક ધરાવતા ખનન પટ્ટાનું સમર્પણ કર્યું હતું અને શું આવું સમર્પણ આખરી બની ગયું હતું, જેથી મેસર્સ દાલમિયા માટે તેને પ્રથમ સામાવાળાની તરફેણમાં તબદીલ કરવાનો કોઈ અવકાશ રહ્યો ન હતો?

(૨) શું ખનન પટ્ટાનું સમર્પણ અમલમાં આવવાના હેતુ માટે કથિત સમર્પણની તારીખથી ૧૨ મહિનાનો સમયગાળો વીતી જવો ફરજિયાત છે કે નહીં?

(૩) શું મેસર્સ દાલમિયા દ્વારા તારીખ ૧૬.૦૪.૧૯૯૯ ના રોજ કુલ ૩૩૧.૫૦ હેક્ટર ક્ષેત્રફળમાંથી ૧૯૬.૫૮ હેક્ટર વન જમીનનું સમર્પણ કરવામાં આવ્યું હતું અને તેના કારણે મેસર્સ દાલમિયા પાસે માત્ર ૧૩૪.૯૨ હેક્ટર જમીન જ બાકી રહી હતી, જેના માટે પણ એમઓએફ દ્વારા કોઈ પૂર્વવર્તી મંજૂરી આપવામાં આવી ન હતી?

(૪) શું સમર્પણનું કૃત્ય પૂર્ણ થવા માટે તેને રાજ્ય દ્વારા સ્વીકારવામાં આવેલ હોવું જરૂરી હતું?

(૫) શું સમર્પણના કૃત્યને અનુસરીને, મિનરલ કન્સેશન રૂલ્સના નિયમ ૨૭(૨)(એલ) હેઠળ કબજો સોંપવો ફરજિયાત છે?

(૬) જો સમર્પણ થયું ન હોય તો પણ, તારીખ ૨૪.૧૨.૧૯૯૭ ના હુકમમાં આપવામાં આવેલી સૈદ્ધાંતિક તબક્કા–૧ ની મંજૂરીનું પાલન ન થવાના કારણે શું ખનન પટ્ટો તારીખ ૨૪.૧૧.૨૦૦૩ ના રોજ આપોઆપ સમાપ્ત થઈ ગયો હતો?

(૭) શું એમએમડીઆર એક્ટની કલમ ૧૯ સાથે વાંચતા માઈનિંગ કન્સેશન રૂલ્સના નિયમો ૨૯ અને ૩૭ ના આધારે આ અધિનિયમના ઉલ્લંઘનમાં આપવામાં આવેલો કોઈપણ ખનન પટ્ટો શરૂઆતથી જ રદબાતલ બની જાય છે?

(૮) શું ૧૯૮૦ નો વન અધિનિયમ અમલમાં આવ્યા પછી જ્યારે સદર અધિનિયમની કલમ ૨ હેઠળ મંજૂરી ફરજિયાત છે, ત્યારે એવું કહી શકાય કે સદર જોગવાઈના ઉલ્લંઘનમાં પૂર્વવર્તી મંજૂરી માટે કોઈ અવકાશ હોઈ શકે છે? શું પછીના નવીકરણો માટે ગોદાવર્મન કેસના હુકમ પર આધાર રાખી શકાય?

(૯) શું નવાનિયમિત વન સંરક્ષણ નિયમો ૬, ૭ અને ૮ પછી પણ વન

અધિનિયમની કલમ ૨ નું પાલન ન કરવું એ પટ્ટાને શરૂઆતથી જ રદબાતલ બનાવશે?

(૧૦) શું એમએમડીઆર એક્ટ હેઠળ પટ્ટાના નવીકરણનો અધિકાર અને વન અધિનિયમ હેઠળ મંજૂરી આપવાની કાર્યવાહી સ્વતંત્ર છે અને એક બીજાને અસર કરતું નથી?

(૧૧) શું વન અધિનિયમ, ૧૯૮૦ અમલમાં આવ્યા પહેલાં અસ્તિત્વમાં રહેલી એમએમડીઆર એક્ટની કલમ ૫ હેઠળ કેન્દ્ર સરકારની મંજૂરીની આવશ્યકતાના આધારે એવું કહી શકાય કે ખનન પટ્ટો માન્ય રહેવા માટે વન અધિનિયમની કલમ ૨ હેઠળ આવી આવશ્યકતા હવે ફરજિયાત બનાવવામાં આવી છે?

(૧૨) શું એમએમડીઆર એક્ટની કલમ ૧૦(૧) અને કલમ ૧૧ નો બીજો પરંતુક તેમજ મિનરલ કન્સેશન રૂલ્સના નિયમ ૩૭ અને ૫૯ એ અર્થમાં ફરજિયાત છે કે નિયમ ૩૭(૧)(એ) હેઠળ માંગવામાં આવેલી કોઈપણ તબદીલી આપોઆપ મંજૂર કરી શકાતી નથી?

(૧૩) શું ઘટનાક્રમને ધ્યાનમાં લેતાં તારીખ ૧૬.૦૩.૨૦૦૨ નો તબદીલીનો હુકમ શુદ્ધબુદ્ધિપૂર્વકનો હતો?

(૧૪) શું તારીખ ૧૬.૦૩.૨૦૦૨ ના હુકમ દ્વારા પટ્ટાની તબદીલી માન્ય ગણી શકાય કારણ કે આવો તબદીલીનો હુકમ પ્રથમ નવીકરણની

સમાપ્તિ પહેલાં એટલે કે તારીખ ૨૪.૧૧.૨૦૦૩ પહેલાં પસાર કરવામાં આવ્યો હતો?

(૧૫) શું આ કોર્ટના તારીખ ૨૬.૧૦.૨૦૦૫ ના હુકમના પ્રકાશમાં તારીખ ૧૩.૦૯.૨૦૦૬ ની તબક્કા–૧ ની મંજૂરી અને તારીખ ૦૯.૦૯.૨૦૧૦ ની આખરી મંજૂરી માન્ય ગણી શકાય?

૪૯. શું મેસર્સ દાલમિયાએ એમ.એલ. ક્રમાંક ૨૦૧૦ નો ખનન પટ્ટો સમર્પિત કર્યો હતો અને શું આવું સમર્પણ આખરી અને નિર્ણાયક બની ગયું હતું તે પ્રથમ પ્રશ્નની વિચારણા કરવા માટે, અમારે સદર પટ્ટા સંબંધિત અમુક મૂળભૂત હકીકતોનું પુનરાવર્તન કરવું પડશે. સદર પટ્ટો એમ.એલ. ક્રમાંક ૨૦૧૦ તારીખ ૨૫.૧૧.૧૯૫૩ ના રોજ ૩૦ વર્ષ માટે મંજૂર કરવામાં આવ્યો હતો અને જમીનનું ક્ષેત્રફળ બેલ્લારી જિલ્લાના સંદૂર તાલુકાના જયસિંઘપુર ગામ, આર.એન. બ્લોકમાં ૮૧૯.૨૦ એકર વન જમીનને આવરી લેતું ૩૩૧.૫૦ હેક્ટર હતું. સદર પ્રારંભિક પટ્ટાની મુદત તારીખ ૨૪.૧૧.૧૯૮૩ ના રોજ પૂરી થઈ હતી અને તારીખ ૦૭.૦૩.૧૯૮૬ ના હુકમ દ્વારા પટ્ટો તારીખ ૨૫.૧૧.૧૯૮૩ થી પૂર્વવર્તી અસરથી બીજા ૨૦ વર્ષ માટે નવીકરણ કરવામાં આવ્યો હતો, જે તારીખ ૨૪.૧૧.૨૦૦૩ સુધી સમાપ્ત થવાનો હતો. નોંધવા જેવી સુસંગત હકીકત એ છે કે તારીખ ૨૪.૧૧.૧૯૮૩ ના રોજ જ્યારે પટ્ટો પૂરો થયો તે સમય સુધીમાં વન અધિનિયમ, ૧૯૮૦ અમલમાં આવી ચૂક્યો હતો અને વન અધિનિયમની કલમ ૨ હેઠળ એમ.એલ. ક્રમાંક ૨૦૧૦ હેઠળ આવરી લેવાયેલ ૩૩૧.૫૦ હેક્ટર

જમીનના સમગ્ર વિસ્તારમાં આગળની કોઈપણ ખનન પ્રવૃત્તિ ચાલુ રાખવા માટે કેન્દ્ર સરકારની પૂર્વ મંજૂરી જરૂરી અને અનિવાર્ય હતી. એ બાબત નિર્વિવાદ છે કે જ્યારે રાજ્ય સરકારના ખાણ વિભાગ દ્વારા તારીખ ૦૭.૦૩.૧૯૮૬ ના હુકમથી ખનન પટ્ટાનું નવીકરણ કરવામાં આવ્યું ત્યારે ૧૯૮૦ ના વન અધિનિયમની કલમ ૨ નું પાલન કરવામાં આવ્યું ન હતું. ગોદાવર્મન–૧ ના સંબંધિત ચુકાદામાં આ કોર્ટ દ્વારા આ મુદ્દા પર વિચારણા કરવામાં ન આવી ત્યાં સુધી આ બાબત ધ્યાને લીધા વિનાની રહી ગઈ હતી. આ કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા નિર્દેશના આધારે, વન અધિનિયમની કલમ ૨ ની જરૂરિયાતનું પાલન ન કરનારી તમામ ખાણોને તેમની તમામ ખનન પ્રવૃત્તિઓ બંધ કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો. પરિણામે, તારીખ ૨૫.૦૧.૧૯૯૭ ના હુકમ દ્વારા અહીંના સામાવાળા નંબર ૨ એટલે કે ખાણ અને ભૂવિજ્ઞાન નિયામકે મેસર્સ દાલમિયાને એમ.એલ. ક્રમાંક ૨૦૧૦ સંબંધિત તમામ ખનન પ્રવૃત્તિઓ બંધ કરવા જણાવ્યું અને મેસર્સ દાલમિયા દ્વારા ખનન પ્રવૃત્તિઓ બંધ કરવામાં આવી. ત્યારબાદ, ગોદાવર્મન–૨ ના ચુકાદા દ્વારા, જે (૧૯૯૭) ૩ એસસીસી ૩૧૨ માં નોંધાયેલ છે, એમઓએફ ને પૂર્વવર્તી મંજૂરી માટેની તે અરજીઓ પર વિચારણા કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો. આ કોર્ટના સદર નિર્દેશ અનુસાર, તારીખ ૨૪.૧૨.૧૯૯૭ ના હુકમ દ્વારા એમઓએફ એ ૨૦૧.૫૦ હેક્ટર વન જમીનના વિસ્તાર માટે મેસર્સ દાલમિયાના ખનન પટ્ટાના નવીકરણ માટે શરતી સૈદ્ધાંતિક તબક્કા–૧ ની મંજૂરી આપી હતી. સદર તબક્કા–૧ ની મંજૂરી હુકમની તારીખથી છ મહિનાની અંદર ચોક્કસ શરતો પૂર્ણ કરવાને આધીન હતી. તેમાં એવો પણ સ્પષ્ટ ઉલ્લેખ

કરવામાં આવ્યો હતો કે તબક્કા–૧ ની મંજૂરીમાં નિર્ધારિત શરતોના પાલનનો અહેવાલ મળ્યા પછી જ વન સંરક્ષણ અધિનિયમની કલમ ૨ હેઠળ આખરી મંજૂરી આપવા માટે વિચારણા કરવામાં આવશે અને તે જારી કરવામાં આવશે. તારીખ ૨૪.૧૨.૧૯૯૭ નો હુકમ મળ્યા પછી મેસર્સ દાલમિયાએ તારીખ ૧૬.૦૪.૧૯૯૯ ના પોતાના પત્ર દ્વારા ૩૩૧.૫૦ હેક્ટર જમીનમાંથી ૧૯૬.૫૮ હેક્ટર જમીન રાજ્ય સરકારના વન વિભાગને સમર્પિત કરી દીધી હતી. મેસર્સ દાલમિયા દ્વારા ૩૩૧.૫૦ હેક્ટરમાંથી કરવામાં આવેલા સદર સમર્પણના આધારે મેસર્સ દાલમિયાએ તેની ખનન કામગીરી માટે માત્ર ૧૩૪.૯૨ હેક્ટર જમીન જ જાળવી રાખી હતી તેમ કહી શકાય. ભલે ગમે તે હોય, તારીખ ૨૭.૦૩.૨૦૦૧ ના રોજ મેસર્સ દાલમિયાએ ખાણ અને ભૂવિજ્ઞાન નિયામકને પત્ર લખીને પટ્ટો સમાપ્ત કરવાનો અને બાકીનો વિસ્તાર સમર્પિત કરવાનો પોતાનો નિર્ણય દર્શાવ્યો અને પટ્ટો સમાપ્ત કરવા માટે ખનન પટ્ટાના દસ્તાવેજની શરતો હેઠળ જરૂરી નોટિસ આપી. સદર પત્રમાં મેસર્સ દાલમિયાએ જણાવ્યું હતું કે પટ્ટાની આવી સમાપ્તિ તારીખ ૦૧.૦૪.૨૦૦૧ થી ૧૨ મહિનાની નોટિસ મુદત પૂરી થતાં અથવા જો રાજ્ય સરકાર પરવાનગી આપે તો તે પહેલાં અમલમાં આવશે.

૫૦. મેસર્સ દાલમિયાના સદર પત્રવ્યવહારના જવાબમાં, રાજ્ય સરકારે ખાણ અને ભૂવિજ્ઞાન નિયામકની કચેરી મારફત રાજ્ય સરકારના વરિષ્ઠ ભૂવિજ્ઞાનીને સંબોધિત તારીખ ૨૫.૦૫.૨૦૦૧ ના પોતાના પત્રમાં જણાવ્યું હતું કે મેસર્સ દાલમિયાએ ૧૯૯૭ થી તેની તમામ ખનન પ્રવૃત્તિઓ બંધ કરી દીધી છે અને હવે તેણે તારીખ ૨૭.૦૩.૨૦૦૧ ના પોતાના પત્રમાં પટ્ટો એટલે કે

એમ.એલ. ક્રમાંક ૨૦૧૦ ને ૧૨ મહિનાના સમયગાળા કરતાં પણ વહેલો સમર્પિત કરવાની ઈચ્છા વ્યક્ત કરી છે અને આગળની કાર્યવાહી કરવા માટે મેસર્સ દાલમિયા દ્વારા કોઈ બાકી લેણાં ચૂકવવાપાત્ર છે કે કેમ તેની જાણ કરવા સદર અધિકારીને જણાવ્યું હતું. તારીખ ૨૫.૦૫.૨૦૦૧ ના સદર પત્રવ્યવહારની નકલ મેસર્સ દાલમિયાને પણ જાણ માટે અને આગળની કાર્યવાહી કરવા માટે ભારતીય ખાણ બ્યુરો દ્વારા મંજૂર કરાયેલી ખનન યોજના સાથે એમ.એલ. ક્રમાંક ૨૦૧૦ સંબંધિત પટ્ટા દસ્તાવેજ પુસ્તક તાત્કાલિક સમર્પિત કરવાની સૂચના આપવા માટે મોકલવામાં આવી હતી.

ખાણ અને ભૂવિજ્ઞાન નિયામકના સદર પત્રના જવાબમાં મેસર્સ દાલમિયાએ સીધા ખાણ અને ભૂવિજ્ઞાન નિયામકને સંબોધીને તારીખ ૧૬.૦૬.૨૦૦૧ નો પોતાનો પત્ર મોકલ્યો જેમાં જણાવ્યું હતું કે સદર સત્તાધિકારી દ્વારા સૂચના આપવામાં આવ્યા મુજબ, તેઓ પટ્ટા દસ્તાવેજ પુસ્તક એટલે કે એમ.એલ. ક્રમાંક ૨૦૧૦ સમર્પિત કરે છે. સદર પત્રમાં વધુમાં જણાવાયું હતું કે ખનન યોજના તેમની પાસે ઉપલબ્ધ નથી. સદર પત્રના અંતે ખાસ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો કે ખનન પટ્ટા દસ્તાવેજ પુસ્તક સદર પત્ર સાથે બીડવામાં આવી રહ્યું છે.

૫૧. જ્યારે અમે મેસર્સ દાલમિયાના તારીખ ૧૬.૦૪.૧૯૯૯ ના અગાઉના પત્રનો સંદર્ભ લઈએ છીએ, ત્યારે ૩૩૧.૫૦ હેક્ટરમાંથી ૧૯૬.૫૮ હેક્ટર સમર્પિત કરવાના તેના નિર્ણયનો મેસર્સ દાલમિયાનો ઈરાદો સ્પષ્ટપણે

જણાવવામાં આવ્યો હતો. જો મેસર્સ દાલમિયા દ્વારા લેવામાં આવેલો સદર નિર્ણય સ્વીકારવામાં આવે, જે નિર્ણય તારીખ ૧૬.૦૪.૧૯૯૯ ના સદર પત્રવ્યવહારમાં સ્પષ્ટપણે વર્ણવવામાં આવ્યો હતો, તો તારીખ ૨૪.૧૨.૧૯૯૭ ની એમઓએફ ની સૈદ્ધાંતિક તબક્કા−૧ ની મંજૂરી પછી તેના દ્વારા વાસ્તવમાં માત્ર ૧૩૪.૯૨ હેક્ટર જમીન જ જાળવી રાખવામાં આવી હતી. વાસ્તવમાં, તેમાં એવો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે કે મૂળરૂપે ૧૩૦ (૩૩૧.૫૦ − ૧૩૦ = ૨૦૧.૫૦) હેક્ટરનો વિસ્તાર તારીખ ૧૬.૦૪.૧૯૯૯ પહેલાં જ તેના દ્વારા સમર્પિત કરી દેવામાં આવ્યો હતો, અને તારીખ ૧૬.૦૪.૧૯૯૯ ના પત્રમાં જાહેર કર્યા મુજબ ૬૬.૫૮ હેક્ટર ક્ષેત્રફળ ધરાવતો વણછેડાયેલો અણખોદાયેલો વિસ્તાર સમર્પિત કરવામાં આવી રહ્યો હતો અને પરિણામે તેના દ્વારા વ્યવહારિક રીતે માત્ર ૧૩૪.૯૨ હેક્ટર જમીન જ જાળવી રાખવામાં આવી હતી. સદર પત્રમાં એવું પણ જણાવવામાં આવ્યું હતું કે જ્યારે મેસર્સ દાલમિયા દ્વારા વાસ્તવિક રીતે જાળવી રાખવામાં આવેલા જમીન વિસ્તાર સંબંધે આવી સ્થિતિ હતી કે જેના સંદર્ભમાં દંડાત્મક વળતર વનીકરણ ચાર્જના સ્વરૂપમાં કોઈપણ માંગણી કરી શકાતી હતી, ત્યારે તારીખ ૨૪.૧૨.૧૯૯૭ ના હુકમમાં આપવામાં આવેલી સૈદ્ધાંતિક તબક્કા−૧ ની મંજૂરીમાં દર્શાવ્યા મુજબ ૨૦૧.૫૦ હેક્ટર માટે સદર માંગણી કરી શકાતી ન હતી. જોકે મેસર્સ દાલમિયા તરફથી કરવામાં આવેલો તારીખ ૧૬.૦૪.૧૯૯૯ નો સદર પત્રવ્યવહાર વન વિભાગને સંબોધિત હતો, તે સંદર્ભમાં, ખૂબ જ સ્પષ્ટપણે જણાવવામાં આવ્યું હતું કે તે તારીખની સ્થિતિએ કુલ ૩૩૧.૫૦ હેક્ટર ક્ષેત્રફળમાંથી તેના દ્વારા માત્ર ૧૩૪.૯૨ હેક્ટર જમીન જ

રાખવામાં આવી હતી. આ કાર્યવાહીમાં ઉપસ્થિત કરવામાં આવેલા સમર્પણ સંબંધિત મુદ્દાની વિચારણા કરતી વખતે સદર પરિબળને ધ્યાનમાં રાખવું જરૂરી છે.

પર. ઉપરોક્ત પરિબળો ઉપરાંત, સમર્પણની હકીકત સંબંધિત અમુક અન્ય પરિબળો પણ નોંધવા જરૂરી છે. અહીંના અપીલકર્તા દ્વારા કર્ણાટક હાઈકોર્ટમાં ખાણ સત્તાવાળાઓ અને મુખ્ય વન સંરક્ષક તેમજ મેસર્સ દાલમિયા વિરુદ્ધ રિટ પિટિશન ક્રમાંક ૬૩૦૪/૧૯૯૮ દાખલ કરવામાં આવી હતી. તે રિટ અરજીમાં, અપીલકર્તા અને મેસર્સ દાલમિયા વચ્ચેના સીમા વિવાદ સંબંધિત પ્રશ્ન હતો. પરંતુ વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશ દ્વારા તારીખ ૨૬.૦૬.૨૦૦૧ ના હુકમથી નીચે મુજબ જણાવીને સદર રિટ અરજીનો નિકાલ કરવામાં આવ્યો હતો:

> “૭. આ તબક્કે એક પછીના ઘટનાક્રમની નોંધ લેવી જરૂરી છે કે જ્યારે સુનાવણીની છેલ્લી તારીખે આ બાબત વિચારણા માટે આવી ત્યારે ત્રીજા સામાવાળા તરફથી ઉપસ્થિત રહેલા શ્રી બી. ટી. પાર્થસારથીએ જણાવ્યું હતું કે ત્રીજા સામાવાળાને અરજદારની જમીનને અડીને આવેલી જમીનમાં આવેલી ખાણમાં કામ કરવામાં હવે કોઈ રસ રહ્યો નથી, તેથી હાલમાં અરજદાર અને ત્રીજા સામાવાળા વચ્ચે તેવો કોઈ સીમા વિવાદ અસ્તિત્વમાં નથી. તારીખ ૦૬.૧૧.૧૯૯૭ ના વાદગ્રસ્ત હુકમની કાયદેસરતા પર આની અમુક અસર પડશે કારણ કે સમગ્ર હુકમ એવી ધારણા પર આધારિત છે કે અરજદાર અને પડોશી માલિક વચ્ચે સીમા

વિવાદ અસ્તિત્વમાં છે. ભલે ગમે તે હોય."

(ભારપૂર્વક ઉમેરેલ)

૫૩. તે રિટ અરજીમાં ત્રીજા સામાવાળા એવા મેસર્સ દાલમિયાના સદર વલણથી એ પણ સ્પષ્ટ થયું કે મેસર્સ દાલમિયાએ સ્પષ્ટપણે સ્પષ્ટ કર્યું હતું કે તે એમ.એલ. ક્રમાંક ૨૦૧૦ હેઠળ આવરી લેવાયેલી ખાણોનું સંચાલન કરી રહી ન હતી. પટ્ટાનું સમર્પણ કરવાનો અને તેને સમાપ્ત કરવાનો પોતાનો નિર્ણય દર્શાવતા મેસર્સ દાલમિયાના તારીખ ૨૭.૦૩.૨૦૦૧ ના પત્ર પછી, ખાણ નિયામકે તારીખ ૨૫.૦૫.૨૦૦૧ નો પોતાનો પત્રવ્યવહાર મોકલ્યો જેને અનુસરીને મેસર્સ

મેસર્સ ડાલમિયાએ તેના તારીખ ૧૬.૦૬.૨૦૦૧ ના પત્ર સાથે એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ નું લીઝ ડીડ બુક સમર્પિત કર્યું હતું. ત્યારબાદ, તારીખ ૨૧.૦૭.૨૦૦૧ ના રોજ 'એમ.એસ.પી.એલ. લિમિટેડ' નામની કંપની તરફથી તેના એક્ઝિક્યુટિવ ડિરેક્ટર શ્રી રાહુલ બલદોટા મારફતે ખનન પટ્ટો મંજૂર કરવા માટે એક અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી, જે ખનન પટ્ટો મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા ધારણ કરવામાં આવ્યો હતો અને તેની અરજીમાં તેને સરકારી જમીન તરીકે દર્શાવવામાં આવી હતી. સદર અરજીમાં ખાણ નિયામક દ્વારા તારીખ ૨૫.૦૮.૨૦૦૧ ના રોજ એવો શેરો કરવામાં આવ્યો હતો કે જે વિસ્તાર માટે અરજી કરવામાં આવી છે તે વિસ્તાર મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા સમર્પિત કરવામાં આવેલા વિસ્તારમાં આવે છે, ત્રાહિત પક્ષકારો દ્વારા તે જ વિસ્તાર ઉપર ખનન

પટ્ટા માટે અગાઉની અરજી પણ કરવામાં આવી હતી, ખનિજ છૂટછાટ નિયમોના નિયમ ૫૯(૧) હેઠળ ખનન પટ્ટાની મંજૂરી માત્ર સરકારી ગેઝેટમાં જાહેરનામા દ્વારા જ આપી શકાય છે અને તેથી વ્યક્તિગત અરજીઓના આધારે આવી મંજૂરી ધ્યાને લઈ શકાય નહીં. આ સંદર્ભમાં એ નોંધવું પણ પ્રસ્તુત છે કે તારીખ ૩૦.૦૧.૨૦૦૨ ના રોજ મેસર્સ ડાલમિયાએ એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ ના સંબંધમાં તેના દ્વારા ચૂકવવાપાત્ર બાકી લેણાં પેટે રૂ. ૨૨,૩૩૨/- ની ચુકવણી કરી હતી, જે ખાણ અને ભૂસ્તરવિજ્ઞાન વિભાગના ડેપ્યુટી ડિરેક્ટર દ્વારા તેમના તારીખ ૩૧.૦૧.૨૦૦૨ ના પત્રમાં સ્વીકારવામાં આવી હતી. સદર પત્રમાં ખાસ જણાવવામાં આવ્યું હતું કે સુધારેલા ઓડિટ અહેવાલ મુજબ બાકી લેણાં રૂ. ૨૨,૩૩૨/- ની રકમ નક્કી કરવામાં આવી હતી અને તે રકમ મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા તારીખ ૩૦.૦૧.૨૦૦૨ ના ડીડી નં. ૮૮૫૭૫ મારફતે ચૂકવી દેવામાં આવી હતી અને તે દ્વારા કોઈ લેણું બાકી ન હોવાનું પ્રમાણપત્ર જારી કરવામાં આવી રહ્યું હતું. ખાણ અને ભૂસ્તરવિજ્ઞાન નિયામકની કચેરીનો બીજો એક પ્રસ્તુત દસ્તાવેજ તારીખ ૦૯.૦૧.૨૦૦૨ નો પત્ર છે જે તેમના પોતાના ડેપ્યુટી ડિરેક્ટરને સંબોધવામાં આવ્યો હતો, જેમાં ખાણ નિયામકે ડેપ્યુટી ડિરેક્ટરને અપીલકર્તાના ખનન પટ્ટા નં. ૨૧૫૧ ના વિસ્તારનું સીમાંકન કરવા જણાવતાં તેમાં ઉલ્લેખ કર્યો હતો કે એમ.એલ. નં. ૨૧૫૧ ના નવીકરણના હેતુ માટે સદર સર્વે કરવો જરૂરી છે કારણ કે અપીલકર્તા અને મેસર્સ ડાલમિયા વચ્ચેનો સીમા વિવાદ જે સિવિલ અદાલતમાં મૂળ દાવો નં. ૫૩/૧૯૯૩ માં પેન્ડિંગ હતો તે તારીખ ૨૬.૦૯.૨૦૦૧ ના રોજ કાર્યવાહી ન કરવાના કારણે રદ કરવામાં આવ્યો

હતો અને વધુમાં એ હકીકત કે મેસર્સ ડાલમિયાએ તે તારીખે પોતાનો પટ્ટો સમર્પિત કરી દીધો હતો અને તેથી અપીલકર્તા અને મેસર્સ ડાલમિયા વચ્ચેનો વિવાદ અસ્તિત્વમાં રહ્યો ન હતો.

૫૪. મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ માં ખનન પટ્ટાના કથિત સમર્પણ સંબંધિત ઉપરોક્ત મહત્વપૂર્ણ હકીકતોને ધ્યાનમાં રાખીને, સંબંધિત વકીલશ્રીઓ દ્વારા સદર સમર્પણ સંબંધિત કરવામાં આવેલી વિવિધ રજૂઆતોની વિચારણા કરવી જરૂરી છે.

૫૫. સમર્પણ અંગેના વિવિધ પ્રશ્નોની વિચારણા કરતી વખતે, વિચારણા માટે ઉપસ્થિત થતો પ્રથમ પ્રશ્ન કુલ ૩૩૧.૫૦ હેક્ટરના ક્ષેત્રફળમાંથી મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા તારીખ ૧૬.૦૪.૧૯૯૯ ના રોજ કરવામાં આવેલા ૧૯૬.૫૮ હેક્ટર વન જમીનના સમર્પણ સંબંધિત છે અને તેની પાસે માત્ર ૧૩૧.૪૪ હેક્ટર જ બાકી રહ્યું હતું. મેસર્સ ડાલમિયાએ અગાઉ ૧૯૬.૫૮ હેક્ટર સમર્પિત કર્યું હતું તે દર્શાવવા માટે, તેનો પોતાનો તારીખ ૧૬.૦૪.૧૯૯૯ નો પત્ર અમારી સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો. જ્યારે અમે મેસર્સ ડાલમિયાના તારીખ ૧૬.૦૪.૧૯૯૯ ના પત્રનું અવલોકન કર્યું જે પ્રિન્સિપલ ચીફ કન્ઝર્વેટર ઓફ ફોરેસ્ટ, બેંગ્લોરને સંબોધવામાં આવ્યો હતો, ત્યારે તેમાં ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે કે તેઓએ ૩૩૧.૫૦ હેક્ટરમાંથી ૧૩૦.૧ હેક્ટર અગાઉથી જ સમર્પિત કરી દીધું છે અને તેમના કબજામાં રહેલો બાકીનો વિસ્તાર માત્ર ૨૦૧.૫૦ હેક્ટર હતો. બાકીના ૨૦૧.૫૦ હેક્ટરમાંથી પણ, મેસર્સ ડાલમિયાના જણાવ્યા મુજબ,

૧૧૦ હેક્ટર ખનન માટે ખોદવામાં આવ્યું હતું, ૫.૭૫ હેક્ટર રસ્તાઓ, બંધો, ગોદામો, કચેરી વગેરે માટે ઉપયોગમાં લેવાયું હતું, ૧૯.૧૭ હેક્ટર ખોદાયેલો પરંતુ બિનઉપયોગી અણછૂટો વિસ્તાર હતો જે રસ્તાઓ માટે ઉપયોગમાં લેવાયો હતો અને તે બિન–ખનિજ ધરાવતો વિસ્તાર હતો તથા બાકીનો અણછૂટો વિસ્તાર જે હજુ સુધી ખોદાયો ન હતો અને જે સમર્પિત કરવામાં આવી રહ્યો હતો તે ૬૬.૫૮ હેક્ટર હતો. તેમાં આગળ એવું પણ જણાવવામાં આવ્યું છે કે મેનેજમેન્ટે ૬૬.૫૮ હેક્ટરનો અણછૂટો વિસ્તાર પણ સમર્પિત કરવાનો નિર્ણય લીધો હતો અને આખરે માત્ર ૧૩૪.૯૨ હેક્ટર જ પોતાની પાસે રાખવા માંગતા હતા.

૫૬. વાસ્તવમાં, તારીખ ૧૬.૦૪.૧૯૯૯ નો આ પત્ર ભારત સરકાર દ્વારા તેના તારીખ ૨૪.૧૨.૧૯૯૭ ના પત્રમાં આપવામાં આવેલી સૈદ્ધાંતિક તબક્કો–૧ ની મંજૂરીના પ્રત્યુત્તરમાં મોકલવામાં આવ્યો હોય તેવું સ્પષ્ટપણે જણાયું હતું, જેમાં અમુક શરતો લાદવામાં આવી હતી. સદર હુકમનો પ્રત્યુત્તર આપતાં, મેસર્સ ડાલમિયાએ તેના તારીખ ૧૬.૦૪.૧૯૯૯ ના પત્રમાં ઉલ્લેખ કર્યો હતો કે ભારત સરકારના તારીખ ૨૪.૧૨.૧૯૯૭ ના પત્રની શરતો (૧) અને (૨) નો સંબંધ છે ત્યાં સુધી, કોઈ પગલાં લેવાની જરૂર નથી કારણ કે તેણે લગભગ ૧૯૬.૫૮ હેક્ટર સમર્પિત કરવાનો નિર્ણય લીધો હતો અને જે જાળવી રાખવાનું હતું તે માત્ર ૧૩૪.૯૨ હેક્ટર હતું. શરત નં. (૩) નો સંબંધ છે, એટલે કે દંડાત્મક વળતરરૂપી વનીકરણ શુલ્કના ખર્ચ સંબંધિત, ૨૦૧.૫૦ હેક્ટરના બમણા વિસ્તાર એટલે કે હેક્ટર દીઠ રૂ. ૪૦,૭૦૦/– ના દરે ૪૦૩ હેક્ટરની માંગણીનો

સંદર્ભ આપતાં, મેસર્સ ડાલમિયાએ ધ્યાન દોર્યું હતું કે તે હદ સુધી ભારત સરકાર દ્વારા માંગણી થઈ શકે નહીં અને વધુમાં વધુ તો માત્ર ૧૩૪.૯૨ હેક્ટરના ખોદાયેલા વિસ્તારના સંબંધમાં જ માંગણી ઉપસ્થિત કરી શકાય છે. વધુમાં એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે મેસર્સ ડાલમિયા તે ૧૩૪.૯૨ હેક્ટરમાં પણ વખતોવખત રાજ્ય સરકારના સત્તાવાળાઓની પરવાનગીથી ખનન કામગીરી કરી રહ્યું હોવાથી, તે વિસ્તાર પર કોઈ દંડાત્મક વળતરરૂપી વનીકરણ શુલ્ક માંગી શકાય નહીં.

૫૭. જ્યારે અમે મેસર્સ ડાલમિયાના સદર પત્રની વિચારણા કરીએ છીએ ત્યારે એ બાબત ફલિત થાય છે કે ૧૯૯૯ અગાઉ ૧૩૦ હેક્ટરના અગાઉના સમર્પણ પછી વર્ષ ૧૯૯૯ માં ૧૯૬.૫૮ હેક્ટર સમર્પિત કરવાનો અને માત્ર ૧૩૪.૯૨ હેક્ટર જ પોતાની પાસે રાખવાનો એક સુવિચારિત નિર્ણય મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા લેવામાં આવ્યો હતો. મેસર્સ ડાલમિયાનો સદર નિર્ણય, જે છેક તારીખ ૧૬.૦૪.૧૯૯૯ ના રોજ સુવિચારિત રીતે લેવામાં આવ્યો હતો, તે દર્શાવે છે કે તે તારીખે તેની પાસે ૩૩૧.૫૦ હેક્ટરમાંથી માત્ર ૧૩૪.૯૨ હેક્ટર જ કબજામાં હતું, જે તે અગાઉ એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ હેઠળ ધારણ કરતી હતી. જ્યારે સદર વાસ્તવિક સ્થિતિનું ખંડન થઈ શકે તેમ નથી, ત્યારે મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા પ્રિન્સિપલ ચીફ કન્ઝર્વેટર ઓફ ફોરેસ્ટ, બેંગ્લોરને સંબોધવામાં આવેલા દસ્તાવેજને ધ્યાનમાં રાખતાં, જેની નકલ ભારત સરકારના પર્યાવરણ અને વન મંત્રાલયના ઈન્સ્પેક્ટર જનરલ ઓફ ફોરેસ્ટ તથા વન વિભાગના અન્ય રાજ્ય કક્ષાના અધિકારીઓને પણ મોકલવામાં આવી હતી, મેસર્સ ડાલમિયા પાછળથી

ફરી જઈને એવું કહી શકે નહીં કે તે એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ હેઠળ આવરી લેવાયેલ સમગ્ર ૩૩૧.૫૦ હેક્ટરનો વિસ્તાર પોતાની પાસે જાળવી રાખવાનું ચાલુ રાખતી હતી.

૫૮. મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા કરવામાં આવેલી સમર્પણની કાર્યવાહી સંબંધિત સદર પાસાને ધ્યાનમાં રાખીને, જ્યારે અમે તારીખ ૧૬.૦૪.૧૯૯૯ પછી થયેલા આગળના વિકાસની તપાસ કરવા આગળ વધીએ છીએ, ત્યારે આગળનો દસ્તાવેજ તારીખ ૨૭.૦૩.૨૦૦૧ નો પત્ર આવે છે જે પણ પોતાની તરફેણના પટ્ટાનો અંત લાવવાના અને ખનન પટ્ટા દસ્તાવેજની શરતો હેઠળ બાકીનો વિસ્તાર સમર્પિત કરવાના પોતાના નિર્ણય અંગે મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા ખાણ અને ભૂસ્તરવિજ્ઞાન નિયામકને લખવામાં આવેલ પત્રવ્યવહાર હતો. તારીખ ૨૭.૦૩.૨૦૦૧ ના સદર પત્રવ્યવહારની વિગતોનો વિગતવાર સંદર્ભ આપવો જરૂરી બનશે.

૫૯. સદર પત્રની વિગતોનો સંદર્ભ લેતાં પહેલાં, એ ધ્યાનમાં રાખવું પડશે કે આ કોર્ટ દ્વારા ગોદાવરમન–૧ માં જારી કરવામાં આવેલા સામાન્ય નિર્દેશોને અનુસરીને, વન અધિનિયમ, ૧૯૮૦ ની કલમ ૨ ના ઉલ્લંઘન બદલ સમગ્ર દેશમાં તમામ ખનન કામગીરીઓ બંધ કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો. આ કોર્ટ દ્વારા જારી કરાયેલા સામાન્ય નિર્દેશોના આધારે, એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ ના સંબંધમાં ખનન કામગીરી પણ જાન્યુઆરી ૧૯૯૭ ના છેલ્લા અઠવાડિયાથી સંપૂર્ણપણે ઠપ થઈ ગઈ હતી. ત્યારબાદ, ગોદાવરમન–૨ માં પસાર કરાયેલા

હુકમના આધારે, વન અધિનિયમની કલમ ૨ હેઠળ પશ્ચાતવર્તી અસરથી મંજૂરી આપવાની વિચારણા કરવામાં આવી હતી અને તારીખ ૨૪.૧૨.૧૯૯૭ ના હુકમ દ્વારા મેસર્સ ડાલમિયાને પાલન કરવા માટે ત્રણ શરતો લાદીને સૈદ્ધાંતિક તબક્કો-૧ ની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી. તારીખ ૨૪.૧૨.૧૯૯૭ ના સદર પત્રમાં પણ, ખાસ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો કે ખનન પટ્ટાના નવીકરણ માટે આવી મંજૂરી વન જમીનના માત્ર ૨૦૧.૫૦ હેક્ટર વિસ્તાર માટે જ આપવામાં આવી હતી અને તે દ્વારા તારીખ ૧૬.૦૪.૧૯૯૯ થી ઘણા સમય અગાઉ ૧૩૦.૧૧ હેક્ટર જમીનના અગાઉના સમર્પણની પુષ્ટિ કરવામાં આવી હતી. શરત નં. (૧) માં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે નવેસરથી ખોદવામાં આવનાર વન વિસ્તારની સમકક્ષ બિન-વન જમીનની તબદીલી અને નોંધણી માટે તાત્કાલિક પગલાં લેવા જોઈએ અને શરત નં. (૨) માં ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો કે ઉપયોગકર્તા એજન્સી રાજ્ય વન વિભાગની તરફેણમાં બિન-વન જમીન પર વળતરરૂપી વનીકરણનો ખર્ચ તબદીલ કરશે. શરત નં. (૩) માં આગળ એવો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો કે ઉપયોગકર્તા એજન્સીએ રાજ્ય વન વિભાગની તરફેણમાં બમણી ખરાબ થયેલી વન જમીન પર હયાત માળખાને સમાવિષ્ટ કરવા માટે તે તારીખ સુધીમાં માંગવામાં આવેલ દંડાત્મક વળતરરૂપી વનીકરણનો ખર્ચ તબદીલ કરવો જોઈએ.

૬૦. અમે અગાઉ નોંધ્યું છે કે તારીખ ૨૪.૧૨.૧૯૯૭ ના સદર પત્રના પરિણામ સ્વરૂપે, જ્યારે મેસર્સ ડાલમિયા સમક્ષ તે ત્રણ બોજારૂપ શરતોનું પાલન કરવાની જરૂરિયાત આવી, ત્યારે મેસર્સ ડાલમિયાએ તેના તારીખ

૧૬.૦૪.૧૯૯૯ ના પત્રમાં એવો સ્ટેન્ડ લીધો હતો કે તેણે માત્ર ૧૩૪.૯૨ હેક્ટર જ રાખવાનો નિર્ણય લીધો છે અને ૧૩૪.૯૨ હેક્ટરના સંબંધમાં પણ રાજ્ય સરકારના સત્તાવાળાઓની પરવાનગીથી ખનન કામગીરી હાથ ધરવામાં આવી હોવાથી, શરત નં. (૩) નું પણ પાલન કરવાની જરૂર નથી.

૬૧. તે પૃષ્ઠભૂમિમાં, જ્યારે હવે અમે ખાણ અને ભૂસ્તરવિજ્ઞાન નિયામકને સંબોધવામાં આવેલા મેસર્સ ડાલમિયાના તારીખ ૨૭.૦૩.૨૦૦૧ ના વર્તમાન પત્રનો સંદર્ભ લઈએ છીએ, ત્યારે અમે જણાયું કે સદર પત્રમાં મેસર્સ ડાલમિયાએ પટ્ટાનો અંત લાવવાનો અને તેને સમર્પિત કરવાનો પોતાનો પ્રસ્તાવિત નિર્ણય વ્યક્ત કર્યો હતો. તેમાં એવો પણ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો કે તે મેસર્સ ડાલમિયા અને ખાણ અને ભૂસ્તરવિજ્ઞાન નિયામક મારફતે કર્ણાટક સરકાર વચ્ચે નિષ્પાદિત ખનન પટ્ટા દસ્તાવેજના ભાગ આઠ ના ફકરા ૪ હેઠળ જરૂરી બાર મહિનાની નોટિસ આપી રહી છે, તથા ખાણ અને ભૂસ્તરવિજ્ઞાન નિયામકે બાર મહિનાની મુદત પૂરી થયે એટલે કે તારીખ ૦૧.૦૪.૨૦૦૧ થી અથવા જો ખાણ અને ભૂસ્તરવિજ્ઞાન નિયામક તેમ કરવાની પરવાનગી આપે તો તે પહેલાં પટ્ટાનો અંત લાવવો જોઈએ. સદર પત્રના છેલ્લા પેરામાં, મેસર્સ ડાલમિયા વતી પુનરોચ્ચાર કરવામાં આવ્યો હતો કે ૩૩૧.૫૦ હેક્ટરમાંથી તેણે તેના તારીખ ૧૬.૦૪.૧૯૯૯ ના પત્ર મારફતે વન વિભાગને ૧૯૬.૫૮ હેક્ટરનો વિસ્તાર અગાઉથી જ સમર્પિત કરી દીધો હતો જેને ખાણ અને ભૂસ્તરવિજ્ઞાન નિયામક દ્વારા પણ ધ્યાનમાં રાખવો જોઈએ.

૬૨. તારીખ ૧૬.૦૪.૧૯૯૯ ના પત્ર સાથે તારીખ ૨૪.૧૨.૧૯૯૭ ના પશ્ચાતવર્તી અસરવાળા મંજૂરી હુકમ અને મેસર્સ ડાલમિયાના તારીખ ૨૭.૦૩.૨૦૦૧ ના પત્રની સંયુક્ત વિચારણા કરતાં, એ બાબત સ્પષ્ટ થાય છે કે તારીખ ૨૭.૦૩.૨૦૦૧ ની સ્થિતિએ મેસર્સ ડાલમિયા ખનન પટ્ટા નં. ૨૦૧૦ હેઠળ આવરી લેવાયેલ કુલ ૩૩૧.૫૦ હેક્ટરના વિસ્તારમાંથી માત્ર ૧૩૪.૯૨ હેક્ટરનો જ કબજો ધરાવતી હતી. તારીખ ૨૭.૦૩.૨૦૦૧ ના પત્રના સંદર્ભમાં અમારા દ્વારા નોંધવામાં આવ્યા મુજબ, મેસર્સ ડાલમિયા તેના પ્રત્યક્ષ કબજામાં રહેલા ૧૩૪.૯૨ હેક્ટરના સંબંધમાં પણ બાર મહિનાની મુદત પૂરી થયે અથવા સંબંધિત સત્તાધિકારી પરવાનગી આપે તેવી કોઈપણ વહેલી તારીખે પટ્ટાનો અંત લાવવા ખાણ અને ભૂસ્તરવિજ્ઞાન નિયામકને ઈચ્છતી હતી. વધુ સ્પષ્ટ રીતે કહીએ તો, મેસર્સ ડાલમિયાએ તારીખ ૧૬.૦૪.૧૯૯૯ અગાઉ ૧૩૦ હેક્ટર જમીન સમર્પિત કરી હતી. તેના તારીખ ૧૬.૦૪.૧૯૯૯ ના પત્ર સાથે ૧૯૬.૫૮ હેક્ટરનું સમર્પણ અમલમાં આવ્યું હતું. બાકીનું ૧૩૪.૯૨ હેક્ટર તેના તારીખ ૨૭.૦૩.૨૦૦૧ ના પત્ર મારફતે સમર્પિત કરવામાં આવ્યું હતું.

૬૩. તારીખ ૨૭.૦૩.૨૦૦૧ ના સદર પત્રના પ્રત્યુત્તરમાં, ખાણ અને ભૂસ્તરવિજ્ઞાન નિયામકની કચેરીએ રાજ્ય સરકારના ખાણ અને ભૂસ્તરવિજ્ઞાન વિભાગના સિનિયર જિયોલોજિસ્ટને સંબોધેલા તેમના તારીખ ૨૫.૦૫.૨૦૦૧ ના પત્રમાં તેમને એવી સૂચના આપી હતી કે મેસર્સ ડાલમિયાએ ૧૯૯૭ થી એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ હેઠળના વિસ્તારમાં ખનન કામગીરી બંધ કરી દીધી હતી, તેઓ ખાણ અને ભૂસ્તરવિજ્ઞાન વિભાગ સમક્ષ પટ્ટો સમર્પિત કરવા માંગતા હતા

અને તેથી, મેસર્સ ડાલમિયા પાસેથી કોઈ બાકી લેણાં નીકળે છે કે કેમ તે જણાવવું. તારીખ ૨૫.૦૫.૨૦૦૧ ના સદર પત્રની એક નકલ મેસર્સ ડાલમિયાને મોકલવામાં આવી હતી. સદર પત્રવ્યવહારની નકલ મોકલતી વખતે, એવું જણાવવામાં આવ્યું હતું કે તે જાણ સારું અને આગળની કાર્યવાહી કરવા માટે એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ સંબંધિત લીઝ ડીડ બુક તેમજ ઈન્ડિયન બ્યુરો ઓફ માઈન્સ દ્વારા મંજૂર કરાયેલ માઈનિંગ પ્લાન તાત્કાલિક સમર્પિત કરવાની સૂચના સાથે મોકલવામાં આવી રહી છે.

૬૪. ખાણ અને ભૂસ્તરવિજ્ઞાન નિયામકના તારીખ ૨૫.૦૫.૨૦૦૧ ના પત્રની નકલના પ્રત્યુત્તરમાં, મેસર્સ ડાલમિયાએ તેના તારીખ ૧૬.૦૬.૨૦૦૧ ના પત્ર સાથે તારીખ ૨૫.૦૫.૨૦૦૧ ના પત્રમાં ઉલ્લેખિત સૂચનાઓનો સંદર્ભ આપીને જણાવ્યું હતું કે તે એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ સંબંધિત લીઝ ડીડ બુક સમર્પિત કરી રહી છે અને મંજૂર થયેલ માઈનિંગ પ્લાન તેની પાસે ઉપલબ્ધ નથી. સદર પત્રના તળિયે, એવું જણાવવામાં આવ્યું હતું કે સદર પત્રવ્યવહાર સાથે ખનન પટ્ટા દસ્તાવેજ પુસ્તિકા બિડાણ કરવામાં આવી રહી છે.

૬૫. તે સિવાય, પ્રથમ સામાવાળા અને ખાણ નિયામક તેમજ ચીફ કન્ઝર્વેટર ઓફ ફોરેસ્ટ વચ્ચે કર્ણાટક હાઈકોર્ટ સમક્ષ પેન્ડિંગ રહેલી ૧૯૯૮ ની રિટ પિટિશન નં. ૬૩૦૪ માં, જ્યાં મેસર્સ ડાલમિયા પણ પક્ષકાર સામાવાળા એટલે કે ત્રીજા સામાવાળા તરીકે હતી, તેના વતી તેના વકીલે હાઈકોર્ટ સમક્ષ એવી રજૂઆત કરી હતી કે મેસર્સ ડાલમિયાને રિટ અપીલકર્તા એટલે કે તેમાંના

પ્રથમ સામાવાળાની અડીને આવેલી જમીનમાં આવેલી ખાણો ચલાવવામાં હવે કોઈ રસ રહ્યો નથી અને તેથી, તે તારીખે તેમની વચ્ચે કોઈ સીમા વિવાદ અસ્તિત્વમાં રહ્યો ન હતો. મેસર્સ ડાલમિયાનો સદર સ્ટેન્ડ મુખ્ય કારણ હતું જેને વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા પ્રથમ સામાવાળાની અરજી પર સદર રિટ પિટિશનમાં પોતાની સમક્ષ પડકારાયેલા તારીખ ૧૬.૧૧.૧૯૯૭ ના વાદગ્રસ્ત હુકમને રદ કરવા માટે ધ્યાને લેવામાં આવ્યું હતું. મેસર્સ ડાલમિયાનો સદર સ્ટેન્ડ વિદ્વાન સિંગલ જજના તારીખ ૨૬.૦૬.૨૦૦૧ ના હુકમમાં સ્પષ્ટપણે પ્રતિબિંબિત થયો હતો.

૬૬. ઉપરોક્ત હકીકતો ઉપરાંત, મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા તારીખ ૧૬.૦૪.૧૯૯૯, ૨૭.૦૩.૨૦૦૧ અને ૧૬.૦૬.૨૦૦૧ ના પત્રો મોકલવામાં આવ્યા બાદ જેના દ્વારા સમગ્ર જમીન તેમજ સ્વયં ખનન પટ્ટો સમર્પિત કરવામાં આવ્યો હતો, મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા ધારણ કરાયેલ સમર્પિત જમીનોના સંબંધમાં ખનન પટ્ટો મેળવવા માટે ત્રીજા પક્ષકારો ઈચ્છુક બન્યા હતા. આવી એક અરજી મેસર્સ એમ.એસ.પી.એલ. લિમિટેડ દ્વારા તેના એક્ઝિક્યુટિવ ડિરેક્ટર શ્રી રાહુલ બલદોટા મારફતે કરવામાં આવી હતી. સદર અરજી પોતાની તરફેણમાં ખનન પટ્ટો મંજૂર કરવા માટે તારીખ ૨૧.૦૭.૨૦૦૧ ના રોજ કરવામાં આવી હતી. સદર અરજીની ખાણ નિયામક દ્વારા વિચારણા કરવામાં આવી હતી અને સદર અરજી પર ખાણ નિયામક દ્વારા તારીખ ૨૫.૦૮.૨૦૦૧ ના રોજ એક શેરો કરવામાં આવ્યો હતો જે આ કોર્ટ સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યો છે. સદર દસ્તાવેજના અવલોકન પર, અમે ખાણ નિયામક દ્વારા કરવામાં આવેલા નીચે

મુજબના શેરાઓ જોયા છે, એટલે કે:

"જે વિસ્તારના સંબંધમાં વર્તમાન અરજીમાં અરજદાર દ્વારા ખનન પટ્ટાની માંગણી કરવામાં આવી છે તે વિસ્તાર અગાઉ એમએલ ૨૦૧૦ દ્વારા મેસર્સ ડાલમિયા સિમેન્ટ્સ (ભારત) લિમિટેડને મંજૂર કરવામાં આવ્યો હતો. જે વિસ્તાર માટે અરજી કરવામાં આવી છે તે વિસ્તાર તેમના (મેસર્સ ડાલમિયા સિમેન્ટ્સ) દ્વારા સમર્પિત કરાયેલા વિસ્તારમાં આવે છે. આ વિસ્તારના સંબંધમાં ખનન પટ્ટાની માંગણી કરતી બે અરજીઓ ૮૪ એએમએલ ૨૦૦૧ અને ૯૨ એએમએલ ૨૦૦૧ પ્રાપ્ત થઈ છે. એમસીઆર નિયમોનો નિયમ ૫૯(૧) આકર્ષાય છે. હાલના તબક્કે અરજીની વિચારણા શક્ય નથી કારણ કે વિસ્તાર ઉપલબ્ધ નથી.

સહી/– ૨૫.૮.૨૦૦૧."

૬૭. ખાણ નિયામકે મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ ના સમર્પણનો સંદર્ભ આપતાં નોંધ્યું હતું કે સદર વિસ્તાર સમર્પિત વિસ્તારમાં આવે છે, તે વિસ્તારના સંબંધમાં ખનન પટ્ટાની માંગણી કરતી બે અરજીઓ ૮૪ એએમએલ ૨૦૦૧ અને ૯૨ એએમએલ ૨૦૦૧ મળી હતી પરંતુ એમસીઆર નિયમોનો નિયમ ૫૯(૧) આકર્ષાયો હોવાથી પટ્ટો મંજૂર કરવા માટેની અરજીની વિચારણા શક્ય ન હતી અને સદર વિસ્તાર આવી મંજૂરી માટે ઉપલબ્ધ ન હતો.

૬૮. ઉપરોક્ત તમામ ઘટનાક્રમની સંયુક્ત વિચારણા એ દર્શાવે છે કે છેક ૧૯૯૯ થી વાસ્તવમાં તે તારીખ અગાઉ પણ, મેસર્સ ડાલમિયાએ એમ.એલ. નં.

૨૦૧૦ હેઠળની જમીનનો મોટો હિસ્સો સમર્પિત કરી દીધો હતો અને તેના તારીખ ૨૭.૦૩.૨૦૦૧ ના પત્ર દ્વારા, તેણે ૧૩૪.૯૨ હેક્ટરના બાકીના વિસ્તારના પટ્ટાનો અંત લાવવાનો પોતાનો નિર્ણય વ્યક્ત કર્યો હતો અને ખાણ નિયામક બાર મહિનાની મુદત પૂરી થયા પછી અથવા તે પહેલાં પણ આવા સમર્પણનો સ્વીકાર કરે તેવી માંગણી કરી હતી. તારીખ ૨૫.૦૫.૨૦૦૧ સુધીમાં, ખાણ નિયામકે પટ્ટાનો અંત લાવવાની મેસર્સ ડાલમિયાની ઈચ્છાના પ્રત્યુત્તરમાં, તેને એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ નું લીઝ બુક તેમજ માઈનિંગ પ્લાન સમર્પિત કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો, અને મેસર્સ ડાલમિયાએ તે સમયે પોતાની પાસે માઈનિંગ પ્લાન ઉપલબ્ધ ન હોવાનું જણાવીને લીઝ બુક સમર્પિત કર્યું હતું. તેની લગોલગ, જ્યારે ત્રીજા પક્ષકારોએ પટ્ટો મંજૂર કરવા માટે અરજી કરી, ત્યારે ખાણ નિયામકે કોઈ પણ શંકા વિના સ્પષ્ટ શબ્દોમાં જણાવ્યું હતું કે તે જમીનો મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા સમર્પિત કરવામાં આવી હતી પરંતુ અરજીઓના આધારે પટ્ટો મંજૂર કરી શકાય નહીં અને આવો પટ્ટો મંજૂર કરવા માટે એમસીઆર નિયમોના નિયમ ૫૯(૧) નું પાલન કરવું પડશે. વાસ્તવમાં, ઉપરોક્ત ઘટનાક્રમ બાદ તારીખ ૨૬.૦૯.૨૦૦૧ ના રોજ, સીમા વિવાદ સંબંધિત મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા પ્રથમ સામાવાળા વિરુદ્ધ દાખલ કરવામાં આવેલો દાવો પણ કાર્યવાહી ન કરવાના કારણે રદ કરવામાં આવ્યો હતો. ધ્યાનમાં રાખવા જેવું અન્ય એક પરિબળ એ છે કે તારીખ ૩૦.૦૧.૨૦૦૨ ના રોજ, મેસર્સ ડાલમિયાએ તેના ખનન પટ્ટા સંબંધિત બાકી લેણાં પેટે રૂ. ૨૨,૩૩૨/- ની રકમ ચૂકવી હતી અને દાવો કર્યો હતો કે એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ ના સંબંધમાં હવે કોઈ વધારાની

રકમ લેણી અને ચૂકવવાપાત્ર રહેતી નથી. તારીખ ૩૧.૦૧.૨૦૦૨ ના પત્ર દ્વારા, ખાણ અને ભૂસ્તરવિજ્ઞાન વિભાગના ડેપ્યુટી ડિરેક્ટરની કચેરીએ સુધારેલા ઓડિટ અહેવાલના આધારે રૂ. ૨૨,૩૩૨/- ની પહોંચ સ્વીકારીને મેસર્સ ડાલમિયાને કોઈ લેણું બાકી ન હોવાનું પ્રમાણપત્ર જારી કર્યું હતું અને જણાવ્યું હતું કે સદર ખનન પટ્ટાના સંબંધમાં અન્ય કોઈ રકમ લેણી રહેતી નથી.

૬૯. જો અમે અમારી સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવેલા ઉપરોક્ત મહત્વપૂર્ણ પુરાવાઓની વિચારણા કરીએ, તો એવું કહી શકાય કે તારીખ ૨૭.૦૩.૨૦૦૧ ની સ્થિતિએ મેસર્સ ડાલમિયાએ પોતાના ખનન પટ્ટા એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ ને સમર્પિત કરવાનો ગર્ભિત નિર્ણય લીધો હતો અને સદર નિર્ણયના અનુસંધાને, તેણે ખાણ અને ભૂસ્તરવિજ્ઞાન નિયામકને બાર મહિના પૂરા થયે અથવા તે પહેલાંના કોઈપણ દિવસે પટ્ટાનો અંત લાવવા જણાવ્યું હતું અને મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા વ્યક્ત કરાયેલી સદર ઈચ્છાના પ્રત્યુત્તરમાં, ખાણ અને ભૂસ્તરવિજ્ઞાન નિયામકે પણ મેસર્સ ડાલમિયાને લીઝ બુક તેમજ માઈનિંગ પ્લાન સમર્પિત કરવાનો નિર્દેશ આપીને પ્રત્યુત્તર આપ્યો હતો અને ત્યારપછી તારીખ ૩૧.૦૧.૨૦૦૨ ની સ્થિતિએ મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા જે કંઈ બાકી લેણાં ચૂકવવાપાત્ર હતા તે પણ વસૂલ કર્યા હતા. તેથી, એવું ઠેરવવું જ જોઈએ કે અસરકારક રીતે મેસર્સ ડાલમિયાના પટ્ટાધિકારોનો તારીખ ૩૧.૦૧.૨૦૦૨ સુધીમાં અંત આવી ગયો હતો.

૭૦. સદર વાસ્તવિક પરિદ્રશ્યને ધ્યાનમાં રાખીને, જ્યારે અમે સંબંધિત

પક્ષકારો વતી કરવામાં આવેલી દલીલોની વિચારણા કરીએ છીએ, ત્યારે અપીલકર્તાઓ અનુસાર, મેસર્સ ડાલમિયાએ એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ હેઠળ પોતાની પાસે રહેલી સમગ્ર જમીન સમર્પિત કરી દીધી હતી, જે સમર્પણ તેના તારીખ ૨૭.૦૩.૨૦૦૧ ના પત્ર અનુસાર અમલમાં આવ્યું હતું જેને ખાણ અને ભૂસ્તરવિજ્ઞાન વિભાગ દ્વારા તેમના તારીખ ૩૧.૦૧.૨૦૦૨ ના પત્રમાં સ્વીકારવામાં આવ્યું હતું અને માન્ય રાખવામાં આવ્યું હતું. અમે મેસર્સ ડાલમિયાના સદર સમર્પણના સંબંધમાં બનેલા ઘટનાક્રમના વિવિધ વાસ્તવિક પાસાઓની પણ નોંધ લીધી છે અને નોંધ્યું છે કે મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ માં પોતાના ખનન પટ્ટાને સમર્પિત કરવાનો એક સુવિચારિત નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો અને ખાણ અને ભૂસ્તરવિજ્ઞાન નિયામકને લેખિતમાં વાસ્તવિક સમર્પણ પણ કરવામાં આવ્યું હતું તથા ખાણ અને ભૂસ્તરવિજ્ઞાન નિયામકની કચેરીએ પણ આવા સમર્પણનો સ્વીકાર કર્યો હતો. તેમ છતાં, દર્શાવ્યા મુજબ સમર્પણની દલીલનો સ્વીકાર ન કરવા માટે, અપીલકર્તાઓ વતી શ્રી કે. કે. વેણુગોપાલ અને શ્રી કૃષ્ણન વેણુગોપાલે વિવિધ વૈધાનિક જોગવાઈઓ પર આધાર રાખ્યો હતો અને એવી દલીલ કરી હતી કે વાસ્તવમાં જો અપીલકર્તાઓ દ્વારા રજૂ કરાયેલ સમર્પણનો કેસ સ્વીકારવો હોય, તો આવી વૈધાનિક આવશ્યકતાઓનું પાલન પૂર્ણ કરવું પડે.

૭૧. આવી દલીલને આગળ ધપાવતાં પ્રથમ તો વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી કૃષ્ણન વેણુગોપાલે એવી દલીલ કરી હતી કે એમ.સી.આર. નિયમોના નિયમ ૨૯ હેઠળ નિર્ધારિત કર્યા મુજબ સમર્પણની જાણ કર્યાની તારીખથી ૧૨

મહિનાનો સમયગાળો પૂર્ણ થવો જોઈતો હતો જે સમર્પણ અમલમાં આવવા માટે ફરજિયાત છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, દલીલ એવી હતી કે કાયદામાં સમર્પણ થવા માટે ૧૨ મહિનાના સમયગાળાની ફરજિયાત જરૂરિયાત પૂર્ણ થવી અનિવાર્ય હતી. એવી પણ દલીલ કરવામાં આવી હતી કે નિયમ ૨૯ હેઠળ, જે નકારાત્મક ભાષામાં ઘડાયેલ છે અને સમર્પણ અમલમાં આવવા માટે ૧૨ મહિનાનો સમયગાળો વીતવો ફરજિયાત છે. એવી પણ દલીલ કરવામાં આવી હતી કે સદર નિયમ હેઠળ સમર્પણ રાજ્ય સરકારને અથવા તેવા અન્ય અધિકારી કે નિર્દિષ્ટ સત્તાધિકારીને કરવાનું હોય છે. વધુમાં એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે જો કોઈ ત્રીજો પક્ષકાર સમર્પણના કેસ સાથે આગળ આવે છે, તો સમર્પણનો પત્ર આવા સત્તાધિકારીને મોકલવામાં આવ્યો હતો તેની ખાતરી કરવાની ફરજ તે ત્રીજા પક્ષકાર પર રહેલી છે અને સદર હકીકત સ્થાપિત કરવાનો ભારે બોજ આવા ત્રીજા પક્ષકાર પર છે. ઉપરોક્ત રજૂઆતોને બળ આપવા માટે, એટલે કે નિયમ ૨૯ માં સમાવિષ્ટ ફરજિયાત જોગવાઈના પાલનની સંતોષકારકતા માટે, કલમ ૧૧(એ) તેમજ અનુસૂચિં પર પણ આધાર રાખવામા આવ્યો હતો અને એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે એમએમડીઆર એક્ટની અંતર્ગત રહેલી વિચારધારા એ હતી કે અપીલકર્તાઓ વતી રજૂ કરાયેલા સમર્પણના સિદ્ધાંતને સ્વીકારવા માટે નિયમ ૨૯ ની પ્રત્યેક આવશ્યકતા પૂર્ણ થવી જોઈએ. એવી પણ દલીલ કરવામાં આવી હતી કે ગૌણ ખનિજો સિવાયના ખનિજો કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા નિયંત્રિત થાય છે, નિયમો બનાવવાની સત્તા કેન્દ્ર સરકારમાં નિહિત છે અને રાજ્ય સરકાર કેન્દ્રના નિયમોથી બંધાયેલી છે તથા

જ્યાં સુધી નિયમોમાં સમાવિષ્ટ વૈધાનિક જોગવાઈઓનું ચુસ્તપણે પાલન કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી સમર્પણનો કેસ અમલમાં આવી શકે નહીં.

૭૨. ઉપરોક્ત રજૂઆતોના સમર્થનમાં ફોર્મ 'કે' માં નિર્દિષ્ટ પટ્ટાની શરતો, ખાસ કરીને ફોર્મ 'કે' ના ભાગ આઠ ના ફકરા ૪ પર પણ આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો અને એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે અંત લાવવાની નોટિસ પૂરેપૂરા ૧૨ કેલેન્ડર મહિના માટેની હોવી જોઈએ અને તે પણ જરૂરી ઔપચારિકતાઓની બહાલી પર. એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે રાજ્ય સરકારના પ્રતિનિધિ પાસે પટ્ટાનો તાત્કાલિક સ્વીકાર કરવાની અથવા તેનો અંત લાવવાની કોઈ સત્તા ન હતી.

૭૩. પ્રથમ સામાવાળાના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા આ પાસા પરની દલીલનો સાર અને તત્વ એ હતો કે મુખ્ય ખનિજ ભારત સરકારના વિશેષ નિયંત્રણ હેઠળ હોવાથી, પટ્ટો મંજૂર કરવાના સંબંધમાં તેમજ સમર્પણ દ્વારા અથવા રાજ્ય તરફથી અંત લાવવાના સ્વરૂપે તેનો અંત લાવવાના બંને સંબંધમાં વૈધાનિક આવશ્યકતાઓનું ચુસ્ત પાલન થવું જોઈએ અને આવી આવશ્યકતા નિયમ ૨૯ માં સમાવિષ્ટ છે જે નકારાત્મક ભાષામાં ઘડાયેલ છે અને તેથી, જ્યારે સમર્પણ અમલમાં આવવાના હેતુ માટે આવી શરત વૈધાનિક નિયમમાં પટ્ટા દસ્તાવેજના ભાગ આઠ ના પેરા ૪ સાથે વાંચતાં સ્પષ્ટપણે દર્શાવવામાં આવી છે, ત્યારે અપીલકર્તા વતી રજૂ કરવામાં આવેલ આવા સમર્પણનો સ્વીકાર ત્યારે જ કરી શકાય જો સંતોષકારક રીતે દર્શાવવામાં આવે કે તે વૈધાનિક શરતોનો ચુસ્તપણે

અમલ કરવામાં આવ્યો હતો અને તેનું પાલન કરવામાં આવ્યું હતું.

૭૪. ઉપરોક્ત રજૂઆતોની સામે, અપીલકર્તા વતી વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી કપિલ સિબ્બલે એવી દલીલ કરી હતી કે મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા કરવામાં આવેલ સમર્પણનો સ્વીકાર કરવામાં કોઈ ખામી ન હતી, પક્ષકારો એટલે કે મેસર્સ ડાલમિયા તેમજ રાજ્ય સરકારના ખાણ અને ભૂસ્તરવિજ્ઞાન વિભાગના આચરણના આધારે આવું સમર્પણ વાસ્તવમાં થઈ ગયું હતું અને તેથી, પ્રથમ સામાવાળા માટે મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા કરવામાં આવેલ સમર્પણ થયું ન હતું તેવી દલીલ કરવાનો સમય વીતી ચૂક્યો હતો.

તેમજ રાજ્ય સરકારના ખાણ અને ભૂસ્તરશાસ્ત્ર વિભાગના આચરણ દ્વારા આવું સમર્પણ વાસ્તવમાં થઈ ચૂક્યું હતું અને તેથી, મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા કરવામાં આવેલ સમર્પણ થયું નહોતું તેવી દલીલ કરવી પ્રથમ સામાવાળા માટે હવે ઘણું મોડું થઈ ગયું હતું.

૭૫. આ પ્રશ્ન પર સંબંધિત રજૂઆતો ધ્યાને લીધા પછી, એમાં કોઈ બે મત હોઈ શકે નહીં કે જ્યારે ખનન પટ્ટો મંજૂર કરવો, તેનું સંચાલન અને તેની સમાપ્તિ એમએમડીઆર એક્ટ અને મિનરલ કન્સેશન રૂલ્સ દ્વારા શાસિત હોય, ત્યારે તે પરિબળો પૈકીનું કોઈપણ, એટલે કે કાં તો પટ્ટો મંજૂર કરવો, આવી મંજૂરીના આધારે ખાણોનું સંચાલન કરવું અને પટ્ટાધારકની પહેલ પર સમર્પણ દ્વારા અથવા રાજ્યની પહેલ પર સમાપ્તિ દ્વારા તેનો અંત લાવવો, તે ઉપરોક્ત એક્ટ અને રૂલ્સની જોગવાઈઓની નિર્ધારિત શરતો અનુસાર સખતપણે હાથ

ધરવામાં આવવું જોઈએ.

૭૬. સદર કાનૂની સિદ્ધાંતોને ધ્યાનમાં રાખીને, જ્યારે અમે નિયમ ૨૯ નો સંદર્ભ લઈએ છીએ, ત્યારે સદર નિયમનું શીર્ષક "પટ્ટો સમાપ્ત કરવા પર નિયંત્રણો" તરીકે વંચાય છે. તેની અસરોનું વિશ્લેષણ કરતી વખતે સદર નિયમનો સુસંગત ભાગ ટાંકી શકાય છે જે નીચે મુજબ વંચાય છે:

> “૨૯. પટ્ટો સમાપ્ત કરવા પર નિયંત્રણો.- (૧) પટ્ટાધારક, રાજ્ય સરકારને અથવા રાજ્ય સરકાર આ સંબંધમાં નિર્દિષ્ટ કરે તેવા અધિકારી અથવા સત્તાધિકારીને ઓછામાં ઓછી બાર કેલેન્ડર મહિનાની લેખિત નોટિસ આપ્યા વિના પટ્ટો સમાપ્ત કરશે નહીં.”

પેટા-નિયમ (૧) જણાવે છે કે પટ્ટાધારક, રાજ્ય સરકારને અથવા રાજ્ય સરકાર આ સંબંધમાં નિર્દિષ્ટ કરે તેવા અધિકારી અથવા સત્તાધિકારીને ઓછામાં ઓછી ૧૨ કેલેન્ડર મહિનાની લેખિત નોટિસ આપ્યા સિવાય પટ્ટો સમાપ્ત કરશે નહીં. પેટા-નિયમ (૧) નો સંદર્ભ લેતી વખતે, ફોર્મ ‘કે’ નો સંદર્ભ લેવો જરૂરી બનશે જે ખનન પટ્ટાના દસ્તાવેજનું આદર્શ ફોર્મ છે. ફોર્મ ‘કે’ મુજબ તૈયાર કરવામાં આવેલ એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ મુજબ, એ નિર્વિવાદ છે કે સદર પટ્ટા દસ્તાવેજ રાજ્ય સરકાર વચ્ચે હતો, જે પદાવલિમાં તેના ઉત્તરાધિકારીઓ અને સોંપણીદારોનો સમાવેશ થતો હોવાનું માની લેવામાં આવશે, જેઓ પટ્ટો આપનાર તરીકે પ્રથમ પક્ષકાર રહેશે. ભાગ ૮ નો પેરા ૪, જે નિયમ ૨૯ હેઠળ નિર્ધારિત કર્યા મુજબ સમર્પણ દ્વારા પટ્ટો સમાપ્ત કરવાની જોગવાઈ છે, તે એવી

શરત નિર્ધારિત કરે છે કે પટ્ટાધારક રાજ્ય સરકારને, સદર કચેરીને અથવા રાજ્ય સરકાર તે સંબંધમાં નિર્દિષ્ટ કરે તેવા અધિકારી અથવા સત્તાધિકારીને ઓછામાં ઓછી ૧૨ કેલેન્ડર મહિનાની લેખિત નોટિસ આપીને કોઈપણ સમયે પટ્ટો સમાપ્ત કરી શકે છે અને તેમાં સમાવિષ્ટ બાકીની શરતો ભાડા, પાણીના દરો, રોયલ્ટી, નુકસાની માટેના વળતર વગેરેની ચૂકવણીનો સંદર્ભ આપે છે. તેથી, નિયમ ૨૯(૧) વાંચતાં જે જોગવાઈ કરવામાં આવી છે તે એ છે કે પટ્ટાધારક દ્વારા પટ્ટો સમાપ્ત કરવા માટે ઓછામાં ઓછી ૧૨ કેલેન્ડર મહિનાની નોટિસ આપવી જોઈએ અને આવી નોટિસ રાજ્ય સરકારને અથવા રાજ્ય સરકાર તે સંબંધમાં નિર્દિષ્ટ કરે તેવા અધિકારી અથવા સત્તાધિકારીને આપવી જોઈએ.

૭૭. વાસ્તવમાં, ૨૫.૧૧.૧૯૮૩ થી ૨૦ વર્ષ માટે મંજૂરી આપીને અને ૧૯૮૬-૮૭ ના દસ્તાવેજ નં. ૨૮ તરીકે યોગ્ય રીતે નોંધાયેલ ખનન પટ્ટા એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ ની ઝેરોક્સ નકલ, જેમાં મંજૂરીની તારીખ ૦૭.૦૩.૧૯૮૬ તરીકે દર્શાવેલ છે, તે અમારી સમક્ષ મૂકવામાં આવી છે. સદર દસ્તાવેજનો સંદર્ભ લેતાં, અમને જણાય છે કે જ્યાં મેસર્સ ડાલમિયા વતી એક પી.એમ. બાલાસુબ્રમણ્યમે પોતાની સહી કરી છે, ત્યાં કર્ણાટકના રાજ્યપાલ વતી, ખાણ અને ભૂસ્તરશાસ્ત્રના ડિરેક્ટરે ડીએમજી, બેંગ્લોરના અધિક્ષક કે.આર. નિર્મલા સાથે પોતાની સહી કરી છે. સદર દસ્તાવેજમાંથી નોંધવા જેવી અન્ય એક સુસંગત હકીકત ભાગ ૮ હેઠળ આવતો પેરા ૫ છે, જે નીચે મુજબ વંચાય છે:

“૫. આ પટ્ટો અથવા તેના કોઈપણ નવીનીકરણની સમાપ્તિ પછીના ૧૨

કેલેન્ડર મહિનાની અંદર રાજ્ય સરકાર પસંદ કરે તે તારીખે, આ પટ્ટાના સંબંધમાં ચૂકવવામાં આવેલી અને ત્યારબાદ રાજ્ય સરકાર પાસે ડિપોઝિટ તરીકે બાકી રહેલી અને આ પટ્ટામાં ઉલ્લેખિત કોઈપણ હેતુઓ માટે લાગુ કરવાની જરૂર ન હોય તેવી સિક્યોરિટી ડિપોઝિટના રિફંડની રકમ પટ્ટાધારક/પટ્ટાધારકોને પરત કરવામાં આવશે. સિક્યોરિટી ડિપોઝિટ પર કોઈ વ્યાજ ચૂકવવામાં આવશે નહીં.

(અંડરલાઇન અમારી છે)"

૭૮. જ્યારે અમે પટ્ટા દસ્તાવેજના ભાગ ૮ ના પેરા ૪ અને ૫ સાથે વાંચતાં નિયમ ૨૯ હેઠળ સંતોષવાની થતી વૈધાનિક આવશ્યકતા અંગે પ્રથમ સામાવાળા વતી કરવામાં આવેલી દલીલની તપાસ કરીએ છીએ, ત્યારે સ્પષ્ટ થાય છે કે પટ્ટો આપનાર, અર્થાત રાજ્ય સરકાર વતી, પટ્ટા દસ્તાવેજ પર સહી કરનાર ખાણ અને ભૂસ્તરશાસ્ત્રના ડિરેક્ટર હતા. તેથી, પટ્ટો મંજૂર કરવા, તેનું સંચાલન કરવા તેમજ તેની સમાપ્તિના સંદર્ભમાં રાજ્ય સરકારનું કાયદેસર રીતે પ્રતિનિધિત્વ કોણ કરી શકે તે અંગે કોઈ વિવાદ હોઈ શકે નહીં, જે ખાણ અને ભૂસ્તરશાસ્ત્રના ડિરેક્ટર સિવાય અન્ય કોઈ નથી. જ્યારે ખાણ અને ભૂસ્તરશાસ્ત્રના ડિરેક્ટર કર્ણાટક રાજ્યના રાજ્યપાલ વતી પટ્ટા દસ્તાવેજ પર સહી કરવા માટે અધિકૃત હતા, ત્યારે તેનો અર્થ એ થવો જોઈએ કે તેઓ એવા સત્તાધિકારી હતા જેઓ ૧૨ મહિનાની નોટિસ આપીને પટ્ટો સમાપ્ત કરવાના પોતાના નિર્ણય વિશે જાણ કરવાના પટ્ટાધારકના હેતુ માટે રૂલ્સના નિયમ ૨૯(૧) માં નિર્ધારિત કર્યા મુજબ રાજ્ય સરકાર દ્વારા કાયદેસર રીતે અધિકૃત

હતા. એ જણાવવું આવશ્યક છે કે ખુદ એ હકીકત કે ખાણ અને ભૂસ્તરશાસ્ત્રના ડિરેક્ટર કર્ણાટક રાજ્યના રાજ્યપાલ વતી પટ્ટા દસ્તાવેજ પર સહી કરવા માટે અધિકૃત હતા, તેનાથી એ તદ્દન સ્પષ્ટ હતું કે તેઓ એકમાત્ર એવા સત્તાધિકારી હતા જેઓ પટ્ટાની મંજૂરી તેમજ તેની સમાપ્તિને પ્રમાણિત કરવા માટે સક્ષમ હતા. સિવાય કે વૈધાનિક આવશ્યકતા તરીકે સદર કામગીરી હાથ ધરવા માટે અન્ય કોઈ સત્તાધિકારી નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યા હોય.

૭૯. નિયમ ૨૯(૧) ના અમલના હેતુ માટે સક્ષમ સત્તાધિકારી કોણ છે તે અંગેની સદર સ્થિતિ અમે સ્પષ્ટ કરી દીધા પછી, કર્ણાટક રાજ્યના વાણિજ્ય અને ઉદ્યોગ વિભાગ દ્વારા જારી કરાયેલા તારીખ ૨૭.૦૫.૧૯૯૫ ના બેંગ્લોરના જાહેરનામા નં. સીઆઇ૩એમએમએમ૯૫ પર મૂકવામાં આવેલો કોઈપણ આધાર કોઈ કામમાં આવશે નહીં. સદર જાહેરનામા પર એવી દલીલ કરવા માટે આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો કે જ્યારે એમએમડીઆર એક્ટની કલમ ૨૬ ની પેટા–કલમ (૨) દ્વારા પ્રદાન કરવામાં આવ્યા મુજબ વિવિધ જોગવાઈઓના સંદર્ભમાં બાબતોના સંબંધમાં રાજ્ય સરકાર દ્વારા વાપરી શકાય તેવી સત્તાઓ કર્ણાટક સરકારના ખાણ અને ભૂસ્તરશાસ્ત્રના ડિરેક્ટરમાં નિહિત હોવાની સ્પષ્ટ સૂચના જારી કરવામાં આવી હતી, ત્યારે નિયમ ૨૯ હેઠળ રાજ્ય દ્વારા વાપરી શકાય તેવી સત્તાઓનો કોઈ સંદર્ભ નહોતો. જ્યારે કર્ણાટક રાજ્યે ખનન પટ્ટા એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ ની ઝેરોક્સ નકલમાં દર્શાવ્યા મુજબ રાજ્યના રાજ્યપાલ વતી ખુદ ખનન પટ્ટા દસ્તાવેજ પર જ સહી કરવા માટે ખાણ અને ભૂસ્તરશાસ્ત્રના ડિરેક્ટરને અધિકૃત કર્યા હતા, ત્યારે તે જ પટ્ટાની સમાપ્તિના હેતુ માટે કોઈ અલગ

સત્તાધિકારીને પ્રાધાન્ય આપવું જોઈએ તેવી દલીલ કરવી પ્રથમ સામાવાળા તરફથી નિરર્થક છે. વાસ્તવમાં, મેસર્સ ડાલમિયાએ પોતે નિર્ધારિત સત્તાધિકારીને સમજીને, પટ્ટો સમાપ્ત કરવાનો પોતાનો તારીખ ૨૭.૦૩.૨૦૦૧ નો પત્ર માત્ર ખાણ અને ભૂસ્તરશાસ્ત્રના ડિરેક્ટરને જ મોકલ્યો હતો. સદર સત્તાધિકારીએ પણ મેસર્સ ડાલમિયાને એક નકલ રવાના કરીને પોતાના ગૌણ અધિકારીને સંબોધેલા તારીખ ૨૫.૦૫.૨૦૦૧ ના પોતાના પત્રમાં સમાપ્તિના પત્રનો પ્રત્યુત્તર આપ્યો હતો. તેથી, પ્રથમ સામાવાળા વતી ઉપસ્થિત કરવામાં આવેલી સદર દલીલ કે મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા પટ્ટાનું સમર્પણ રાજ્ય સરકારના અધિકૃત અધિકારીને મોકલવામાં આવ્યું ન હોવાથી, તારીખ ૧૬.૦૪.૧૯૯૯ અને ૨૭.૦૩.૨૦૦૧ ના કહેવાતા સમર્પણ પત્રને પટ્ટો સમાપ્ત કરવાના મેસર્સ ડાલમિયાના કૃત્ય તરીકે કાયદેસર રીતે અર્થઘટન કરી શકાય નહીં, તે માત્ર ફગાવી દેવા માટે જ દર્શાવવાની રહે છે. અમને ખેદ છે કે પ્રથમ સામાવાળા માટે આવી દલીલ સાથે આગળ આવવું ઘણું મોડું થઈ ગયું છે જ્યારે મેસર્સ ડાલમિયાએ ખાણ અને ભૂસ્તરશાસ્ત્રના ડિરેક્ટર દ્વારા યોગ્ય રીતે પ્રતિનિધિત્વ પામેલા કર્ણાટક રાજ્ય સાથે પટ્ટા દસ્તાવેજ કર્યા પછી, તે જ સત્તાધિકારીને તારીખ ૨૭.૦૩.૨૦૦૧ ના રોજ પોતાનો પત્રવ્યવહાર સંબોધીને પટ્ટો સમાપ્ત કરવાના પોતાના અધિકારનો ઉપયોગ કર્યો હતો. એ જણાવવું આવશ્યક છે કે મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા લેવાયેલો અને ખાણ અને ભૂસ્તરશાસ્ત્રના ડિરેક્ટરને જણાવવામાં આવેલો આવો નિર્ણય કાયદામાં માન્ય હતો અને નિયમ ૨૯ ના પેટા-નિયમ (૧) માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈ સાથે સુસંગત હતો.

૮૦. હવે જે વિચારણા માટે બાકી રહે છે તે પ્રશ્ન એ છે કે શું પટ્ટા દસ્તાવેજના ભાગ ૮ ના પેરા ૪ પર આધાર રાખીને સમર્પણ અમલમાં આવવા માટે ૨૭.૩.૨૦૦૧ થી ૧૨ મહિનાનો સમયગાળો વીતી જવાની રાહ જોવી જોઈએ. પ્રથમ તો, ખુદ મેસર્સ ડાલમિયાના તારીખ ૨૭.૩.૨૦૦૧ ના પત્ર મુજબ પણ મેસર્સ ડાલમિયાએ પોતે ખનન પટ્ટા દસ્તાવેજના ભાગ ૮ ના પેરા ૪ હેઠળ આવશ્યકતા મુજબ ૧૨ મહિનાની નોટિસ આપતી વખતે એમ પણ જણાવ્યું હતું કે જો ખાણ અને ભૂસ્તરશાસ્ત્રના ડિરેક્ટર તેવી પરવાનગી આપે તો તે કોઈપણ અગાઉની તારીખે એટલે કે ૧.૪.૨૦૦૧ પહેલાં સમાપ્ત કરી શકાય છે. જ્યારે મેસર્સ ડાલમિયા વતી આવું સ્પષ્ટ વલણ અપનાવવામાં આવ્યું હતું, ત્યારે તેના પર કાર્યવાહી કરીને, ખાણ અને ભૂસ્તરશાસ્ત્રના ડિરેક્ટરની કચેરીએ સીનિયર ભૂસ્તરશાસ્ત્રીને સંબોધેલા તારીખ ૨૫.૫.૨૦૦૧ ના પોતાના પત્રમાં મેસર્સ ડાલમિયાને તેની નકલ મોકલતાં તેની કચેરીને આગળની કાર્યવાહી કરવા સક્ષમ બનાવવા માટે ખનન યોજના સાથે પટ્ટા દસ્તાવેજ પુસ્તિકા તાત્કાલિક સમર્પિત કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો. વાસ્તવમાં, સીનિયર ભૂસ્તરશાસ્ત્રીને સંબોધેલા પત્રના મુખ્ય ભાગમાં, ખાણ અને ભૂસ્તરશાસ્ત્રના ડિરેક્ટરે સ્પષ્ટપણે ઉલ્લેખ કર્યો હતો કે મેસર્સ ડાલમિયા ૧૨ મહિનાના સમયગાળા કરતાં વહેલા પટ્ટો એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ સમર્પિત કરવા માંગતી હતી. જારી કરાયેલી આવી ચોક્કસ સૂચનાઓ ઉપરાંત, મેસર્સ ડાલમિયાએ પોતે ખાણ અને ભૂસ્તરશાસ્ત્રના ડિરેક્ટરને આપેલા તારીખ ૧૬.૬.૨૦૦૧ ના પોતાના પ્રત્યુત્તરમાં એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ ની પટ્ટા દસ્તાવેજ પુસ્તિકા સમર્પિત કરી દીધી હતી અને જ્યાં સુધી ખનન યોજનાનો

સંબંધ હતો, તેણે જણાવ્યું હતું કે તે તેની પાસે ઉપલબ્ધ નથી. ત્યારપછી, જેમ અગાઉ નોંધવામાં આવ્યું હતું તેમ, ૩૦.૧.૨૦૦૨ ના રોજ, મેસર્સ ડાલમિયાએ ખનન પટ્ટાના સંબંધમાં બાકી લેણાં પેટે રૂ. ૨૨,૩૩૨/- ની રકમ ચૂકવી હતી જે ખાણ અને ભૂસ્તરશાસ્ત્રના ડિરેક્ટર દ્વારા પણ સ્વીકારવામાં આવી હતી અને તે મેસર્સ ડાલમિયાને એમ જણાવીને વિધિવત જણાવવામાં આવ્યું હતું કે આવું નો ડ્યુ પ્રમાણપત્ર જારી કરીને, સદર ખનન પટ્ટાના સંબંધમાં કોઈ વધારાની રકમ બાકી અને ચૂકવવાપાત્ર નહોતી.

૮૧. જ્યારે અમે મેસર્સ ડાલમિયા અને ખાણ અને ભૂસ્તરશાસ્ત્રના ડિરેક્ટરની કચેરી વચ્ચે આપ-લે થયેલા ઉપરોક્ત પત્રવ્યવહાર પર વિચાર કરીએ છીએ, ત્યારે સમર્પણ અમલમાં આવ્યું નહોતું તેવી કોઈ પણ વ્યક્તિ હજુ પણ દલીલ કરે તે માટે શંકાને કોઈ સ્થાન નથી. બીજી બાજુ, અમને જણાય છે કે જ્યારે મેસર્સ ડાલમિયાએ ખાણ અને ભૂસ્તરશાસ્ત્રના ડિરેક્ટરને સંબોધેલા તારીખ ૨૭.૩.૨૦૦૧ ના પોતાના પત્રમાં પટ્ટો સમાપ્ત કરવાની પોતાની ઇચ્છા વ્યક્ત કરી ત્યારે નિયમ ૨૯(૧) નું યોગ્ય પાલન થયું હતું. ત્યારબાદ સદર પત્રવ્યવહારમાં સ્પષ્ટપણે એમ જણાવીને કે તેને ૧૨ મહિનાના સમયગાળા પહેલાં પણ પટ્ટો સમાપ્ત કરવાની પરવાનગી આપવામાં આવે અને મેસર્સ ડાલમિયા વતી કરવામાં આવેલી આવી ચોક્કસ વિનંતીના આધારે, ખાણ અને ભૂસ્તરશાસ્ત્રના ડિરેક્ટરે પણ મેસર્સ ડાલમિયાને પટ્ટા પુસ્તિકા સમર્પિત કરવા જણાવીને ૧૨ મહિનાનો સમયગાળો પૂરો થવાની રાહ જોયા વિના પટ્ટો સમાપ્ત કરવાનો નિર્ણય લીધો, જે પટ્ટા પુસ્તિકા મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા ૧૬.૦૬.૨૦૦૧

ના રોજ વિધિવત સમર્પિત પણ કરવામાં આવી હતી અને ત્યારપછી ૩૧.૨.૨૦૦૨ ના રોજ નો ડ્યુ પ્રમાણપત્ર જારી કરીને, ઘટનાઓના સદર ક્રમે મેસર્સ ડાલમિયા વતી કરવામાં આવેલા સમર્પણને વિધિવત સ્વીકારીને એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ માં પટ્ટાના સંચાલનનો અંત લાવી દીધો હતો. બાર મહિના પૂરા થતાં પહેલાં આવું સમર્પણ અમલમાં આવવા માટે કોઈ અવકાશ નહોતો તેવી દલીલનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી, ભાગ ૮ માં પટ્ટા દસ્તાવેજ એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ ના પેરા ૫ નો સંદર્ભ લેવો પણ સુસંગત રહેશે જેને ઉપર ટાંકવામાં આવ્યો છે. સદર પેરા ૫ પટ્ટાધારક દ્વારા કરવામાં આવેલી સિક્યોરિટી ડિપોઝિટ પરત કરવાના હેતુ માટે પટ્ટો સમાપ્ત થયા પછીના ૧૨ કેલેન્ડર મહિનાની અંદર પસંદગી કરવાની રાજ્ય સરકારને સત્તા આપે છે. ભાગ ૮ ના પેરા ૪ માં અમને એવો કોઈ ચોક્કસ પ્રતિબંધ જણાતો નથી કે જ્યારે એક તરફ પટ્ટાધારકે ઓછામાં ઓછી બાર કેલેન્ડર મહિનાની નોટિસ આપવાની હોય, ત્યારે આવી નોટિસ મળ્યા પર રાજ્ય સરકારે બાર મહિનાનો સમયગાળો પૂરો થવાની રાહ જોવી જ જોઈએ.

૮૨. માત્ર બાર મહિનાનો સમયગાળો પૂરો થવા પર જ સમર્પણ અમલમાં આવશે તેવી દલીલ પણ તર્કસંગત જણાતી નથી. વાસ્તવમાં, પ્રથમ સામાવાળા વતી આવી દલીલ કરવા પાછળ અમને કોઈ સંગીન આધાર જણાતો નથી. બીજી બાજુ, પટ્ટા દસ્તાવેજનો પેરા ૫ પોતે પટ્ટો આપનાર, અર્થાત ખાણ અને ભૂસ્તરશાસ્ત્રના ડિરેક્ટરને, નોટિસના ૧૨ મહિનાના સમયગાળાની અંદર પટ્ટો સમાપ્ત કરવા માટે, જો કોઈ સિક્યોરિટી ડિપોઝિટ હોય તો તે રિફંડ કરવાનો

પૂરતો અધિકાર આપે છે. સદર શરત પટ્ટાની સમાપ્તિના આવા વહેલા સ્વીકાર માટે સ્પષ્ટ સંકેત આપે છે. અમે વિગતવાર નોંધ્યું છે કે ૧૬.૦૪.૧૯૯૯ ના ઘણા સમય પહેલાં તેમજ ૧૬.૪.૧૯૯૯ થી આગળ જ્યાં સુધી મેસર્સ ડાલમિયાએ તારીખ ૨૭.૩.૨૦૦૧ ના પોતાના પત્રવ્યવહાર દ્વારા પટ્ટો સમાપ્ત કરવાના પોતાના નિર્ણયને હકારાત્મક રીતે વ્યક્ત ન કર્યો ત્યાં સુધી, મેસર્સ ડાલમિયા પોતે માત્ર ૧૩૦.૪ હેક્ટરના વિસ્તાર પૂરતી જ ખનન કામગીરીનો સંદર્ભ આપી રહ્યા હતા જે ૨૭.૦૩.૨૦૦૧ ના રોજ તેમની પાસે રહ્યો હતો. સદર જમીનના વિસ્તારના સંબંધમાં પણ આ કોર્ટ દ્વારા ગોદાવર્મન ૧ માં જારી કરાયેલા સામાન્ય નિર્દેશોના આધારે જાન્યુઆરી ૧૯૯૭ થી કોઈ ખનન કામગીરી ચલાવવામાં આવતી નહોતી. ત્યારબાદ, આ કોર્ટના ગોદાવર્મન ૨ હુકમના આધારે, જ્યારે પર્યાવરણ અને વન મંત્રાલયને પશ્ચાતવર્તી અસરથી મંજૂરી આપવા વિચારણા કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો, ત્યારે ત્રણ શરતો લાદીને સૈદ્ધાંતિક સ્ટેજ–૧ મંજૂરી તરીકે ૨૪.૧૨.૧૯૯૭ ના રોજ મેસર્સ ડાલમિયાની તરફેણમાં આવો એક હુકમ જારી કરવામાં આવ્યો હતો. ૧૬.૪.૧૯૯૯ ના રોજ પણ, મેસર્સ ડાલમિયાએ લેખિતમાં સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું હતું અને એવું વલણ અપનાવ્યું હતું કે તેણે તારીખ ૨૪.૧૨.૧૯૯૭ ના હુકમમાં લાદવામાં આવેલી શરતોનું પાલન કરવાની જરૂર નથી. વાસ્તવમાં મેસર્સ ડાલમિયા વર્ષ ૧૯૮૩ માં કરાયેલા પ્રથમ નવીનીકરણ પછી સમગ્ર ૩૩૪.૪૦ હેક્ટરના સંબંધમાં કોઈપણ ખનન પ્રવૃત્તિ હાથ ધરવાના પોતાના અધિકારનો ઉપયોગ કરી રહી નહોતી. છેવટે, તારીખ ૨૭.૦૩.૨૦૦૧ ના પોતાના પત્રમાં, તેણે સ્પષ્ટપણે સ્પષ્ટ કર્યું હતું કે તે ખાણો

ચલાવતી નહોતી અને તેથી, તે આવી નોટિસ જારી કર્યાની તારીખથી બાર મહિનાનો સમયગાળો પૂરો થયા પછી અથવા રાજ્ય સરકારને સ્વીકાર્ય હોય તેવી કોઈપણ અગાઉની તારીખે સમર્પણ કરવા માંગતી હતી.

૮૩. મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા જાહેર કરાયેલા આવા સ્પષ્ટ વલણને ધ્યાને લેતાં, સમર્પણ અમલમાં આવવા માટે રાજ્ય સરકારે કયા કારણોસર બાર મહિનાનો સમયગાળો પૂરો થવાની રાહ જોવી જોઈએ તે સમજવામાં અમે અસમર્થ છીએ. બીજી બાજુ, મેસર્સ ડાલમિયાને નકલ રવાના કરીને સીનિયર ભૂસ્તરશાસ્ત્રીને સંબોધેલા તારીખ ૨૫.૫.૨૦૦૧ ના પોતાના પત્રવ્યવહારમાં પટ્ટો વહેલો સમાપ્ત કરવાનો અને તે હેતુ માટે મેસર્સ ડાલમિયાને ખનન યોજના સાથે ખનન પટ્ટા પુસ્તિકા, એટલે કે એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ સમર્પિત કરવાનો નિર્દેશ આપતો ખાણ અને ભૂસ્તરશાસ્ત્રના ડિરેક્ટર દ્વારા લેવાયેલો નિર્ણય એ બાબતનો સંકેત હતો કે રાજ્ય સરકાર વતી સમર્પણનો તત્કાળ સ્વીકાર કરવાનો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો, જે રૂલ્સ હેઠળ કે પટ્ટા દસ્તાવેજની શરતો હેઠળ અથવા અન્ય કોઈપણ વૈધાનિક જોગવાઈ હેઠળ પ્રતિબંધિત પણ નહોતો.

૮૪. આ સંદર્ભમાં, અપીલકર્તા તરફથી ઉપસ્થિત રહેલા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી કપિલ સિબલ દ્વારા આ કોર્ટના કેટલાંક નિર્ણયો પર મૂકવામાં આવેલા આધારની વિચારણા કરવાની જરૂર છે. વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે એ સિદ્ધાંત માટે બશેશર નાથ (ઉપરોક્ત) તરીકે નોંધાયેલા આ કોર્ટના સૌથી જૂના ચુકાદા પર આધાર રાખ્યો હતો કે અધિકારના સ્વરૂપના આધારે આવો અધિકાર ત્યાગ પસંદ

કરવાના પ્રશ્ન પર અધિકાર ત્યાગના સિદ્ધાંતના વિવિધ પાસાંઓ હશે કે શું તે વ્યક્તિગત લાભ માટે હશે કે સામાન્ય જનતા માટે. આ કોર્ટે પેરા ૬૬ માં નીચે મુજબ ઠેરવેલ છે:

> "૬૬ .... હું આ સંબંધમાં ભાગ ૧૩ ની જોગવાઈઓનો સંદર્ભ લઈ શકું છું જે ભારતના રાજ્યક્ષેત્રમાં વેપાર, વાણિજ્ય અને આંતરવ્યવહાર સાથે સંબંધિત છે. આ જોગવાઈઓ વેપાર અને વાણિજ્યના સંબંધમાં સંઘ અને રાજ્યોની કાયદાકીય સત્તાઓ પર અમુક નિયંત્રણો પણ લાદે છે. આ જોગવાઈઓ સામાન્ય જનતાના લાભ માટે છે અને કોઈ ચોક્કસ વ્યક્તિ માટે નથી, તેથી બંધારણના ભાગ ૩ માં સ્થાન પામતી ન હોવા છતાં તેનો ત્યાગ કરી શકાતો નથી. તેથી, નિર્ણાયક પ્રશ્ન એ નથી કે અધિકારો અથવા નિયંત્રણો બંધારણના એક કે બીજા ભાગમાં આવે છે. નિર્ણાયક પ્રશ્ન આપેલા અધિકારનું સ્વરૂપ છે: શું તે વ્યક્તિઓના લાભ માટે છે કે તે સામાન્ય જનતા માટે છે?"

૮૫. આ કોર્ટ દ્વારા સ્થાપિત કાયદાનો સદર સુસ્થાપિત સિદ્ધાંત સાર્વત્રિક ઉપયોગ ધરાવશે. જ્યારે આવો સિદ્ધાંત હાથ પરના કેસને લાગુ કરવામાં આવે છે, ત્યારે વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી સિબલે યોગ્ય રીતે નિર્દેશ કર્યો તેમ, જ્યારે કર્ણાટક રાજ્યે તારીખ ૨૭.૦૩.૨૦૦૧ ના પોતાના પત્રમાં મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા કરવામાં આવેલ સમર્પણ સ્વીકારવાનું પસંદ કર્યું, તે પછી તરત જ મેસર્સ ડાલમિયાને ખનન યોજના સાથે એમ.એલ. ૨૦૧૦ ની પટ્ટા પુસ્તિકા સમર્પિત

કરવાનો નિર્દેશ આપીને મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા ઓફર કરાયેલા અસરકારક સમર્પણની ખાતરી કરવાના હેતુ માટે રાજ્ય સરકારનું આવું પગલું જાહેર હિતમાં લેવામાં આવ્યું હોવાથી, કારણ કે ખનન પ્રવૃત્તિઓના પટ્ટાધારક અધિકારો રાજ્યની માલિકીની જમીનોમાં અને તે પણ વન જમીનોમાં હશે, તેથી ૧૨ મહિનાના સમયગાળાનો ત્યાગ કરીને સમર્પણ સ્વીકારવા માટે લેવાયેલું આવું પગલું અમલમાં આવી ગયું હોવાનું ગણવું જોઈએ. અમને અપીલકર્તાના વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલની સદર રજૂઆતમાં વજૂદ જણાય છે.

૮૬. આ સંદર્ભમાં, રાજ્ય સરકાર વતી ઉપસ્થિત રહેલા એડવોકેટ–ઓન–રેકોર્ડ શ્રીમતી અનિતા શેનોય દ્વારા આ કોર્ટ સમક્ષ રજૂ કરાયેલા અને જેના પર આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો તે વિવિધ હુકમો, એટલે કે ડિસેમ્બર ૧૯૮૮, ૧૧.૪.૧૯૮૯ ના હુકમો, તારીખ ૧૨.૩.૧૯૬૫ નું જાહેરનામું અને તારીખ ૧૯.૬.૧૯૬૫ નું જાહેરનામું તપાસવાની જરૂર છે. ડિસેમ્બર, ૧૯૮૮ નો હુકમ બેલ્લારી જિલ્લાના હોસ્પેટ તાલુકાના સંકલાપુરમ ગામમાં એમ.એલ. નં. ૯૯૪ ના સંપૂર્ણ સમર્પણના સ્વીકાર સંબંધિત છે. સદર દસ્તાવેજ પર કર્ણાટક સરકાર વતી બેંગ્લોરના ખાણ અને ભૂસ્તરશાસ્ત્રના ડિરેક્ટર દ્વારા સહી કરવામાં આવી છે જેમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે ખનન પટ્ટા નં. ૯૯૪ નું સંપૂર્ણ સમર્પણ ૧.૭.૧૯૮૬ થી અમલમાં આવે તે રીતે સ્વીકારવામાં આવ્યું હતું. તારીખ ૧૧.૪.૧૯૮૯ નો હુકમ એ ખનન પટ્ટા નં. ૧૭૫૯ ના સંબંધમાં અન્ય એક હુકમ છે. અહીં પણ સદર હુકમ પર સમર્પણ સ્વીકારવા માટે રાજ્ય સરકાર વતી બેંગ્લોરના ખાણ અને ભૂસ્તરશાસ્ત્રના ડિરેક્ટર દ્વારા સહી કરવામાં આવી હતી. અગાઉનું તારીખ

૧૨.૩.૧૯૬૫ નું જાહેરનામું જણાવે છે કે નિયમ ૨૯ ના પરંતુકમાં પૂરી પાડવામાં આવેલ જોગવાઈ મુજબ, એમ.એલ. નં. ४૧૯ ના પટ્ટાધારક એક શ્રી જી.આર. થિરુવેંગડમ ચેટ્ટીને પટ્ટા હેઠળની જમીનનો અમુક ભાગ સમર્પિત કરવાની પરવાનગી આપવામાં આવી હતી જે મૈસૂરના રાજ્યપાલના નામે અધિસૂચિત કરવામાં આવી હતી. એક શ્રી એમ.બી. ઝવેરી દ્વારા ધારણ કરાયેલ ખનન પટ્ટા નં. ४૧४ ના સંબંધમાં તારીખ ૧૯.૬.૧૯૬૫ નું જાહેરનામું પણ સમાન છે. જ્યારે તે જાહેરનામા વર્ષ ૧૯૬૫, ૧૯૮૮ અને ૧૯૮૯ ના હતા, ત્યારે અમને જણાય છે કે કર્ણાટક રાજ્ય વતી ખાણ અને ભૂસ્તરશાસ્ત્રના ડિરેક્ટર દ્વારા ખનન પટ્ટાનું સમર્પણ વિધિવત સ્વીકારવામાં આવ્યું હતું. તેથી, કર્ણાટક રાજ્ય દ્વારા જારી કરાયેલ સમર્પણ સ્વીકારવા સંબંધિત અગાઉના હુકમોને મેસર્સ ડાલમિયાના કેસમાં જારી કરાયેલા તારીખ ૨૫.૫.૨૦૦૧ અને ૩૧.૧.૨૦૦૨ ના હુકમો સાથે વાંચતાં અને ઉપર સંદર્ભિત વિવિધ કારણોસર પણ, અમે ઠેરવીએ છીએ કે મેસર્સ ડાલમિયાએ કર્ણાટક રાજ્યના બેલ્લારીના સંદુર તાલુકાના આર.એમ. બ્લોકના જયસિંઘપુર ગામમાં સમગ્ર ૩૩૧.૫૦ હેક્ટરના વિસ્તારના સંબંધમાં તેનો ખનન પટ્ટો એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ સમર્પિત કર્યો હતો જે સમર્પણ કર્ણાટક રાજ્ય દ્વારા અને તેના વતી વિધિવત સ્વીકારવામાં આવ્યું હતું જે તારીખ ૩૧.૧.૨૦૦૨ ના સ્વીકૃતિ પત્રમાં સદર ખનન પટ્ટાના સંબંધમાં બાકી લેણાં પેટે રૂ. ૨૨,૩૩૨/– ની રકમની પહોંચ સ્વીકારવા પર અમલમાં આવી ગયું હતું.

૮૭. એકવાર આવું સમર્પણ અમલમાં આવી ગયા પછી, એ જણાવવું આવશ્યક છે કે મેસર્સ ડાલમિયા માટે સદર સમર્પણમાંથી પાછા હટી જવાનો અને

એવી દલીલ કરવાનો કોઈ અવકાશ નહોતો કે તેની પાસે અન્ય કોઈપણ હેતુ માટે સદર એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ નો વ્યવહાર કરવાનો અધિકાર હજુ પણ હતો, જેમાં કોઈપણ વ્યક્તિની તરફેણમાં અને પ્રથમ સામાવાળાની તરફેણમાં તો બિલકુલ નહીં તેવી કોઈ તબદીલી કરવાનો સમાવેશ થાય છે.

૮૮. આ સંદર્ભમાં, પ્રથમ સામાવાળા તરફથી ઉપસ્થિત રહેલા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી કૃષ્ણન વેણુગોપાલ દ્વારા આ કોર્ટના કેટલાંક નિર્ણયો પર મૂકવામાં આવેલા આધારની વિચારણા કરવાની જરૂર છે. પ્રથમ સામાવાળાના વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે એ સિદ્ધાંત માટે સેઠી ઓટો સર્વિસ સ્ટેશન (ઉપરોક્ત) અને શાંતિ સ્પોર્ટ્સ ક્લબ (ઉપરોક્ત) માં નોંધાયેલા નિર્ણયો પર આધાર રાખ્યો હતો કે વિભાગીય ફાઈલોમાંની 'નોંધ' પક્ષકારોના અધિકારોને અસર કરતા અમલપાત્ર હુકમમાં પરિણમે નહીં ત્યાં સુધી અને તે વિભાગમાં અંતિમ નિર્ણય લેનાર સત્તાધિકારી સુધી પહોંચીને તેમની મંજૂરી મેળવે અને અંતિમ હુકમ સંબંધિત વ્યક્તિને પહોંચાડવામાં આવે ત્યારે જ તે અસરકારક હુકમ બનવા માટે કાયદાકીય માન્યતા ધરાવતી નથી. ઉપર સંદર્ભિત બે નિર્ણયોમાં જણાવેલા સદર સિદ્ધાંતના સંબંધમાં કોઈ વિવાદ હોઈ શકે નહીં. પરંતુ હાથ પરના કેસમાં, અમે ૧૬.૦૪.૧૯૯૯ ના ઘણા સમય પહેલાં ૧૩૦ હેક્ટરના વિસ્તાર પૂરતું અને ખુદ તારીખ ૧૬.૦૪.૧૯૯૯ ના પોતાના પત્રમાં ૧૯૬.૫૮ હેક્ટરના વિસ્તાર પૂરતું અને ત્યારબાદ તારીખ ૨૭.૦૩.૨૦૦૧ ના પોતાના પત્ર દ્વારા એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ હેઠળ આવરી લેવાયેલા સમગ્ર ખનન પટ્ટાને સમર્પિત કરવાની પોતાની ઈચ્છા દર્શાવતા મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા કરાયેલા સમર્પણની હકીકત સંબંધિત

ઘટનાઓના વિવિધ ક્રમની વિગતવાર નોંધ લીધી છે. અમે ખાણ અને ભૂસ્તરશાસ્ત્રના ડિરેક્ટરની કચેરીમાંથી નીકળેલા વિવિધ પત્રવ્યવહારોનો પણ સંદર્ભ લીધો છે જે મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા પ્રસ્તાવિત સમર્પણના સ્વીકારની પુષ્ટિ કરે છે જેનો અંત ૩૧.૦૧.૨૦૦૨ ના રોજ આવ્યો હતો. રેકોર્ડ પર ઉપલબ્ધ મેસર્સ ડાલમિયા અને રાજ્ય સરકારના ખાણ અને ભૂસ્તરશાસ્ત્ર વિભાગ વચ્ચેના સદર વિશાળ પત્રવ્યવહારને ધ્યાને લેતાં, ખાણ અને ભૂસ્તરશાસ્ત્રના ડિરેક્ટર દ્વારા તારીખ ૨૮.૦૫.૨૦૦૧ ની ફાઈલ નોંધનો સંદર્ભ એ મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા કરાયેલા સમર્પણના કૃત્ય અને ખાણ અને ભૂસ્તરશાસ્ત્રના ડિરેક્ટરની કાર્યવાહીમાં નોંધાયેલા તેના અંતિમ તારણોની પુષ્ટિ કરવા માટે માત્ર વધારાની સહાયક સામગ્રી હતી. તેથી ઉપરોક્ત બે નિર્ણયોનો સંદર્ભ લેવાથી પ્રથમ સામાવાળાને કોઈ સમર્થન મળતું હોય તેવું અમને જણાતું નથી.

૮૯. વિદ્ધાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી કૃષ્ણન વેણુગોપાલે વધુમાં એ સિદ્ધાંત માટે લીલા ગુપ્તા (ઉપરોક્ત) અને પંકજ મહેરા (ઉપરોક્ત) ના નિર્ણયો પર આધાર રાખ્યો હતો કે પટ્ટાના ઉલ્લંઘનમાં કરવામાં આવેલા તમામ કૃત્યો જેમાં ભંગના પરિણામની જોગવાઈ નથી તે શૂન્ય ગણાશે.

૯૦. લીલા ગુપ્તા (ઉપરોક્ત) માં નોંધાયેલા નિર્ણયમાં, સદર સિદ્ધાંત પેરા ૧૦ માં નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યો છે અને તેમ જણાવતાં, આ કોર્ટે સમજાવ્યું છે કે જ્યારે સામાન્ય જનતાને અસર કરવાનો પ્રશ્ન આવે ત્યારે આવો સિદ્ધાંત કેવી રીતે ભિન્ન બનશે. તે કેસમાં, એક સ્ત્રીના પત્ની તરીકેના દરજ્જાની ખાતરી કરતી

વખતે તેના દાવા પર વિચારણા દરમિયાન પેરા ૧૦ માં તેમ જણાવવામાં આવ્યું હતું અને તે સંદર્ભમાં સદર સિદ્ધાંત જણાવવામાં આવ્યો હતો. આ કોર્ટે વધુમાં પેરા ૧૧ માં સમજાવ્યું હતું કે કેવી રીતે સદર સિદ્ધાંત સાર્વત્રિક રીતે લાગુ થઈ શકે નહીં.

૯૧. જ્યાં સુધી પંકજ મહેરા (ઉપરોક્ત) માં નોંધાયેલા નિર્ણયનો સંબંધ છે, પેરા ૧૪ માં નિર્ધારિત કાયદાનું કથન તેના પોતાના શબ્દોમાં જ સ્પષ્ટ છે અને જણાવે છે કે 'રદબાતલ' શબ્દ જુદા જુદા અર્થસંદર્ભમાં જુદી જુદી છટાઓ ધરાવે છે અને તે પૈકી એક એ અર્થમાં છે કે તેને કોઈ કાનૂની બળ અથવા બંધનકર્તા અસર ન હોવા તરીકે અર્થઘટન કરવું જોઈએ, જ્યારે અન્ય સંજોગોમાં, તેને 'જે હેતુ માટે તે અભિપ્રેત હતું તે હેતુને કાયદામાં સમર્થન આપવામાં અસમર્થ' તરીકે અર્થઘટન કરવું જોઈએ. આપણા હેતુ માટે સુસંગત પેરા નીચે મુજબ વંચાય છે:

> "૧૪ .... 'રદબાતલ' શબ્દ તેના સૌથી કડક અર્થમાં, એવો અર્થ ધરાવે છે કે જેનું કોઈ બળ અને અસર નથી, કાનૂની અસરકારકતા વિનાનું છે, કાયદા દ્વારા અમલમાં મૂકવા માટે અસમર્થ છે, અથવા કોઈ કાનૂની કે બંધનકર્તા બળ ધરાવતું નથી, પરંતુ વારંવાર આ શબ્દનો ઉપયોગ 'રદબાતલ કરવાપાત્ર' ના વધુ ઉદાર અર્થમાં કરવામાં આવે છે અને અર્થઘટન કરવામાં આવે છે.
>
> 'રદબાતલ' શબ્દનો કાયદાઓમાં તદ્દન રદબાતલ હોવાના અર્થમાં

ઉપયોગ થાય છે જેથી તે બહાલી માટે અસમર્થ બને છે, અને રદબાતલ કરવાપાત્ર હોવાના અર્થમાં પણ થાય છે અને ધારાસભાએ તેનો કયા અર્થમાં ઉપયોગ કરવાનો ઈરાદો રાખ્યો હતો તે નક્કી કરવા માટે ઘણા કેસોમાં અર્થઘટનના નિયમોનો આશરો લેવો પડે છે. એવું કૃત્ય અથવા કરાર કે જે પોતે ખોટો નથી કે જાહેર નીતિ વિરુદ્ધ નથી, જેને કોઈ ચોક્કસ પક્ષકાર અથવા પક્ષકારોના વર્ગના રક્ષણ કે લાભ માટે કાયદા દ્વારા રદબાતલ જાહેર કરવામાં આવ્યો હોય, તે માત્ર રદબાતલ કરવાપાત્ર જ છે."

(રેખાંકન અમારું છે)

૯૨. તેથી, જો 'રદબાતલ' શબ્દપ્રયોગ માટે આવો ભિન્ન અર્થસંદર્ભ અનુસરવામાં આવે અને જ્યારે આપણે નિયમ ૩૭(૧–એ) ના વિશેષ સંદર્ભ સાથે આ સિદ્ધાંતને વર્તમાન કેસમાં લાગુ કરીએ છીએ, ત્યારે અમે વિગતવાર સમજાવ્યું છે કે વર્ષ ૧૯૮૩ માં પ્રથમ નવીનીકરણ કરતી વખતે જ્યારે વન અધિનિયમ, ૧૯૮૦ ની કલમ ૨ નું ઉલ્લંઘન થયું હતું અને ત્યારબાદ જ્યારે તારીખ ૨૪.૧૨.૧૯૯૭ ના રોજ શરતો લાદીને તબક્કો–૧ ની કાર્યોત્તર મંજૂરી આપવામાં આવી હતી, જે શરતોનું મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા ખુલ્લેઆમ ઉલ્લંઘન કરવામાં આવ્યું હતું અને તે રીતે પટ્ટાને શરૂઆતથી જ રદબાતલ બનાવી દીધો હતો, તેના પરિણામે એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ ના ખનન પટ્ટા સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા આચરવામાં આવેલા ગંભીર ઉલ્લંઘનોના આધારે

પક્ષાધિકારની રદબાતલતા કેવી રીતે પરિણમશે.

૯૩. વર્તમાન કેસને લગતા ઉપરોક્ત સંજોગોના પ્રકાશમાં, પ્રથમ સામાવાળાના વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ દ્વારા આધાર રાખવામાં આવેલા ઉપરોક્ત નિર્ણયોને લાગુ કરવાનો અમને કોઈ અવકાશ જણાતો નથી.

૯૪. તે નિર્ણયો આ કેસની હકીકતોને કેવી રીતે બિલકુલ લાગુ થઈ શકે નહીં તે અંગે ઉપર જણાવેલા ભેદોને ઉજાગર કરવા માટે લીલા ગુપ્તા (ઉપરોક્ત) માં નોંધાયેલા નિર્ણયના પેરા ૧૦ અને ૧૧ નો સંદર્ભ લેવો ઉપયોગી રહેશે.

> "(૧૦) .... કાયદાનો નિષેધ એ છે કે અમુક પક્ષકાર માટે અમુક કાર્ય કરવું કાયદેસર રહેશે નહીં, જેનો અર્થ એ થશે કે જો તે કાર્ય કરવામાં આવે તો તે ગેરકાયદેસર રહેશે. પરંતુ જ્યારે પણ કોઈ કાયદો અમુક કાર્ય કરવા પર પ્રતિબંધ મૂકે છે અને તે રીતે ભંગના પરિણામની જોગવાઈ કર્યા વિના તેને ગેરકાયદેસર બનાવે છે, ત્યારે એવું કહેવું વાજબી નથી કે જ્યારે આવું કાર્ય કરવામાં આવે ત્યારે તે રદબાતલ છે કારણ કે તે એમ કહેવા સમાન થશે કે દરેક ગેરકાયદેસર કૃત્ય રદબાતલ છે.
>
> (૧૧) નિઃશંકપણે, જ્યાં જાહેર હિતમાં પ્રતિબંધ ઘડવામાં આવ્યો હોય, તેના ઉલ્લંઘનને હળવાશથી લેવું જોઈએ નહીં ... '.""' ...... "

(ભારપૂર્વક ઉમેરેલ)

૯૫. પેરા ૪૮ માં ઘડવામાં આવેલા પ્રશ્ન નં. (૧) થી (૩) નો જવાબ

મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા કરવામાં આવેલા સમર્પણ અંગેનો અમારો ઉપરોક્ત નિષ્કર્ષ આપી દે છે. તેની સાથે આપણે પછીના પ્રશ્ન પર આવીએ છીએ કે શું સમર્પણનું કૃત્ય પૂર્ણ થવા માટે રાજ્ય દ્વારા તેનો સ્વીકાર થવો જોઈતો હતો. એ જણાવવું આવશ્યક છે કે રાજ્ય દ્વારા સ્વીકૃતિ ભલે કોઈ વૈધાનિક આવશ્યકતા ન હોય, તેમ છતાં ખનન પટ્ટામાં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓ, ખાસ કરીને ભાગ આઠ ના પેરા ૪ અને ૫ ગર્ભિત રીતે આવી સ્વીકૃતિની અપેક્ષા રાખે છે. પ્રશ્ન નં. (૧) થી (૩) નો જવાબ આપતી વખતે, અમે વિગતવાર નોંધ્યું છે કે જે રીતે તારીખ ૨૭.૩.૨૦૦૧ ના પોતાના પત્રવ્યવહારમાં શરૂ કરાયેલ પટ્ટો સમાપ્ત કરવાનો મેસર્સ ડાલમિયાનો પ્રસ્તાવ આખરે સદર પટ્ટા હેઠળ તેના દ્વારા ચૂકવવાપાત્ર આખરી બાકી લેણાં પેટે રૂ. ૨૨,૩૩૨/- ની રકમની પહોંચ સ્વીકારીને પટ્ટાના સમર્પણમાં પરિણમ્યો હતો. અમે એ પણ ઠેરવ્યું છે કે ખાણ અને ભૂસ્તરશાસ્ત્રના ડિરેક્ટર મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા પટ્ટાની સમાપ્તિ માટેનો પ્રસ્તાવ સ્વીકારવા માટે સક્ષમ સત્તાધિકારી હતા. મેસર્સ ડાલમિયા અને ખાણ તથા ભૂસ્તરશાસ્ત્રના ડિરેક્ટર વચ્ચે થયેલા અનુવર્તી પત્રવ્યવહાર પણ પુષ્ટિ કરે છે કે મેસર્સ ડાલમિયાના પ્રસ્તાવ પર વિચારણા કરવામાં આવી હતી અને પ્રસ્તાવિત સમર્પણ સ્વીકારવાના હેતુથી અનુવર્તી નિર્દેશો જારી કરવામાં આવ્યા હતા અને આખરે બાકી લેણાંની ચૂકવણી સ્વીકારીને અને કોઈ લેણું બાકી ન હોવાનું પ્રમાણપત્ર જારી કરીને ખાણ અને ભૂસ્તરશાસ્ત્રના ડિરેક્ટર દ્વારા રાજ્ય સરકાર વતી સમર્પણ આખરી રીતે સ્વીકારવામાં આવ્યું હતું. તેથી, ખનન પટ્ટાના ભાગ આઠ ના પેરા ૪ અને ૫ સાથે વંચાતા નિયમ ૨૯ હેઠળ સમર્પણની સ્વીકૃતિ ગર્ભિત રીતે

ફરજિયાત હોવાનું ઠેરવતી વખતે, કર્ણાટક રાજ્ય વતી ખનન પટ્ટા એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ નો હકીકતલક્ષી સ્વીકાર થયેલો હતો.

૯૬. ભગવતી પ્રસાદ પવન કુમાર વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા – (૨૦૦૬) ૫ એસસીસી ૩૧૧ તરીકે નોંધાયેલા નિર્ણય પર આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો જેમાં આ કોર્ટે ઠેરવ્યું હતું કે કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં જેને ઓફર કરવામાં આવી હોય તે વ્યક્તિનું વર્તન કરવામાં આવેલી ઓફરની અસંદિગ્ધ સ્વીકૃતિ સમાન હતું કે કેમ તે શોધી કાઢવા માટે અદાલતોએ પુરાવાની તપાસ કરવી જ જોઈએ. આપણા હેતુ માટે પેરા નં. ૧૯ સુસંગત છે જે નીચે મુજબ વંચાય છે:

> "૧૯. એ સુસ્થાપિત છે કે વર્તન દ્વારા ઓફર સ્વીકારી શકાય છે. પરંતુ વર્તન માત્ર ત્યારે જ સ્વીકૃતિ સમાન ગણાશે જો એ સ્પષ્ટ હોય કે જેને ઓફર કરવામાં આવી છે તે વ્યક્તિએ ઓફર સ્વીકારવાના (વાસ્તવિક કે દેખીતા) ઈરાદા સાથે તે કૃત્ય કર્યું હતું. જે નિર્ણયોની અમે ઉપર નોંધ લીધી છે તે પણ આ સિદ્ધાંત પર આગળ વધે છે. દરેક કેસ પોતાની હકીકતો પર નિર્ભર હોવો જોઈએ. કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં જેને ઓફર કરવામાં આવી હોય તે વ્યક્તિનું વર્તન કરવામાં આવેલી ઓફરની અસંદિગ્ધ સ્વીકૃતિ સમાન હતું કે કેમ તે શોધી કાઢવા માટે અદાલતોએ પુરાવાની તપાસ કરવી જ જોઈએ. જો કેસની હકીકતો દર્શાવે કે વર્તન દ્વારા સ્વીકૃતિ દર્શાવવામાં કોઈ સંશય કે શરત નહોતી, તો એ

અનિવાર્યપણે માનવું પડશે કે ઓફર વર્તન દ્વારા સ્વીકારવામાં આવી છે. બીજી બાજુ, જો પુરાવા દર્શાવે કે જેને ઓફર કરવામાં આવી છે તે વ્યક્તિ ઓફર સ્વીકારવામાં ખચકાટ કે શરત ધરાવતી હતી, તો તેનું વર્તન કોન્ટ્રેક્ટ એક્ટની કલમ ૮ ની દ્રષ્ટિએ ઓફરની સ્વીકૃતિ સમાન ન હોઈ શકે."

(રેખાંકન અમારું છે)

૯૭. વર્તમાન કેસમાં, મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા પ્રસ્તાવિત સમર્પણની અસંદિગ્ધ સ્વીકૃતિ થઈ હોવાનું ઠેરવવા માટે અમે ૧૯૯૯ પહેલાં અને ૧૬.૦૪.૧૯૯૯ પછી થયેલા અને ૩૧.૦૧.૨૦૦૨ ના રોજ પૂર્ણ થયેલા મેસર્સ ડાલમિયા અને સદર સત્તાવાળાઓ વચ્ચેના પત્રવ્યવહાર સ્વરૂપના વિવિધ દસ્તાવેજોની વિચારણા કરી છે. અમારા સદર નિષ્કર્ષોને ધ્યાને લેતાં, સમર્પણ અમલમાં આવ્યું નહોતું તેવી દલીલ કરવી હવે કોઈના માટે પણ શક્ય નથી.

૯૮. સદર પ્રશ્નનો ઉત્તર આપ્યા પછી, જ્યારે આપણે પછીના પ્રશ્ન પર આવીએ છીએ કે શું સમર્પણના કૃત્યના અનુસંધાનમાં, મિનરલ કન્સેશન રૂલ્સના નિયમ ૨૭ (૨) (એલ) હેઠળ કબજો સોંપવો ફરજિયાત હતો, ત્યારે સદર નિયમનો સંદર્ભ લેવો જરૂરી બનશે જે નીચે મુજબ વંચાય છે:

"(એલ) પટ્ટાના સમર્પણ, મુદત પૂરી થવા અથવા સમાપ્તિ પર જમીનો અને ખાણોનો કબજો સોંપવો;"

૯૯. નિયમ ૨૭ હેઠળ, એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે દરેક ખનન પટ્ટો અમુક શરતોને આધીન રહેશે. પેટા–નિયમ (૨) જણાવે છે કે (એ) થી (ઓ) શરતોના સંબંધમાં રાજ્ય સરકાર જે જરૂરી માને તેવી અન્ય શરતો ખનન પટ્ટામાં હોઈ શકે છે. સદર પેટા–નિયમ (૨) ના ખંડ (એલ) હેઠળ, પટ્ટાના સમર્પણ, મુદત પૂરી થવા અથવા સમાપ્તિ પર જમીનો અને ખાણોનો કબજો સોંપવાની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે. નિયમ ૨૭ ના પેટા–નિયમ (૨) હેઠળ જે જરૂરી હતું તે એ હતું કે ખનન પટ્ટામાં ખંડ (એલ) માં નિર્દિષ્ટ જોગવાઈ સહિત ઘણી શરતો સમાવિષ્ટ હોઈ શકે છે. રાજ્યના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા નિયમ ૨૭ (૨)(એલ) ના સંદર્ભ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો. નિયમ ૨૭ (૨) ના સદર પેટા–ખંડ (એલ) તરફ માત્ર અમારું ધ્યાન દોરવા સિવાય, ખનન પટ્ટામાં આવી શરત વિશિષ્ટ રીતે સામેલ કરવામાં આવી હતી તેવું દર્શાવવા માટે એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ ના ખનન પટ્ટામાં સમાવિષ્ટ કોઈપણ શરત તરફ અમારું ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું ન હતું. પ્રથમ સામાવાળા કે સામાવાળા રાજ્યનો એવો કેસ પણ નથી કે સમર્પણ પર જમીનોનો પ્રત્યક્ષ કબજો સોંપવાની આવી શરત ખનન પટ્ટામાં નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવી હતી.

૧૦૦. આવા સંજોગોમાં, સમર્પણ અમલમાં આવવાના હેતુ માટે મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા અથવા રાજ્ય સરકાર દ્વારા આવી શરતનું પાલન થવું જોઈતું હતું કે નહીં તે શોધી કાઢવા માટે સદર દલીલમાં ઊંડા ઊતરવાની અમને કોઈ જરૂરિયાત જણાતી નથી. તેથી, અમે ઠેરવીએ છીએ કે જ્યાં સુધી એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ નો સંબંધ હતો, નિયમ ૨૭ (૨) ના ખંડ (એલ) માં નિર્દિષ્ટ કર્યા

મુજબની કોઈ વિશિષ્ટ જોગવાઈ ન હોવાથી, તેમાં નિર્ધારિત કર્યા મુજબ કબજો સોંપવાની કોઈ ફરજિયાત આવશ્યકતા નહોતી.

૧૦૧. જ્યારે આપણે પ્રશ્ન નં. (૬), (૭), (૮), (૯) અને (૧૦) પર આવીએ છીએ, ત્યારે સદર પ્રશ્નો જો સમર્પણ થયું ન હોત અને તેના કારણે પટ્ટો ચાલુ રહ્યો હોવાનું માની લેવામાં આવે તો ઉપસ્થિત થાત કે તારીખ ૨૪.૧૨.૧૯૯૭ ના હુકમમાં સૈદ્ધાંતિક તબક્કો–૧ ની મંજૂરીમાં લાદવામાં આવેલી શરતોનું પાલન ન કરવા બદલ શું ખનન પટ્ટો તારીખ ૨૪.૧૧.૨૦૦૩ ના રોજ આપમેળે સમાપ્ત થઈ ગયો હતો. પ્રશ્ન નં. (૭) ફરીથી એમ.એમ.ડી.આર. એક્ટની કલમ ૧૯ સાથે વંચાતા માઈનિંગ કન્સેશન રૂલ્સના નિયમો ૨૯ અને ૩૭ ના ઉલ્લંઘનના પરિણામે પટ્ટો શરૂઆતથી જ રદબાતલ બનવા સાથે સંબંધિત છે. પછીનો પ્રશ્ન વન અધિનિયમ, ૧૯૮૦ ની કલમ ૨ માં નિર્ધારિત કર્યા મુજબ કોઈપણ ખનન પટ્ટો અમલમાં આવવા માટે પૂર્વ મંજૂરી સાથે સંબંધિત છે. હકીકતમાં, અપીલકર્તાઓ વતી ઉઠાવવામાં આવેલી એ દલીલના પ્રકાશમાં સદર પ્રશ્ન પર વિચારણા કરવી જરૂરી હતી કે વન અધિનિયમ, ૧૯૮૦ હેઠળ કાર્યોત્તર મંજૂરીની કોઈ જોગવાઈ નથી અને આવો માર્ગ આ કોર્ટ દ્વારા ગોદાવર્મન ૧ અને ૨ માં માત્ર એક વખતના ઉપાય તરીકે જ અપનાવવામાં આવ્યો હતો. જ્યારે પ્રથમ સામાવાળા વતી એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે એક તરફ એમ.એમ.ડી.આર. એક્ટ અને માઈનિંગ કન્સેશન રૂલ્સની જોગવાઈઓ હેઠળ ખનન પટ્ટો મંજૂર કરવાના સંબંધમાં અને બીજી તરફ વન અધિનિયમ, ૧૯૮૦ ની કલમ ૨ હેઠળ મંજૂરીની જરૂરિયાત વચ્ચે સ્પષ્ટ

ભેદરેખા રહેલી છે અને એક બીજા પર આચ્છાદિત થતી નથી. પ્રથમ દ્રષ્ટિએ, પ્રથમ સામાવાળા વતી લેવાયેલા સદર વલણના સમર્થનમાં, સુધારેલા વન સંરક્ષણ નિયમો, ખાસ કરીને નિયમો ૬, ૭ અને ૮ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો અને જણાવવામાં આવ્યું હતું કે વન અધિનિયમની કલમ ૨ નું પાલન ન થવું તે આપમેળે પટ્ટાને શરૂઆતથી જ રદબાતલ બનાવશે નહીં. સદર પ્રશ્નો પર વિચારણા મેસર્સ ડાલમિયા તેમજ પ્રથમ સામાવાળાના એ અનુવર્તી દાવાની વિચારણા કરવાના હેતુ માટે સુસંગત બનશે કે મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા કરવામાં આવેલી તારીખ ૪.૨.૨૦૦૨ ની તબદીલીની અરજી અને રાજ્ય સરકારના તારીખ ૧૬.૩.૨૦૦૨ ના હુકમ, જેના દ્વારા એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ ના પટ્ટાની આવી તબદીલી પ્રથમ સામાવાળાની તરફેણમાં મંજૂર કરવામાં આવી હતી, તેના અનુસંધાનમાં એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ નો ખનન પટ્ટો મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા પ્રથમ સામાવાળાની તરફેણમાં તબદીલ થઈ ગયો હતો.

૧૦૨. જ્યારે આપણે પ્રશ્ન નં. (૬), (૭), (૮), (૯) અને (૧૦) ની વિચારણા કરીએ છીએ, ત્યારે જ્યાં સુધી પ્રશ્ન નં. (૬) નો સંબંધ છે, અમે શોધી કાઢ્યું છે કે પ્રથમ નવીનીકરણના અમલ દરમિયાન એટલે કે ૨૫.૧૧.૧૯૮૩ થી ૨૪.૧૧.૨૦03 વચ્ચે, વૈધાનિક ઉલ્લંઘન થયું હતું કારણ કે જે તારીખે પ્રથમ નવીનીકરણ મંજૂર કરવામાં આવ્યું હતું એટલે કે ૦૭.૦૬.૧૯૮૬ ના રોજ વન અધિનિયમ, ૧૯૮૦ ની કલમ ૨ હેઠળ મંજૂરી મેળવવાની ફરજિયાત આવશ્યકતા પ્રાપ્ત કરવામાં આવી નહોતી. જોકે, મેસર્સ ડાલમિયાના સદ્ભાગ્યે, આ કોર્ટના ગોદાવર્મન ૧ અને ગોદાવર્મન ૨ ના ચુકાદાઓ તેના બચાવમાં

આવ્યા; સામાન્ય નિર્દેશના રૂપમાં જ્યાં ગોદાવર્મન ૧ માં તમામ ખનન કામગીરી બંધ કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો, ત્યાં પાછળથી ગોદાવર્મન ૨ માં કેન્દ્ર સરકારને એક વખતના ઉપાય તરીકે અધિનિયમની કલમ ૨ હેઠળ કાર્યોત્તર મંજૂરી પર વિચારણા કરવાનો નિર્દેશ જારી કરવામાં આવ્યો હતો. સદર નિર્દેશના અનુસંધાનમાં, મેસર્સ ડાલમિયાના કિસ્સામાં, ત્રણ શરતો લાદીને સૈદ્ધાંતિક પ્રથમ તબક્કાની મંજૂરી આપતો હુકમ તારીખ ૨૪.૧૨.૧૯૯૭ ના રોજ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો. સદર હુકમમાં વધુમાં નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો કે સૈદ્ધાંતિક પ્રથમ તબક્કાની મંજૂરી આપતી વખતે, મેસર્સ ડાલમિયા પોતાની ખનન કામગીરી ચાલુ રાખી શકે તે માટે સદર હુકમની તારીખથી પાંચ વર્ષના સમયગાળામાં એટલે કે ૨૪.૧૨.૨૦૦૨ ના રોજ અથવા તે પહેલાં ત્રણ શરતોની પરિપૂર્ણતાની જરૂરિયાતનું પાલન કરવાનું ફરજિયાત કરવામાં આવ્યું હતું. સ્વીકૃત રીતે, મેસર્સ ડાલમિયાએ તે શરતોનું પાલન કર્યું ન હતું. મેસર્સ ડાલમિયાનું એવું વલણ હતું કે તે તારીખે તેની પાસે માત્ર ૧૩૪.૯૨ હેક્ટરનો જ કબજો હતો અને તે વિસ્તારોના સંબંધમાં પણ તે રાજ્ય સરકારના વન વિભાગની પરવાનગી સાથે ખનન કામગીરી ચલાવી રહી હોવાથી, આગળ કોઈ પાલનની જરૂર નહોતી.

૧૦૩. જ્યાં સુધી જમીનનું સમર્પણ અને વનીકરણ વળતરનો સંબંધ હતો, મેસર્સ ડાલમિયાએ સ્પષ્ટ વલણ અપનાવ્યું હતું કે તે તે નિર્દેશોનું પાલન કરવા માટે જવાબદાર નથી. તેથી, મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા લેવાયેલા આવા વલણનું પરિણામ એ આવ્યું કે પર્યાવરણ અને વન મંત્રાલય દ્વારા આપવામાં

આવેલી સૈદ્ધાંતિક તબક્કો–૧ ની મંજૂરીનું પાલન કરવામાં આવ્યું ન હતું. અલબત્ત, વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી કૃષ્ણન વેણુગોપાલે પોતાની રજૂઆતોમાં દલીલ કરી હતી કે વન (સંરક્ષણ) નિયમોના અનુવર્તી સુધારા, ખાસ કરીને નિયમો ૬, ૭ અને ૮ તેમજ પર્યાવરણ અને વન મંત્રાલયના તારીખ ૧૪.૯.૨૦૦૧ ના પત્રવ્યવહારને ધ્યાને લેતાં, શરતોના બિન–પાલનની પટ્ટાની કાયદેસરતા પર કોઈ અસર થશે નહીં કારણ કે સુધારેલા નિયમો અને પર્યાવરણ તથા વન મંત્રાલયના પત્રવ્યવહારે સ્પષ્ટ કર્યું હતું કે લાદવામાં આવેલી આવી શરતોનું પાલન પાંચ વર્ષના પ્રારંભિક સમયગાળાની સમાપ્તિ પછી પણ હંમેશા કરી શકાય છે અને પટ્ટાધારક પોતાનો ખનન પટ્ટો જાળવી રાખવાનું ચાલુ રાખી શકે અને તેના દ્વારા વધુ નવીનીકરણ માંગી શકે તે માટે પ્રથમ નવીનીકરણની મંજૂરી વખતે જે કંઈ શરતો લાદવામાં આવી હતી તેના પાલન માટે મુદત વધારી આપવા માટે પર્યાવરણ અને વન મંત્રાલય આગળ આવ્યું હતું.

૧૦૪. એ સાચું છે કે સુધારેલા નિયમો ૬, ૭ અને ૮ તેમજ પર્યાવરણ અને વન મંત્રાલયના અગાઉના પત્રવ્યવહારનો સંદર્ભ પ્રથમ સામાવાળાના વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલના વલણને અમુક અંશે સમર્થન આપતો હતો. જોકે, પ્રથમ સામાવાળા વતી ઉઠાવવામાં આવેલી આવી દલીલ ભલે ગમે તેટલી પ્રભાવશાળી હોય, આવી દલીલ સ્વીકારવાનું અમને અત્યંત મુશ્કેલ જણાય છે. વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી કપિલ સિબ્બલે યોગ્ય રીતે નિર્દેશ કર્યા મુજબ, જ્યારે આપણે એમ.એમ.ડી.આર. એક્ટની કલમ ૧૯ સાથે વંચાતા નિયમો ૨૯ અને ૩૭(૧–એ) નું અર્થઘટન કરીએ છીએ, ત્યારે વન અધિનિયમની જોગવાઈઓ હેઠળ

પર્યાવરણ અને વન મંત્રાલયના સત્તાવાળાઓ દ્વારા અપનાવવામાં આવેલા કોઈપણ ઉદાર વલણને ધ્યાનમાં લીધા વિના, પૂર્વ મંજૂરીની શરતોના પાલનની બાબતમાં આવી છૂટછાટ હંમેશા એમ.એમ.ડી.આર. એક્ટ અને મિનરલ કન્સેશન રૂલ્સની જોગવાઈઓ હેઠળ મંજૂર કરાયેલ ખનન પટ્ટો જીવંત તબક્કામાં હોવાને આધીન રહેશે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, જ્યાં સુધી મિનરલ કન્સેશન રૂલ્સમાં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓ સાથે વંચાતા એમ.એમ.ડી.આર. એક્ટની જોગવાઈઓ હેઠળ મંજૂર કરાયેલ ખનન પટ્ટો માન્ય અને અમલી રહેવાનું ચાલુ ન રહે, ત્યાં સુધી સદર અધિનિયમ હેઠળના સત્તાવાળાઓ દ્વારા આપવામાં આવેલી ગમે તેવી છૂટછાટ સાથે પણ વન અધિનિયમની કલમ ૨ હેઠળ પૂર્વ મંજૂરી માટેની શરતોના પાલનનો પ્રશ્ન કોઈ ઉપયોગનો રહેશે નહીં. આ સંદર્ભમાં, જ્યારે આપણે એમ.એમ.ડી.આર. એક્ટની કલમ ૧૯ લાગુ કરીએ છીએ. એમ.એમ.ડી.આર. એક્ટની કલમ ૧૯ નીચે મુજબ વંચાય છે:

> "૧૯. જો અધિનિયમનું ઉલ્લંઘન થયું હોય તો ક્ષેત્રતપાસ પરવાના અને ખનન પટ્ટા રદબાતલ ગણાશે:- આ અધિનિયમ અથવા તે હેઠળ બનાવેલા કોઈપણ નિયમો કે હુકમોની જોગવાઈઓનું ઉલ્લંઘન કરીને મંજૂર કરાયેલ, નવીકરણ કરાયેલ અથવા સંપાદિત કરાયેલ કોઈપણ પ્રારંભિક સર્વેક્ષણ પરમિટ, ક્ષેત્રતપાસ પરવાનો અથવા ખનન પટ્ટો રદબાતલ અને અસરહીન રહેશે.
>
> સ્પષ્ટીકરણ:- જ્યાં કોઈ વ્યક્તિએ એક કરતાં વધુ પ્રારંભિક સર્વેક્ષણ

પરમિટ, ક્ષેત્રતપાસ પરવાનો અથવા ખનન પટ્ટો સંપાદિત કર્યો હોય અને આવી પરમિટો, પરવાનાઓ અથવા પટ્ટાઓ, યથાપ્રસંગ, દ્વારા આવરી લેવાયેલ કુલ ક્ષેત્રફળ કલમ ૬ હેઠળ માન્ય મહત્તમ ક્ષેત્રફળ કરતાં વધી જતું હોય, તો માત્ર તે જ પ્રારંભિક સર્વેક્ષણ પરમિટ, ક્ષેત્રતપાસ પરવાનો અથવા ખનન પટ્ટો કે જેના સંપાદનથી આવું મહત્તમ ક્ષેત્રફળ વધી ગયું હોય, તે રદબાતલ ગણાશે."

૧૦૫. આમ, કલમ ૧૯ એ સ્થિતિ સ્પષ્ટ કરે છે કે મૂળ રીતે મંજૂર કરાયેલ અથવા ત્યારબાદ એમ.એમ.ડી.આર. એક્ટની જોગવાઈઓ અથવા તે હેઠળ બનાવેલા કોઈપણ નિયમો કે કોઈપણ હુકમનું ઉલ્લંઘન કરીને નવીકરણ કરાયેલ કોઈપણ ખનન પટ્ટો રદબાતલ અને અસરહીન રહેશે. કલમ ૧૯ માં વપરાયેલો શબ્દપ્રયોગ ફરજિયાત છે અને તેથી જો મૂળ રીતે મંજૂર કરાયેલા અથવા પાછળથી નવીકરણ કરાયેલા ખનન પટ્ટાના સંબંધમાં એમ.એમ.ડી.આર. એક્ટ અથવા નિયમો કે હુકમોની જોગવાઈઓનું કોઈ ઉલ્લંઘન જણાય, તો સદર ખનન પટ્ટો ચલાવવા માટે આવા ખનન પટ્ટાને રદબાતલ અને બિન–અમલી ગણવો જોઈએ. એ પણ ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે વન ભૂમિમાં કોઈપણ બિન–વન પ્રવૃત્તિ માત્ર વન અધિનિયમ, ૧૯૮૦ ની કલમ ૨ હેઠળ કેન્દ્ર સરકારની પૂર્વ મંજૂરીથી જ ચલાવી શકાય છે. તેથી, ખનન પટ્ટો માન્ય રહેવા માટે, એમ.એમ.ડી.આર. એક્ટની કલમ ૫(૧) ના પરંતુક અને વન અધિનિયમ, ૧૯૮૦ ની કલમ ૨ હેઠળ કેન્દ્ર સરકારની મંજૂરીની બેવડી જરૂરિયાતો પૂર્ણ કરવી પડશે. તેથી, પટ્ટાધારક એવી દલીલ કરી શકે નહીં કે આવી વૈધાનિક

જરૂરિયાતોને નેવે મૂકી દેવી જોઈએ અને પટ્ટાની મુદત વીતી ગયા પછી પોતાની સ્વેચ્છા અને મરજી મુજબ તથા પોતાની જાતે નક્કી કરેલા સમયે આવી મંજૂરીઓ મેળવવાની પરવાનગી આપવી જોઈએ તેમજ આવા ફરજિયાત નિર્દેશની અવગણના કરીને ખનન પટ્ટાની કામગીરી ચાલુ રાખવાની છૂટ આપવી જોઈએ.

૧૦૬. કલમ ૧૯ માં ઉપરોક્ત ફરજિયાત નિર્દેશને ધ્યાનમાં રાખીને, જ્યારે આપણે વર્તમાન કેસનું વિશ્લેષણ કરીએ છીએ, ત્યારે પ્રથમ સ્થાને, સ્વીકૃત રીતે પ્રથમ નવીનીકરણ પછી, વન અધિનિયમ, ૧૯૮૦ ની કલમ ૨ હેઠળ પૂર્વ મંજૂરી મેળવવામાં નિષ્ફળતાનું ગંભીર ઉલ્લંઘન થયું હતું એટલે કે જ્યારે ૦૭.૦૩.૧૯૮૬ ના રોજ નવીનીકરણનો હુકમ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો. તેથી, જો આપણે કલમ ૧૯ નો ચુસ્તપણે અમલ કરીએ, તો એ જણાવવું જ પડશે કે ૦૭.૦૩.૧૯૮૬ ના રોજ પણ, વન અધિનિયમ, ૧૯૮૦ ની કલમ ૨ ના ઉલ્લંઘન બદલ, કાયદાની દ્રષ્ટિએ, કોઈપણ ખનન પટ્ટો અસ્તિત્વમાં જ નહોતો કારણ કે તે ૧૯૫૩ માં મંજૂર કરાયેલા મૂળ પટ્ટાના પ્રારંભિક સમયગાળાની સમાપ્તિ પર જ રદબાતલ થઈ ગયો હતો. એવી દલીલ થઈ શકે કે ગોદાવર્મન ૧ અને ગોદાવર્મન ૨ ના ચુકાદાઓના પરિણામે આવું ઉલ્લંઘન સુધરી જાય છે, જોકે માત્ર દલીલ ખાતર, મેસર્સ ડાલમિયા અને પ્રથમ સામાવાળા વતી રજૂ કરવામાં આવેલી આવી દલીલ ઉપલબ્ધ હોવાનું માની શકાય, છતાં અમે અગાઉ દર્શાવ્યું છે તેમ, આ કોર્ટના સદર ચુકાદાઓના આધારે જ્યારે તારીખ ૨૪.૧૨.૧૯૯૭ ના હુકમમાં શરતો લાદીને સૈદ્ધાંતિક પ્રથમ તબક્કાની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી, ત્યારે મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા પોતે તે શરતોનું પાલન કરવા બંધાયેલી નથી તેવું

વલણ અપનાવીને તે શરતોનું ખુલ્લેઆમ ઉલ્લંઘન કરવામાં આવ્યું હતું. તારીખ ૧૬.૦૪.૧૯૯૯ નો મેસર્સ ડાલમિયાનો જવાબ મેસર્સ ડાલમિયાના સદર વલણની પુષ્ટિ કરવા માટે પર્યાપ્ત હતો. તેથી, તારીખ ૧૬.૦૪.૧૯૯૯ ના રોજ, પટ્ટાધારક એટલે કે મેસર્સ ડાલમિયાએ સૈદ્ધાંતિક પ્રથમ તબક્કાની મંજૂરીમાં લાદવામાં આવેલી શરતોનું પાલન કરવાનો ઈનકાર કર્યો હોવાથી, મેસર્સ ડાલમિયા કે મેસર્સ ડાલમિયા મારફતે કોઈપણ હકનો દાવો કરવા માંગતી કોઈપણ વ્યક્તિના મુખે એવી દલીલ શોભતી નથી કે એમ.એમ.ડી.આર. એક્ટની કલમ ૧૯ અથવા મિનરલ (કન્સેશન) રૂલ્સના કોઈપણ નિયમો કે તે હેઠળ કરાયેલા હુકમો અથવા વન અધિનિયમ, ૧૯૮૦ ની કલમ ૨ ના કોઈપણ ઉલ્લંઘનની અવગણના કરવી જોઈએ અને મેસર્સ ડાલમિયા તેમજ પ્રથમ સામાવાળા વતી કરવામાં આવેલી દલીલ સ્વીકારવી જોઈએ.

૧૦૭. મેસર્સ ડાલમિયા અને પ્રથમ સામાવાળા વતી રજૂ કરવામાં આવેલી આવી આત્યંતિક રજૂઆત સ્વીકારવામાં અમે અસમર્થ છીએ, કારણ કે અમારા સુવિચારિત અભિપ્રાય મુજબ, પ્રથમ નવીનીકરણના હુકમ વખતે એટલે કે ૦૭.૦૩.૧૯૮૬ ના રોજ જ ઉલ્લંઘન થયું હતું, જે પટ્ટાની કાયદેસરતાના મૂળ પર જ પ્રહાર કરે છે, કારણ કે એવું ઠેરવવું જ પડશે –

કે તે તે જ તબક્કે વન અધિનિયમ, ૧૯૮૦ ની કલમ ૨ હેઠળની પૂર્વ મંજૂરીનું પાલન ન કરવાના કારણે અને કોઈપણ સંજોગોમાં, ૨૪.૧૨.૧૯૯૭ ના રોજ મંજૂર કરવામાં આવેલી સૈદ્ધાંતિક પ્રથમ તબક્કાની મંજૂરીમાં લાદવામાં

આવેલી શરતોનું પાલન કરવાનો સ્પષ્ટ ઇનકાર કરવાના કારણે રદબાતલ હતો. એકવાર અમે સદર નિષ્કર્ષ પર પહોંચવા સક્ષમ થઈએ, પછી અમે ઠેરવીએ છીએ કે એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ માં મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા ધરાવવામાં આવેલ ખનન પટ્ટો શરતોની ફરજિયાત જરૂરિયાતોના ભંગ બદલ રદબાતલ અને બિન–અમલી બની ગયો હતો. આ સંદર્ભમાં, નિયમ ૩૭(૧એ) નો સંદર્ભ લેવો પણ સુસંગત રહેશે. સદર નિયમ નીચે મુજબ વંચાય છે:

> "નિયમ ૩૭(૧એ): રાજ્ય સરકાર ખનન પટ્ટાની તબદીલી માટે પોતાની સંમતિ આપશે નહીં, સિવાય કે તબદીલી મેળવનાર વ્યક્તિએ તે તમામ શરતો અને જવાબદારીઓનો સ્વીકાર કર્યો હોય જે તબદીલ કરનાર વ્યક્તિ આવા ખનન પટ્ટાના સંબંધમાં ધરાવતી હતી."

જી.એસ.આર. ૭૨૪(ઇ), તારીખ ૨૭.૦૯.૧૯૯૪ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલ સદર પેટા–નિયમ વાંચતાં, ખનન પટ્ટાની તબદીલી માટેની સંમતિની અરજી પર વિચારણા કરતી વખતે એક મહત્વપૂર્ણ શરત લાદવામાં આવે છે.

૧૦૮. પ્રથમ દ્રષ્ટિએ એવું જણાઈ શકે છે કે જે કંઈ જરૂરી છે તે માત્ર તબદીલી મેળવનાર દ્વારા તે તમામ શરતો અને જવાબદારીઓનું પાલન કરવાનો સ્વીકાર છે જેનું પાલન કરવા માટે તબદીલ કરનાર ખનન પટ્ટાના સંબંધમાં બંધાયેલ હતો. પરંતુ સદર નિયમની વધુ ઊંડાણપૂર્વકની ચકાસણી કરતાં, એ જણાવવું પડશે કે જો એમ.એમ.ડી.આર. એક્ટ હેઠળની ફરજિયાત વૈધાનિક શરતોનું અને આ કેસમાં વન અધિનિયમ, ૧૯૮૦ ની કલમ ૨ તેમજ

એમ.એમ.ડી.આર. એક્ટની કલમ ૫ ના પરંતુકની જરૂરિયાતો પૂર્ણ કરવાના આધારે સંપૂર્ણ ઉલ્લંઘન થયું હોય, તો તબદીલી માટેની સંમતિની અરજી પર વિચારણા કરવાનો પ્રશ્ન ઉપલબ્ધ જ નથી તેવું ઠેરવવું જોઈએ. જેવું કે અમે આ હુકમના અગાઉના ભાગમાં ઠેરવ્યું છે કે મેસર્સ ડાલમિયાએ વર્ષ ૧૯૮૩/૮૬ માં પ્રથમ નવીનીકરણ વખતે જ વન અધિનિયમ, ૧૯૮૦ ની કલમ ૨ ના પાલનના સંબંધમાં ગંભીર ઉલ્લંઘન કર્યું હતું અને કોઈપણ સંજોગોમાં, તારીખ ૨૪.૧૨.૧૯૯૭ ના હુકમમાં લાદવામાં આવેલી શરતોનું પાલન કરવાનો ઈનકાર કરીને, સદર ઉલ્લંઘન એમ.એમ.ડી.આર. એક્ટની કલમ ૧૯ માં નિર્ધારિત કર્યા મુજબ મૃત પટ્ટાની તબદીલી માટેના દાવાના મૂળ પર જ પ્રહાર કરશે. તેથી, આ કારણસર પણ, એવું ઠેરવવું જ જોઈએ કે પ્રથમ સામાવાળાની તરફેણમાં પોતાના ખનન પટ્ટાની તબદીલી કરવા માટે મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા કરવામાં આવેલી અરજી પર વિચારણા કરવા માટે રાજ્ય સરકાર પાસે કોઈ અવકાશ જ નહોતો. જ્યારે આપણે થોડા આગળ વધીએ અને નિયમ ૨૯ ની તપાસ કરીએ, જેવું કે અમે ઠેરવ્યું છે કે મેસર્સ ડાલમિયાએ તારીખ ૨૭.૦૩.૨૦૦૧ ના રોજ કરેલી પોતાની દરખાસ્તના આધારે અને રાજ્ય સરકાર વતી ડિરેક્ટર ઓફ માઈન્સ એન્ડ જિયોલોજી દ્વારા તેનો સ્વીકાર કરવામાં આવતાં જે તારીખ ૩૧.૦૧.૨૦૦૨ ના રોજ આખરી બની ગયું હતું, તેના આધારે પોતાનો ખનન પટ્ટો એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ કાયમ માટે સમર્પિત કરી દીધો હતો, મિનરલ (કન્સેશન) રૂલ્સના નિયમ ૩૭ હેઠળ તબદીલી માટેની કોઈપણ અરજી પર વિચારણા કરવાના હેતુથી કોઈ જીવંત પટ્ટો અસ્તિત્વમાં નહોતો. જ્યારે પટ્ટાના સંબંધમાં આ કાનૂની

પરિણામ હોય, જે રદબાતલ અને બિન–અમલી હતો, ત્યારે એવું ઠેરવવું જ જોઈએ કે તારીખ ૧૬.૦૩.૨૦૦૨ ના રોજ મેસર્સ ડાલમિયા દ્ધારા પ્રથમ સામાવાળાની તરફેણમાં માન્ય તબદીલી કરવામાં આવી હતી તેવું ઠેરવવા માટે કોઈ અવકાશ નહોતો.

૧૦૯. અમે જણાઈએ છીએ કે વિદ્ધાન વરિષ્ઠ અધિવક્તા ડૉ. સિંઘવી દ્ધારા આ કોર્ટના નિર્ણયો પર મૂકવામાં આવેલા આધારનો ઉલ્લેખ કરવાની જરૂર છે, જે તેમની રજૂઆતોને સંપૂર્ણ સમર્થન આપે છે. તેમણે એ સિદ્ધાંત માટે એ. ચૌગુલે (પૂર્વદર્શિત) માં નોંધાયેલા નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો હતો કે વન અધિનિયમની કલમ ૨ હેઠળની મંજૂરીની જરૂરિયાત વધુ મહત્વ ધરાવે છે અને સદર જોગવાઈનું પાલન ન કરવાથી ગંભીર પરિણામો આવશે. સદર નિર્ણયમાં, આ કોર્ટે વન અધિનિયમની કલમ ૨ સાથે વંચાણે લેતાં નિયમો ૪, ૬, ૨એ અને ૫ નો સંદર્ભ આપતાં ઠેરવ્યું હતું કે જ્યાં સુધી સદર નિયમોમાં નિર્ધારિત પ્રક્રિયાનું યોગ્ય પાલન કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી પૂર્વ મંજૂરી આપી શકાય નહીં અને વન જમીનના સંબંધમાં કોઈપણ પગલાં લેતાં પહેલાં રાજ્ય સરકાર અને અન્ય સત્તાવાળાઓ માટે કલમ ૨ હેઠળની આવી મંજૂરી અનિવાર્ય શરત છે. સદર નિર્ણયનો સુસંગત ફકરો નં. ૧૮ નીચે મુજબ વંચાય છે:

> "૧૮ .... ઉપરોક્ત જોગવાઈઓનું માત્ર અવલોકન દર્શાવશે કે કોઈપણ વન જમીનને અન્ય હેતુ માટે વાળવા અને અન્ય કોઈ હેતુ માટે તેના ઉપયોગ માટે પૂર્વ મંજૂરી જરૂરી છે. નિયમ ૪ પર એક નજર

નાખવાથી આ બાબતને વધુ પુષ્ટિ મળે છે જે પૂરી પાડે છે કે અધિનિયમની કલમ ૨ હેઠળ પૂર્વ મંજૂરી મેળવવા માંગતી દરેક રાજ્ય સરકાર અથવા અન્ય સત્તામંડળે નિયત નમૂનામાં કેન્દ્ર સરકારને દરખાસ્ત સુપરત કરવાની રહેશે અને નિયમ ૬ નિર્ધારિત કરે છે કે નિયમ ૫ માં દર્શાવેલા પરિમાણો અને માર્ગદર્શિકા અંતર્ગત નિયમ ૨–એ હેઠળ નિમાયેલી સમિતિ દ્વારા દરખાસ્તોની તપાસ કરવામાં આવશે .... "

(અંડરલાઈનિંગ અમારું છે)

૧૧૦. નેચર લવર્સ મૂવમેન્ટ (પૂર્વદર્શિત) માં નોંધાયેલા નિર્ણયમાં પણ આવો જ મત વ્યક્ત કરવામાં આવ્યો છે. અમારા હેતુ માટે ફકરા નં. ૪૭ અને ૪૮ સુસંગત છે જે નીચે મુજબ વંચાય છે:

"૪૭. ઉપર નોંધેલા ચુકાદાઓનો સાર એ છે કે ૧૯૮૦ નો અધિનિયમ તેની માલિકી કે વર્ગીકરણને ધ્યાનમાં લીધા વિના તમામ જંગલોને લાગુ પડે છે અને ૨૫.૧૦.૧૯૮૦ પછી, એટલે કે ૧૯૮૦ ના અધિનિયમના અમલની તારીખ પછી, કોઈપણ રાજ્ય સરકાર કે અન્ય સત્તામંડળ અનામત વન કે તેના કોઈપણ ભાગને બિન–અનામત કરવાનો હુકમ પસાર કરી શકશે નહીં કે નિર્દેશ આપી શકશે નહીં અથવા કોઈપણ વન જમીન કે તેના કોઈપણ ભાગનો કોઈપણ બિન–વન હેતુ માટે ઉપયોગ કરવાની પરવાનગી આપી શકશે નહીં અથવા સરકારની માલિકી,

સંચાલન કે નિયંત્રણ હેઠળ ન હોય તેવી કોઈપણ ખાનગી વ્યક્તિ કે કોઈપણ સત્તામંડળ, નિગમ, એજન્સી કે સંસ્થાને વન જમીનના સંબંધમાં કોઈપણ પટ્ટો વગેરે મંજૂર કરી શકશે નહીં.

૪૮. આ ચુકાદાઓમાંથી ઉદ્ભવતો અન્ય સિદ્ધાંત એ છે કે જો કોઈપણ વન જમીન અથવા તેના કોઈપણ ભાગનો ૧૯૮૦ ના અધિનિયમના અમલ પહેલાં અમુક ચોક્કસ સમયગાળા માટે ખનન પ્રવૃત્તિ હાથ ધરવા જેવી બિન–વન હેતુ માટે ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હોય તો પણ, કેન્દ્ર સરકારની પૂર્વ મંજૂરી મેળવ્યા વિના ૨૫.૧૦.૧૯૮૦ પછી પટ્ટાના નવીનીકરણ દ્વારા કે અન્યથા આવી પ્રવૃત્તિની મુદત લંબાવી શકાય નહીં."

૧૧૧. એ નોંધવું સુસંગત છે કે રૂરલ લિટીગેશન એન્ડ એન્ટાઇટલમેન્ટ કેન્દ્ર વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ યુ.પી. – ૧૯૮૯ સપ્લી. (૧) એસસીસી ૫૦૪ માં નોંધાયેલ નિર્ણય પણ આ જ મતલબનો છે.

૧૧૨. ત્યારબાદ વિદ્વાન વરિષ્ઠ અધિવક્તા શ્રી સિબલે પ્રથમ સામાવાળા વતી કરવામાં આવેલી એ રજૂઆતને નકારી કાઢવા માટે અંબિકા ક્વોરી વર્ક્સ (પૂર્વદર્શિત) માં નોંધાયેલા નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો હતો કે વન અધિનિયમ, ૧૯૮૦ અમલમાં આવ્યા પહેલાં જે પટ્ટો મંજૂર કરવામાં આવ્યો હતો તેનું સતત અસ્તિત્વ હોવાથી અને વન અધિનિયમ અમલમાં આવ્યા પછી વર્ષ ૧૯૮૩ માં તેનું નવીનીકરણ કરવામાં આવ્યું હોવાથી વન અધિનિયમ, ૧૯૮૦ ની કલમ ૨

હેઠળ મંજૂરી ન આપવાનું કોઈ પરિણામ આવશે નહીં. સદર નિર્ણયમાં ફકરો ૧૫ સુસંગત છે જે નીચે મુજબ વંચાય છે:

> "૧૫. નિયમો ૧૯૮૦ નો અધિનિયમ અમલમાં આવ્યા પહેલાંની પરિસ્થિતિ સાથે સંબંધિત હતા. '૧૯૮૦ નો અધિનિયમ' એ જાગૃતિની સ્વીકૃતિમાં આવેલો અધિનિયમ હતો કે વનનાબૂદી અને વનનાબૂદીના પરિણામે પરિસ્થિતિકીય અસંતુલન સામાજિક દૂષણો બની ગયા છે અને વધુ વનનાબૂદી તથા પરિસ્થિતિકીય અસંતુલનને અટકાવવું જોઈએ. ૧૯૮૦ ના અધિનિયમમાં તે પ્રાથમિક હેતુ સ્પષ્ટપણે રહેલો હતો. તેથી પટ્ટાનું નવીનીકરણ કરવાની સામાવાળાઓ પર લાદવામાં આવેલી ફરજ સાથે જોડાયેલી સત્તાનો ખ્યાલ આ કેસોની હકીકતો અને સંજોગોમાં ૧૯૮૦ ના અધિનિયમમાં વ્યક્ત કરાયેલ કાયદાના આદેશ દ્વારા ક્ષીણ થઈ જાય છે. પ્રાથમિક ફરજ સમુદાય પ્રત્યેની હતી અને અમારા મતે, આ કેસોમાં તે ફરજ અગ્રતા ધરાવતી હતી. સમાજ પ્રત્યેની જવાબદારી વ્યક્તિઓ પ્રત્યેની જવાબદારી કરતાં વધુ પ્રબળ હોવી જોઈએ."

(અંડરલાઈનિંગ અમારું છે)

પરિણામે, પ્રશ્ન નં. ૬, ૭, ૮, ૯ અને ૧૦ નો સદર મતલબનો જવાબ આપવામાં આવે છે.

૧૧૩. તેની સાથે જ્યારે આપણે હવે પછીના પ્રશ્ન નં. (૧૧) પર આવીએ છીએ, એટલે કે મંજૂરી આપવા માટે એમ.એમ.ડી.આર. એક્ટની કલમ ૫ હેઠળ

કેન્દ્ર સરકારની જરૂરિયાત જે ફરીથી વન અધિનિયમની કલમ ૨ માં નિર્ધારિત કરવામાં આવી હતી અને શું ખનન પટ્ટો માન્ય રહેવા માટે સદર જોગવાઈનું પાલન ફરજિયાત છે. તે જ રીતે, પ્રશ્ન નં. (૧૨) કે શું એમ.એમ.ડી.આર. એક્ટની કલમ ૧૦(૧) અને કલમ ૧૧ નો બીજો પરંતુક તેમજ મિનરલ કન્સેશન રૂલ્સના નિયમો ૩૭ અને ૫૯ એ મતલબનો આદેશ આપે છે કે નિયમ ૩૭(૧)(એ) હેઠળ માંગવામાં આવેલી કોઈપણ તબદીલી આપમેળે મંજૂર કરી શકાતી નથી. તે પ્રશ્ન માત્ર ત્યારે જ ઉપસ્થિત થાય જો કોઈપણ તબદીલી કરવાના હેતુથી એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ હેઠળ મેસર્સ ડાલમિયા પાસે પટ્ટાધારક હક ઉપલબ્ધ હોય. જ્યાં સુધી અમે એવું ઠેરવ્યું છે કે સદર પટ્ટો મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા વિધિવત સમર્પિત કરવામાં આવ્યો હતો અને રાજ્ય સરકાર દ્વારા તેનો સ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો, તેથી અમને તે પ્રશ્નોની તપાસ કરવાની કોઈ જરૂરિયાત જણાતી નથી અને જ્યારે પણ તે પ્રશ્નોનો નિર્ણય કરવાની કોઈ જરૂરિયાત ઊભી થશે ત્યારે અમે તેને વિચારણા માટે ખુલ્લા રાખીએ છીએ.

૧૧૪. જ્યાં સુધી પ્રશ્ન નં. (૧૩) અને (૧૪) નો સંબંધ છે કે શું ઘટનાક્રમને ધ્યાને લેતાં તારીખ ૧૬.૩.૨૦૦૨ નો તબદીલીનો હુકમ શુદ્ધબુદ્ધિપૂર્વકનો હતો અને શું તારીખ ૧૬.૩.૨૦૦૨ ના પટ્ટાની તબદીલીને માન્ય ગણી શકાય, અમે મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા પટ્ટાના સમર્પણ સંબંધિત તારીખ ૧૬.૪.૧૯૯૯ થી ૩૦.૧.૨૦૦૨ સુધીના વિવિધ ઘટનાક્રમનું પુનરાવર્તન કરવા માંગીએ છીએ. અમારા હુકમના અગાઉના ભાગમાં અમે સદર મુદ્દાની વિગતવાર ચર્ચા કરી હોવાથી, અમે માત્ર એટલું જ જણાવીએ છીએ કે

મેસર્સ ડાલમિયા વતી કરવામાં આવેલા સમર્પણના અમલમાં આવવા અને રાજ્ય સરકાર દ્વારા તારીખ ૩૧.૦૧.૨૦૦૨ થી તેનો સ્વીકાર કરવા અંગેનો અમારો નિષ્કર્ષ એવું ઠેરવવા માટે પૂરતો રહેશે કે પ્રથમ સામાવાળાની તરફેણમાં તારીખ ૧૬.૩.૨૦૦૨ નો તબદીલીનો હુકમ પસાર કરવા માટે અચાનક યુ-ટર્ન લેવામાં રાજ્ય સરકાર તરફથી શુદ્ધબુદ્ધિનો સંપૂર્ણ અભાવ હતો. આ સંદર્ભમાં, અપીલકર્તા વતી યોગ્ય રીતે રજૂઆત કરવામાં આવી છે તેમ, ડિરેક્ટર ઓફ માઇન્સ એન્ડ જિયોલોજી, એક ડૉ. રેડ્ડીનું વર્તન, જેમણે તારીખ ૨૧.૭.૨૦૦૧ ના રોજ પોતાના એક્ઝિક્યુટિવ ડિરેક્ટર શ્રી રાહુલ બાલ્ડોટા મારફતે એક એમ.એસ.પી.એલ. લિમિટેડ દ્વારા કરવામાં આવેલી અરજીઓ અને અન્ય એક અરજદારની અરજી પર કાર્યવાહી કરી હતી, જેના સંદર્ભમાં ડૉ. રેડ્ડીએ તારીખ ૨૫.૮.૨૦૦૧ ની ઓફિસ નોંધમાં શેરો કર્યો હતો જેમાં જણાવાયું હતું કે એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ હેઠળ આવરી લેવાયેલી જમીન મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા સમર્પિત કરવામાં આવી હતી, એમ.એસ.પી.એલ. લિમિટેડ સિવાય તે જમીનોના સંબંધમાં પટ્ટો મંજૂર કરવા માટે કેટલીક અન્ય અરજીઓ પણ મળી હતી અને તે પૈકીની કોઈપણ અરજી પર વિચારણા કરવાનો કોઈ અવકાશ નહોતો કારણ કે સમર્પિત જમીનના સંબંધમાં મિનરલ કન્સેશન રૂલ્સનો નિયમ ૫૯(૧) આપમેળે અમલમાં આવશે અને પટ્ટાની કોઈપણ ભવિષ્યની મંજૂરી માત્ર સદર નિયમ હેઠળ નિર્દિષ્ટ કર્યા મુજબ જ કરી શકાય. જ્યારે સદર અધિકારી એટલે કે ડૉ. રેડ્ડી દ્વારા તારીખ ૨૫.૮.૨૦૦૧ ના રોજ શેરો કરતી વખતે આવું સ્પષ્ટ વલણ દર્શાવવામાં આવ્યું હતું, ત્યારે અમે એવું કોઈ વ્યાજબી કારણ જોઈ શકતા નથી કે

ડિરેક્ટર ઓફ માઇન્સ એન્ડ જિયોલોજી તરીકેના પોતાના હોદ્દામાં એ જ અધિકારી તબદીલી કરવા માટે તારીખ ૬.૨.૨૦૦૨ ની પોતાની ભલામણ પર કેવી રીતે સહી કરનાર બની શકે અને તેમની ભલામણના આધારે રાજ્ય સરકારે એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ ની તબદીલી માટેની અરજી મંજૂર કરી.

૧૧૫. બેંગલોર ડેવલપમેન્ટ ઓથોરિટી (પૂર્વદર્શિત) માં નોંધાયેલા નિર્ણય પર આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો, તે ચુકાદાના ફકરા ૧૫ માં નોંધાયેલી કેટલીક હકીકતો અને આવી હકીકતોના આધારે વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા પસાર કરાયેલો હુકમ તથા ડિવિઝન બેંચ દ્વારા વિદ્વાન સિંગલ જજના હુકમને ઉલટાવવાની બાબત જે યોગ્ય જણાઈ હતી તે ફકરા ૧૫ અને ૧૮ માં જણાવવામાં આવી છે જે અમારા હેતુ માટે સુસંગત છે અને સદર ફકરો નીચે મુજબ વંચાય છે:

> "૧૫. અમારો એવો મત છે કે ઉપરોક્ત સિદ્ધાંતો જ્યારે હાથ પરના કેસને લાગુ કરવામાં આવે ત્યારે નિશ્ચિતપણે એવો નિષ્કર્ષ કાઢી શકાય કે તેમાં નોંધાયેલી વિશિષ્ટ હકીકતોના પ્રકાશમાં વિદ્વાન સિંગલ જજના હુકમમાં કોઈ ક્ષતિ કાઢી શકાય નહીં. અમને એ બાબતે પણ આશ્ચર્ય થાય છે કે સંબંધિત માનનીય મંત્રીએ નિરીક્ષણ કરવાનો અસાધારણ પ્રયાસ પોતાની મેળે શા માટે કરવો જોઈતો હતો જેના માટે અહેવાલમાં કોઈ ખાસ કારણો દર્શાવવામાં આવ્યા નહોતા. તે સિવાય માનનીય મંત્રીના અહેવાલમાં જે કારણો ધ્યાને લેવાયા હતા તે પૈકીનું કોઈ પણ કારણ સાચી હકીકતો

દર્શાવતું નહોતું. કબજો માલિક પાસે ચાલુ રહ્યો હતો તેવો માનનીય મંત્રીનો નિષ્કર્ષ રેકોર્ડ પર જે જણાયું હતું તેનાથી વિપરીત હતો. વિદ્વાન સિંગલ જજે મૂળ ફાઈલમાંથી નોંધ્યા મુજબ તારીખ ૦૯.૧૨.૧૯૮૩ નું મહઝર દર્શાવે છે કે માનનીય મંત્રીનો નિષ્કર્ષ પ્રથમ દ્રષ્ટિએ ગેરકાયદેસર અને અસત્ય હતો. સદર નિષ્કર્ષ સ્પષ્ટપણે કોઈ છૂપા હેતુ અને બદઈરાદાથી તથા અહીંના પ્રથમ સામાવાળા પર કોઈ અનુચિત ઉપકાર કરવાના આશયથી કરવામાં આવ્યો હોવાનું જણાતું હતું. જ્યારે કલમ ૬ હેઠળની જાહેરાત જારી કરવામાં આવી ત્યારે તારીખ ૧૫.૭.૧૯૭૧ ના રોજ ઘણો સમય પહેલાં સંપાદન આખરી અને નિર્ણાયક બની ગયું હતું. તારીખ ૨૧.૯.૧૯૬૭ ના પ્રારંભિક જાહેરનામાને કે તારીખ ૧૫.૭.૧૯૭૧ ના રોજ અધિસૂચિત આખરી જાહેરાતને કોઈપણ સમયે પડકારવામાં આવી નહોતી. તારીખ ૨૯.૧૧.૧૯૮૩ ના રોજ મંજૂર થયેલ તારીખ ૨૧.૧૧.૧૯૮૩ નો એવોર્ડ પણ કોઈપણ કાર્યવાહીમાં પડકારનો વિષય નહોતો.

૧૬. XXX XXX XXX

૧૭. XXX XXX XXX

૧૮. અમારા સુવિચારિત મત મુજબ, તારીખ ૦૯.૧૨.૧૯૮૩ ના રોજ ઘણો સમય પહેલાં રાજ્યને કબજો સોંપી દેવામાં આવ્યો હતો અને સિવિલ અદાલતના હુકમનામાએ સંબંધિત સત્તાવાળાઓને યોગ્ય કાનૂની

માધ્યમોનો આશરો લઈને કબજો મેળવવા માટે પગલાં લેવામાં કોઈપણ રીતે કોઈ બંધન ઊભું કર્યું નહોતું તે હકીકત છતાં તારીખ ૦૫.૧૦.૧૯૯૯ નું ડી–નોટિફિકેશન જારી કરવાનો નિર્દેશ આપતી વખતે માનનીય મંત્રી દ્વારા આચરવામાં આવેલી ઉપરોક્ત ગંભીર ગેરકાયદેસરતાની નોંધ લેવામાં ડિવિઝન બેંચ નિષ્ફળ રહી હતી. પુનરાવર્તનના જોખમે પણ એ જણાવવું પડશે કે તે મતલબનું સિવિલ અદાલતનું હુકમનામું તારીખ ૧૫.૧૨.૧૯૮૧ નું હતું અને તારીખ ૦૯.૧૨.૧૯૮૩ ના મહઝર હેઠળ લેન્ડ એક્વિઝિશન એક્ટની જોગવાઈઓ હેઠળ જરૂરી પગલાં લઈને કબજો મેળવવામાં આવ્યો હતો જેને કોઈપણ પક્ષકાર દ્વારા, અહીંના પ્રથમ સામાવાળા દ્વારા તો ક્યારેય નહીં, પડકારવામાં આવ્યો નહોતો. કમનસીબે ડિવિઝન બેંચ વિદ્વાન સિંગલ જજના હુકમમાં હસ્તક્ષેપ કરતી વખતે સુસંગત હકીકતોની નોંધ લેવાનું સંપૂર્ણપણે ચૂકી ગઈ હતી. તેથી, અપીલો મંજૂર કરવામાં આવે છે. ડિવિઝન બેંચનો હુકમ રદ કરવામાં આવે છે અને વિજયા લીઝિંગ લિમિટેડ વિરુદ્ધ સ્ટેટ ઓફ કર્ણાટક માં પસાર કરાયેલ તારીખ ૨૬.૮.૨૦૦૨ નો વિદ્વાન સિંગલ જજનો હુકમ આ સંયુક્ત ચુકાદા દ્વારા પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવે છે.”

(અંડરલાઈનિંગ અમારું છે)

૧૧૬. ઉપરોક્ત ચુકાદો એ બાબત પર પ્રકાશ પાડે છે કે જ્યારે કોઈપણ વાજબી કારણ વિના રાજ્ય વતી ભજવવામાં આવેલી ચોક્કસ અતિરેકપૂર્ણ

ભૂમિકા કોર્ટના ધ્યાને લાવવામાં આવે, ત્યારે કાયદાના શાસનના હિતમાં કોર્ટે આવા હુકમો રદ કરવામાં અચકાવું જોઈએ નહીં. જ્યારે આપણે સદર ચુકાદાના ફકરા ૧૫ માં દર્શાવેલી હકીકતોની સરખામણી કરીએ, જ્યારે આપણે આ કેસમાં અમારા દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલી હકીકતોનો સંદર્ભ લઈએ, ત્યારે અમે નોંધ્યું છે કે મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા કરવામાં આવેલું સમર્પણ તારીખ ૩૧.૦૧.૨૦૦૨ ના રોજ નિર્ણાયક બની ગયા પછી, રાજ્ય સરકાર વતી તારીખ ૨૫.૦૮.૨૦૦૧ ના રોજ ડિરેક્ટર ઓફ માઈન્સ એન્ડ જિયોલોજીનો હોદ્દો ધરાવનાર તે જ અધિકારી તારીખ ૦૬.૦૨.૨૦૦૨ ના ભલામણ હુકમમાં મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા તારીખ ૦૪.૦૨.૨૦૦૨ ના રોજ માંગવામાં આવેલી તબદીલીની ભલામણ કરવા માટે આગળ આવ્યા અને વન અધિનિયમ, ૧૯૮૦ ના ગંભીર ઉલ્લંઘનો પર માત્ર ઢાંકપિછોડો કરીને, પ્રથમ સામાવાળાની તરફેણમાં મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા માંગવામાં આવેલી તબદીલીને મંજૂરી આપતો હુકમ તારીખ ૧૬.૦૩.૨૦૦૨ ના રોજ પસાર કરવામાં આવ્યો. સદર સંજોગોમાં, તારીખ ૧૬.૦૩.૨૦૦૨ ના સદર હુકમને રદ કરતો વિદ્વાન સિંગલ જજનો હુકમ સંપૂર્ણપણે વાજબી હતો અને હાથ પરના કેસમાં પ્રવર્તતી વિવિધ વિસંગતતાઓને ધ્યાને લેતાં, વાદગ્રસ્ત હુકમ દ્વારા ડિવિઝન બેંચ દ્વારા તેમાં કરાયેલ હસ્તક્ષેપ રદ કરવાને પાત્ર છે.

૧૧૭. તેથી, અમને ખાતરી થઈ છે કે જ્યારે એકવાર મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા કરાયેલા અને રાજ્ય સરકાર દ્વારા સ્વીકારાયેલા સમર્પણના આધારે એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ નો અંત આવી ગયો હતો, ત્યારે તારીખ ૪.૨.૨૦૦૨ ના રોજ મેસર્સ ડાલમિયા તરફથી કરવામાં આવેલી તબદીલી માટેની અરજી પર

વિચારણા કરવાનો અને તારીખ ૧૬.૩.૨૦૦૨ નો તબદીલીનો હુકમ પસાર કરવાનો કોઈ કાનૂની અધિકાર કે સત્તા રાજ્ય સરકાર અથવા રાજ્ય સરકાર વતી કાર્ય કરતા કોઈપણ સત્તામંડળ પાસે નહોતી. માત્ર એટલું જ કહી શકાય કે તારીખ ૧૬.૩.૨૦૦૨ ના હુકમમાં લેવાયેલો અને પસાર કરાયેલો આવો નિર્ણય એમ.એમ.ડી.આર. એક્ટ અને મિનરલ કન્સેશન રૂલ્સની જોગવાઈઓના સંપૂર્ણ ઉલ્લંઘનમાં હતો. એ જણાવવું પડશે કે એકવાર એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ નું સમર્પણ અમલમાં આવ્યા પછી કોઈપણ પટ્ટાધારક હકો આપીને મહત્તમ મહેસૂલ મેળવવા માટે જાહેર હરાજી દ્વારા તે જમીનો ખુલ્લી મૂકીને નિયમ ૫૯ નો અમલ કરવાનો એકમાત્ર અન્ય માર્ગ રાજ્ય સરકાર સમક્ષ ખુલ્લો હતો. અહીં ફરીથી, એ જણાવવું જ જોઈએ કે મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા કરાયેલા સમર્પણના કૃત્ય ઉપરાંત, જે તારીખ ૨૪.૧૨.૧૯૯૭ ની સૈદ્ધાંતિક તબક્કો-૧ ની મંજૂરીમાં લાદવામાં આવેલી શરતોનું પાલન ન કરવાના કારણે આખરી અને નિર્ણાયક બની ગયું હતું, મેસર્સ ડાલમિયાએ પટ્ટો જાળવી રાખવાનો પોતાનો અધિકાર ગુમાવી દીધો હતો અને તેના પરિણામે નિયમ ૩૭(૧એ) મુજબ પટ્ટો પોતે જ રદબાતલ બની ગયો હતો અને આ કારણસર પણ, સમર્પણના કૃત્યના કારણે તારીખ ૩૧.૦૧.૨૦૦૨ થી અને કોઈપણ સંજોગોમાં તારીખ ૨૪.૧૨.૧૯૯૭ ના હુકમમાં લાદવામાં આવેલી શરતોનું પાલન કરવા માટેનો ૫ વર્ષનો સમયગાળો પૂર્ણ થયો તે તારીખ ૨૪.૧૨.૨૦૦૨ થી જે પટ્ટાનું અસ્તિત્વ સમાપ્ત થઈ ગયું હતું તેના સંદર્ભમાં મેસર્સ ડાલમિયાની તબદીલીની અરજી પર વિચારણા કરવા માટે રાજ્ય સરકાર અથવા તેના વતી કાર્ય કરતા અન્ય કોઈપણ સત્તામંડળ પાસે કોઈ અવકાશ

નહોતો.

૧૧૮. આ સંદર્ભમાં, એ જણાવવું વધુ સુસંગત રહેશે કે ખાણો અને ખનિજો રાષ્ટ્રીય સંપત્તિ હોવાથી, પટ્ટો મંજૂર કરીને અથવા કોઈપણ પક્ષકારની તરફેણમાં અન્ય કોઈપણ અધિકારના રૂપમાં રાજ્યની સખાવત તરીકે તેનો વ્યવહાર માત્ર આવી સખાવતના નિકાલને નિયંત્રિત કરતી જોગવાઈઓ અનુસાર જ સખતપણે કરી શકાય છે અને કર્ણાટક રાજ્યની રાજ્ય સરકાર અને ડિરેક્ટર ઓફ માઇન્સ એન્ડ જિયોલોજી દ્વારા તારીખ ૧૬.૩.૨૦૦૨ નો તબદીલીનો હુકમ પસાર કરીને જે રીતે કરવામાં આવ્યું છે તે રીતે તેનો આશરો લઈ શકાયો ન હોત. રાજ્ય અને તેના સત્તાવાળાઓનું આવું વર્તન અત્યંત નિંદનીય છે અને તેથી, તેમની સામે કડક કાર્યવાહીની માંગ કરે છે.

૧૧૯. વિચારણા માટે ઉપસ્થિત કરાયેલા વિવિધ પ્રશ્નોના અમારા ઉપરોક્ત જવાબોના પ્રકાશમાં, અમે ઠેરવીએ છીએ કે તારીખ ૧૬.૦૩.૨૦૦૨ ના હુકમમાં પટ્ટાની તબદીલીના સ્વીકાર પર આધારિત તારીખ ૧૩.૦૯.૨૦૦૬ ની ત્યારપછીની તબક્કો–૧ ની સૈદ્ધાંતિક મંજૂરી અને તારીખ ૦૯.૦૯.૨૦૧૦ ની આખરી મંજૂરી ટકી શકે નહીં અને તે રદ કરવામાં આવે છે. અમે તારીખ ૧૩.૦૯.૨૦૦૬ ની તબક્કો–૧ ની સૈદ્ધાંતિક મંજૂરી અને તારીખ ૦૯.૦૯.૨૦૧૦ ની આખરી મંજૂરી જેને અમલમાં આવવા દેવામાં આવી નહોતી તેને રદબાતલ કરી હોવાથી, અમે અવલોકન કરીએ છીએ કે સદર હુકમોના પાલનમાં જે કંઈ વૈધાનિક ચૂકવણીઓ કરવામાં આવી હોય તે ચૂકવણી કરનાર

પક્ષકારને પરત કરવાપાત્ર છે. જોકે, અમે સ્પષ્ટ કરીએ છીએ કે વર્ષ ૧૯૮૩ થી ૨૦૦૩ સુધીના સમયગાળાને આવરી લેતા ભૂતકાળની અસરથી મંજૂર કરાયેલા પ્રથમ નવીનીકરણની સૈદ્ધાંતિક તબક્કો-૧ ની મંજૂરી અથવા આખરી મંજૂરીના અનુસંધાનમાં કરવામાં આવેલી ચૂકવણીઓ પરત કરવાપાત્ર રહેશે નહીં. વધુમાં, પટ્ટો અમલમાં હતો ત્યારે મેસર્સ ડાલમિયા દ્વારા એવા ગંભીર આક્ષેપો કરવામાં આવ્યા હતા કે પ્રથમ સામાવાળાના કહેવાથી તેના દ્વારા ધારણ કરાયેલી જમીનોમાં દબાણો કરવામાં આવ્યા હતા, તેથી અમે ખાણકામ તેમજ વન સત્તાવાળાઓને નિર્દેશ આપીએ છીએ કે એમ.એલ. નં. ૨૦૧૦ હેઠળ આવરી લેવાયેલ સમગ્ર ૩૩૧.૪૪ હેક્ટર જમીનનો સર્વે કરવામાં આવે, સીમાંકન કરવામાં આવે અને સદર જમીનમાં જો કોઈ દબાણો અસ્તિત્વ ધરાવતા હોય તો તે દૂર કરીને રાજ્ય/વન સત્તાવાળાઓ દ્વારા તેનો પ્રત્યક્ષ કબજો સુનિશ્ચિત કરવામાં આવે. અમે એવો પણ નિર્દેશ આપીએ છીએ કે સદર જમીનમાં વધુ કોઈ દબાણો ન થાય તે સુનિશ્ચિત કરવા માટે, કાયદા અનુસાર અને જરૂરી વૈધાનિક પ્રક્રિયાનું પાલન કરીને જમીનો પટ્ટે આપવા માટે મિનરલ કન્સેશન રૂલ્સના નિયમ ૫૯ હેઠળ જરૂરી પગલાં લેવામાં આવે.

ઉપરોક્ત નિર્દેશો સાથે અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે છે અને ડિવિઝન બેંચનો હુકમ રદ કરવામાં આવે છે. ખર્ચ અંગે કોઈ હુકમ નથી.

અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે છે.

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

==

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઇ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

==